

โครงสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมรวมกันสังกัดชุด 4
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

ปฏิญานิพนธ์

ของ

ไฉ่ ขอมงคลอุคม

22 ส.ค. 2528

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปฏิญาณการศึกษามหาบัณฑิต

มีนาคม 2528

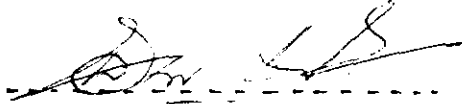
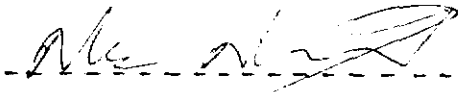
อธิการบดีเป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ท 136203

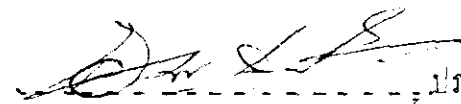
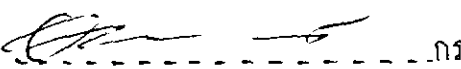
158418

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

 ประธาน
 กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

 ประธาน
 กรรมการ
 กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ฉนวน ฉายยศ และอาจารย์คิด กิตถานนท์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์จรูญ โกมลนุญ ท่านอาจารย์ ดร. โชติ เพชรชื่น ท่านอาจารย์บงอร เสถนันท์ ท่านอาจารย์ ดร. วิริยพล วิเชียรโชติ และกราบนมัสการ ขอบพระคุณพระโสภณคณาภรณ์ (พระมหาพระแบบ วิศยุมาโน) ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบทดสอบในครั้งนี้ และขอขอบคุณ อาจารย์ณวัฒน์ เพชรจรัส ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทางด้านการใช้ภาษาในแบบทดสอบเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ตลอดจนคณะครูของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอขอบใจนักเรียนทุกคน ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ พี่ ๆ น้อง ๆ หลาน ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงโดยรวดเร็ว

ขอขอบคุณ คุณประไพพรรณ ลินสุวรรณ ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นพิเศษในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณพิสิฐ ช่อมงคลอกม ที่ได้ทุ่มเทเวลาในด้านการพิมพ์อย่างเต็มความสามารถ และขอบคุณ คุณพิเชษฐ์ กิ่งเจดนาภิรมณ์ ซึ่งได้อุทิศเวลาให้ความช่วยเหลือในการอัดสำเนา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิดชีวิตอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ พระคุณของครูอาจารย์ทุกคนที่โอบอุ้มชี้แนะสว่างนำทางชีวิต และพระคุณของ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งให้ความเกื้อกูล

ไสว ช่อมงคลอกม

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า	5
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม	7
	แนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	18
	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	26
	ระดับกานิยมจริยธรรม	33
	สังคหวัด 4	34
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม	40
	พัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมและจริยธรรม	44
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	59
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
	วิธีดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัด 4	62
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	64
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	67
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	67

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
	ตอนที่ 1 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 1	71
	ตอนที่ 2 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 2	73
	ตอนที่ 3 การทดสอบแบบทดสอบครั้งที่ 3	75
5	สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	100
	ความมุ่งหมายของการศึกษาครั้งนี้	100
	กลุ่มตัวอย่าง	100
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	100
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	101
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	101
	อภิปรายผล	104
	ข้อเสนอแนะ	103
	บรรณานุกรม	109
	ภาคผนวก	118

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก	31
2	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือ จำแนกตามโรงเรียน	60
3	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือและสร้าง เกณฑ์ปกติ จำแนกตามโรงเรียน	61
4	ค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้ t -test ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 เป็นรายสถานการณ จำแนกเป็นค่าน ๆ จากการทดสอบครั้งที่ 1	72
5	ค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้ t -test ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 เป็นรายสถานการณ จำแนกเป็นค่าน ๆ จากการทดสอบครั้งที่ 2	74
6	ค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้ t -test ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 เป็นรายสถานการณ จำแนกเป็นค่านและเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3	76
7	ค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 แต่ละค่าน และรวมทุกค่าน จากการทดสอบครั้งที่ 3 จำแนกเป็นเพศชาย-หญิง และรวมทั้งสองเพศ	78
8	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละค่านและรวมทุกค่าน จำแนกตามเพศ ซึ่งหาโดยวิธีสอบซ้ำและวิธีสัมประสิทธิ์ของแอลฟา	79
9	ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 หาโดยวิธีหึงใจกลุ่มที่รู้จัก (Known Group Technique) จำแนกตามเพศและค่านของคุณธรรม	81

10	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละคำของนักเรียนชาย	82
11	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละคำของนักเรียนหญิง	83
12	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละคำของนักเรียนชายและหญิง	84
13	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนชาย	85
14	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนหญิง	88
15	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 รวมทั้งสองเพศ	91
16	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบรวมทั้งฉบับ แยกเป็นเพศชายและหญิง และรวมทั้งสองเพศ	93
17	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามทาน จากการทดสอบครั้งที่ 1	120
18	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามปิยวาจา จากการทดสอบครั้งที่ 1	122
19	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามฉันทจริยา จากการทดสอบครั้งที่ 1	124
20	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสมานัตตตา จากการทดสอบครั้งที่ 1	126
21	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามทาน จากการทดสอบครั้งที่ 2	128
22	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามปิยวาจา จากการทดสอบครั้งที่ 2	129
23	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามฉันทจริยา จากการทดสอบครั้งที่ 2	131
24	ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสมานัตตตา จากการทดสอบครั้งที่ 2	132

25	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานทาน จากการทดสอบครั้งที่ 3	134
26	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานทาน จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3	135
27	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานเปียวาจา จากการทดสอบครั้งที่ 3	137
28	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานเปียวาจา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3	138
29	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานอักษจริยา จากการทดสอบครั้งที่ 3	140
30	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานอักษจริยา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3	141
31	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานสมานัตตตา จากการทดสอบครั้งที่ 3	143
32	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานสมานัตตตา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3	144
33	เปรียบเทียบคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อยของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมคานทาน จากการทดสอบ 3 ครั้ง	146
34	เปรียบเทียบคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อยของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมคานเปียวาจา จากการทดสอบ 3 ครั้ง	147

35	เปรียบเทียบคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายย่อยของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมค่านักจริยา จากการทดสอบ 3 ครั้ง	148
36	เปรียบเทียบคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรายย่อยของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมค่านักตถา จากการทดสอบ 3 ครั้ง	149
37	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคำ ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านาน ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อย ในคานาน	150
38	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคำ ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านักวิชา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม มากและน้อยในคานักวิชา	150
39	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคำ ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านักจริยา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม มากและน้อยในคานักจริยา	151
40	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคำ ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านักตถา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม มากและน้อยในคานักตถา	151
41	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคำ ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านาน ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม มากและน้อยในคานาน จำแนกตามเพศ	152
42	คำสถิติพื้นฐาน และคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคำ ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านักวิชา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม มากและน้อยในคานักวิชา จำแนกตามเพศ	153

- 43 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคัน
ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอัตถจริยา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม
มากและน้อยในด้านอัตถจริยา จำแนกตามเพศ 154
- 44 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคัน
ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมานัตตตา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรม
มากและน้อยในด้านสมานัตตตา จำแนกตามเพศ 155
- 45 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ในแต่ละคัน
และรวมทั้งฉบับซึ่งหาโดยวิธีสัมประสิทธิ์ของแอลฟา จำแนกตามเพศ
จากการทดสอบ 3 ครั้ง 156

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 แสดงลำดับขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ	62
--	----

ภูมิหลัง

ปัจจุบันวงการการศึกษาไทยได้มีการตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรมกันมาก อาจเนื่องมาจากสภาพทางสังคมที่มีความสับสนวุ่นวายไร้ความสงบสุข ทำให้ผู้ที่มีความหวังโยต่อความเป็นไปของสังคมพยายามคิด อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ เสนอแนะแนวทางให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการแก้ปัญหา สถาบันที่มีความเกี่ยวข้องของการพัฒนาทางด้านการคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง ก็ได้แก่สถาบันทางการศึกษา นับตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้ผู้บริหารทางการศึกษาในระดับสูงได้ให้ความสนใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมกันมาก แม้แต่ในหลักสูตรการศึกษาที่มีวิชาจริยศึกษาโดยตรงในชั้นประถมศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา และในหลักสูตรของทั้งสองระดับก็ยังเน้นให้ครูผู้สอนได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุก ๆ วิชาอีกด้วย โดยเฉพาะจุดประสงค์ของหมวดวิชาสังคมศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 2520 : 63) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. เพื่อให้ความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์
ในมโนงานอันดีของคนไทย รู้จักรักษาไว้ซึ่งเอกราช และรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณี
อันเป็นเอกลักษณ์ที่ดีงามของชาติ
3. เพื่อส่งเสริมให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ
อันพึงประสงค์ของสังคมไทย
4. เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์และแก้ปัญหา
ในทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ
5. เพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว
ในชุมชน ในประเทศ และในประชาคมของโลก

6. เพื่อให้เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตนตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้ใช้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นมา ในส่วนที่กล่าวถึงจริยศึกษา ได้กำหนดหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังไว้ถึง 30 หัวข้อ เพื่อให้ครูใช้ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยไม่ได้แบ่งว่า ชั้นใดควรจะเรียนจะสอนเรื่องใดก่อนหลังและมากน้อยอย่างไร และในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 2520 : 29) ได้กำหนดจุดหมายที่หวังให้เกิดแก่ผู้เรียน ในด้านคุณสมบัติที่ต้องการ เน้นดังนี้

1. มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
2. มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
3. ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน
4. รู้จักคิด วิचार และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. มีขั้นตอนต่อการวิचारและความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
6. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
7. รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 2520 : 2) ได้กำหนดลักษณะของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งอยู่ในส่วนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มี 10 ประการ แต่อาจจัดเป็นลักษณะพฤติกรรมพึงประสงค์ในขอบเขตของจริยศึกษา 6 ประการ คือ

1. มีนิสัยไม่หาความรู้ ทักนะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. มีทัศนคติที่ต่อสมาชิกทุกคน มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตนและหมู่คณะ มานะพากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
3. มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมายและกติกาของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนส่งเสริมสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

11101

109

4. รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
6. มีความเข้าใจอันดีในมนุษยชาติ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ส่วนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 : 7) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับจริยธรรมดังนี้

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ
2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและรู้จักประหยัด
3. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลป วัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา
5. เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สิทธิและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์

จะเห็นว่าทั้งหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ต่างให้ความสำคัญของจริยศึกษากันมาก แต่ในทางปฏิบัติในปัจจุบันนี้ การเรียนการสอนยังคงเน้นหนักไปในทางส่งเสริมด้านสติปัญญาและความฉลาด เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเห็นได้จากการพัฒนาการของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดความถนัดในสถานต่าง ๆ ที่มีความก้าวหน้าไปมาก ในขณะที่แบบทดสอบวัดทางค่านิยมจริยธรรม ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร จะเห็นว่าแบบทดสอบที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในปัจจุบันมีน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่จิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ซึ่งน่าจะมีการส่งเสริมและพัฒนายกระดับให้สูงขึ้น

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้น โดยเห็นว่าคุณธรรมค่านึงสังคหวัตถุ 4 นี้ มีความสำคัญมาก
เนื่องจากเป็นคุณธรรมที่สามารถประสานหนุนกันเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี ควบคู่หลักการส่งเสริมบุคคลอื่น
ควรที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนได้มีคุณธรรมค่านึงมาก ๆ แบบทดสอบที่สร้างขึ้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่ง
ที่จะช่วยในการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมค่านึงสังคหวัตถุ 4 โดยได้ผลจากการสอบวัดด้วยแบบทดสอบ
เป็นแนวพิจารณาว่าควรปลูกฝังหรือส่งเสริมคุณธรรมค่านึงแก่นักเรียนแต่ละคน นอกจากนั้น แบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านึงสังคหวัตถุ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนี้ จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบทดสอบวัดคุณธรรม
ในค่านึงอื่น ๆ ต่อไปอีกด้วย

1. เพื่อสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 ที่สร้างขึ้น
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) สำหรับตีความหมายคะแนนจากผลการสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 ด้วยแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 ที่สร้างขึ้น

1. จะใช้แบบทดสอบวัดคุณธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีคุณภาพ
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว และผู้ปกครอง ที่จะนำผลการสอบวัดไปใช้ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนในปกครองและส่งเสริมในกรณีที่นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมแก่นักเรียนอื่น ๆ สำหรับนักเรียนระดับอื่น ๆ และสถานที่อื่น

ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 3,434 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 945 คน ซึ่งสุ่มแบบสุ่มแบบความน่าจะเป็น (Simple Random Sampling) มีหน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียน
3. แบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัดความรู้ลึก การเลือกกระทำ และเหตุผลของการเลือกกระทำในขณะมีสถานการณ์บังคับ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สังคหวัตถุ 4 หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีตามหลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ
 - 1.1 ทาน หมายถึง คุณธรรมในด้านการให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนการให้ความรู้ทางความรู้วิชาการ การแนะนำสั่งสอนในทางธรรมะ และการให้อภัยแก่ผู้อื่น
 - 1.2 ปิยวาจา หมายถึง คุณธรรมในด้านการพูด คือ กล่าวคำไพเราะ นุ่มนวล อ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่กัน ถอดถึงคำพูดที่มีสาระ มีประโยชน์ มีเหตุผล จูงใจให้นิยมยอมตามในทางที่ดี
 - 1.3 อัตตจริยา หมายถึง คุณธรรมในด้านการประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการส่วนรวมทั้งในระดับครอบครัวจนถึงระดับหมู่คณะที่ใหญ่ขึ้น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนการช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม
 - 1.4 สมานัตตตา หมายถึง คุณธรรมในด้านการเป็นผู้ไม่ถือตัว การปฏิบัติตนเสมอตนเสมอปลาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตนไม่เป็นผู้ยกตนข่มท่าน ตลอดจนวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมทุกกรณี

2. แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในรูปสถานการณ์สมมุติที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ซึ่งในแต่ละสถานการณ์จะมีคำถามวัดความรู้สึกต่อการกระทำของบุคคลในสถานการณ์สมมุติ ตามการเลือกที่จะกระทำเมื่อสมมุติบุคคลเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ และถามเหตุผลที่เลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติเช่นนั้น

3. คุณภาพของแบบทดสอบ หมายถึง คุณภาพของแบบทดสอบด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ หมายถึง คุณสมบัติของแบบทดสอบที่สามารถวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนได้คงที่แน่นอน ซึ่งคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสอบซ้ำ (Test-Retest) และโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

3.2 ความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบ หมายถึง คุณสมบัติของแบบทดสอบที่สามารถวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ได้ตรงในแต่ละคุณธรรมย่อยทั้ง 4 ด้าน ซึ่งตรวจสอบความเที่ยงตรงในเบื้องต้นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (Face Validity) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) ซึ่งได้มาจากการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำวิชาไม่น้อยกว่า 3 คน และจากการเลือกของนักเรียนร่วมห้องเรียนทุกคน โดยวิธีสังคมมิติ (Sociometric) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตรวจสอบโดยใช้ t -test

3.3 อำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบ หมายถึง คุณสมบัติที่สามารถจำแนกหรือแยกผู้ตอบออกเป็นกลุ่มสูงและต่ำซึ่งได้คะแนนรวมสูงและต่ำในแต่ละด้านของแบบทดสอบ ซึ่งอาศัยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t -test

4. เกณฑ์ปกติ (Norms) หมายถึง ข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนตัวแทนประชากรที่นิยามไว้แล้ว ซึ่งได้จากการสอบข้อสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 และคะแนนตัวแทนนี้ แสดงเป็นคะแนนมาตรฐาน T-ปกติ (Normalized T-score) เพื่อบอกระดับการสอบของผู้สอบว่าอยู่ในระดับใดของกลุ่มประชากร

5. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีวุฒิปัญญาโททางการวัดผลการศึกษาขึ้นไปซึ่งเคยมีผลงานเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมาแล้ว หรือนักการศาสนาที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรมในศาสนาพุทธ หรือผู้ที่มีความรู้และเคร่งครัดศรัทธาในศาสนาพุทธ จำนวน 5 ท่าน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเน้นการสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้ได้แนวความคิดในการศึกษาเรื่องนี้จึงขอเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ตั้งแต่ ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับค่านิยมจริยธรรม สังคหวัตถุ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม และพัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมและจริยธรรม ดังต่อไปนี้

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คำว่า คุณธรรม และจริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก จึงมักจะมีผู้ใช้คำสองคำนี้ไปด้วยกันเป็น คุณธรรมจริยธรรม กันมาก แต่คำสองคำนี้ก็ยังคงแตกต่างกันซึ่งไม่อาจใช้แทนกันได้ นักจิตวิทยา นักปรัชญา นักการศึกษา และนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำสองคำนี้ไว้มากมาย ดังที่ได้ยกมากล่าวไว้เป็นลำดับต่อไปนี้

คำว่า คุณธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า *Virtue* นี้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เพลโต (Plato) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง การกระทำซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงของปัญญา คุณธรรมทางปรัชญาของอัสติปัญญาและความเข้าใจในหลักแห่งคุณธรรมนั้น คุณธรรมทางสังคม คือการกระทำอันถูกต้องที่มาจากพื้นฐานอย่างอื่น เช่น ขนบธรรมเนียม นิสัย ประเพณี ความรู้สึกในทางดี ความโอบอ้อมอารี ความกตัญญู (ปริชา ขางขวัญ 2514 : 123)

อริสโตเติล (Aristotle) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า เป็นสภาวะทางจิตใจที่มั่นคง ซึ่งแสดงตัวเองออกมาในรูปของการกระทำที่จริงจังและอยู่ระหว่างกลางความสัมพัทธ์ซึ่งกำหนดโดยเหตุผล คือบุคคลผู้มีปัญญาคำนึงปฏิบัติจากกำหนดคุณธรรมได้ (ชัยวัฒน์ อัครพันธ์ 2525 : 84)

ไทตัส (Titus . 1936 : 200) กล่าวว่า คุณธรรม เป็นลักษณะที่ดีของอุปนิสัย เป็นคุณภาพหรือนิสัยของมนุษย์ซึ่งคนทั่วไปชมเชยและเห็นคุณค่า เป็นการจัดระเบียบจนเป็นนิสัยของแรงกระตุ้นทางจิตใจ เป็นเจตคติหรือรูปแบบการแสดงออกซึ่งคุณความดีทางศีลธรรม

ธอนไดค์ และบาร์นฮาร์ต (Thorndike and Barnhart, 1957 : 1052) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า เป็นความดีเลิศเฉพาะอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม เช่น ความยุติธรรม ความกรุณา

นักบุญออกัสติน (St. Augustine) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพฝ่ายจิตทางจิตใจ ซึ่งบุคคลใช้ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง และเป็นการทำงานของพระเจ้าในตัวของเราโดยเราไม่ได้เกี่ยวข้อง (Bourke, 1966 : 259-260)

นักบุญโทมัส อไควนัส (St. Thomas Aquinas) กล่าวว่า คุณธรรมของมนุษย์เป็นนิสัยที่ดีที่จะทำให้พลังของความคิด รู้สึกนึกชอบชั่วดี ของคนสมบูรณ์ขึ้น และแนะนำให้เขาไปสู่ทางที่ดีและได้ใช้พลังของเขาอย่างสมบูรณ์ (Bourke, 1966 : 260)

เบอร์ค (Bourke, 1966 : 54) กล่าวในเชิงเปรียบเทียบคุณธรรมและความชั่ว (Vice) ว่า ความเคลื่อนไหวและการปฏิบัติซึ่งเกี่ยวกับสิ่งดีและเลวเป็นเครื่องชี้คุณธรรมและความชั่ว สำหรับคุณธรรมก็โดยการที่บุคคลได้เกี่ยวข้องในทางดีที่จะทำสิ่งต่าง ๆ และการได้รับสิ่งต่าง ๆ

วอลเตอร์ส และคนอื่น ๆ (Walters and others, 1966 : 801) ให้ความหมายของคุณธรรมว่า เป็นคุณภาพทางศีลธรรมเฉพาะอย่าง หรือนิสัยที่ดี

กู๊ด (Good, 1973 : 641) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ใคร่ทำงานเคยชิน
2. คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลใคร่กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคม

ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณประพฤติก่อและศีลธรรม

พจนานุกรมขององแกน (Longman Dictionary of Contemporary English, 1978 : 1226) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ

1. คุณธรรม คือ ความดี ความสง่า และความมีคุณค่า ของอุปนิสัยซึ่งแสดงออกโดยการประพฤติที่ถูกต้อง

2. คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่ดีของอุปนิสัยของการประพฤติ

พระวิสุทธิญาณ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง ความดีงามที่จะต้องเพิ่มพูนหรือถือเป็นข้อปฏิบัติประจำใจ เช่น ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความสงเคราะห์อนุเคราะห์กัน หรือใจดีเป็น เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2504 : 116)

ชาลี ลัทธิต (ชาลี ลัทธิต 2507 : 8) ได้สรุปความหมายของคุณธรรมว่า เป็นความคิดรวบยอดในความรู้สึกนึกชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเห็นหรือรู้ถึงคุณพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งแวดลอมมากระตุ้น

วทีน อินทสระ (วทีน อินทสระ 2518 : 485) กล่าวว่า คุณธรรมคืออุปนิสัยอันถึงมาซึ่งตั้งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยนี้ไ้มาจากการพยายามและความประพฤติที่ติดอกกันมาเวลานาน

กิริติ บุญเจือ (กิริติ บุญเจือ 2523 : 4) ให้ความหมายคุณธรรมว่า เป็นความเคยชินในการประพฤติ

มานิต มานิตเจริญ (มานิต มานิตเจริญ 2519 : 218) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ความงาม ความดี หรือธรรมแห่งความดี

พระวรศักดิ์ วรขโม (พระวรศักดิ์ วรขโม 2522 : 36) กล่าวว่า คุณธรรม คือนมุษยธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีสัมมาคารวะ เสียสละ ให้อภัย มีความกตัญญูกตเวที มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น

สุชีพ ปุญญานุภาพ (สุชีพ ปุญญานุภาพ 2524 : 16) ให้ความหมายว่า คุณธรรม แปลว่า ธรรมที่เป็นคุณ หรือธรรมคือความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกาย วาจา ใจ ใด ๆ ก็ตามที่เป็นคุณ ไม่เป็นโทษ เป็นฝ่ายดีมีประโยชน์

✓ ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี (ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี 2525 : 55) ได้เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของคำว่า คุณธรรมและจริยธรรมว่า คุณธรรม หมายถึงคุณงามความดี เป็นคำที่สื่อแสดงความหมายถึงคุณภาพของจิตใจเช่นเดียวกับจริยธรรม แต่ขณะเดียวกันก็สื่อแสดงถึงความมีตัวตนของมันเองอีกด้วย โดยที่จริยธรรมมีความหมายที่ไ้หนักไปทางความประพฤติที่ถึงงานหรือถูกตองกับมติของสังคมมากกว่า ส่วนคุณธรรมเป็นเรื่องภายในอย่างแท้จริง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ 2525 : 10) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึงคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปโดยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่า เป็นการกระทำ ความดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักใคร่และรักเพื่อนมนุษย์ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น

ชัยวัฒน์ อัทธพันธ์ (ชัยวัฒน์ อัทธพันธ์ 2525 : 12) กล่าวว่า คุณธรรม เป็นคุณสมบัติของบุคคลซึ่งทำให้ผู้มีคุณธรรมรู้จักแสวงหาคุณงามความดีและทำให้เขาบรรลุถึงจุดหมายอันดีเลิศ ทั้งในด้านการประพฤติทั่วไป หรือขอบเขตที่จำกัดแห่งความประพฤติ

ยงค์ ชุมจิต (ยงค์ ชุมจิต 2526 : 35) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึงคุณลักษณะที่เป็นความดีความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องงามของบุคคลทั่วไป

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2526 : 18 - 19) ได้จัดคุณธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรม โดยอธิบายจริยธรรมในความหมายอย่างแคบว่า หมายถึง กิเลสธรรมประการหนึ่ง และคุณธรรมอีกประการหนึ่ง

และจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 87) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง คุณาพคุณงามความดี

ส่วนคำว่า จริยธรรม ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Morality ก็ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายเช่นกัน ดังต่อไปนี้

ทอนโคล์ และบาร์นฮาร์ต (Thorndike and Barnhart . 1957 : 629) ให้ความหมายของ จริยธรรมว่า หมายถึง คุณธรรม หรือการกระทำที่ถูกต้อง หรือเซตของระเบียบหรือหลักของความประพฤติ

เจฟเฟิร์ส (Jeffreys . 1962 : 134) ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือพฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานของความดี ความเลว เป็นพฤติกรรมหนึ่งไปสู่ความดี ละเว้นในสิ่งที่เลวร้ายทั้งปวง

แอตกินสัน (Atkinson . 1965 : 10) กล่าวว่า จริยธรรม คือเซตของความเชื่อในสิ่งกมหนึ่ง ๆ เกี่ยวกับอุปนิสัยและความประพฤติ ว่าอะไรที่ประชาชนพยายามที่จะเป็นหรือพยายามที่จะทำ

วอลเตอร์ส และคนอื่น ๆ (Walters and others . 1966 : 464) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง คุณธรรม หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง

เบอร์ค (Bourke . 1966 : 57) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นชื่อโดยทั่ว ๆ ไปของคุณสมบัติอันมีขอบเขตจำกัดแน่นอน ซึ่งพบได้จากความสัมพัทธ์ของการกระทำทุกอย่างของมนุษย์

- บราวน์ (Brown, 1968 : 411-414) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ ระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

- ไคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 4-5) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม คือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อันเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงเกณฑ์บังคับทั่วไปแก่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ไม่มีการขัดแย้งกัน พันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพสิทธิ ข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

- ไฮเซนค (Eysenck) ให้ความหมายของจริยธรรมหรือโนธรรม (conscious) ว่าเป็นผลสะท้อนจากการวางเงื่อนไข เช่น การหลีกเลี่ยงการกระทำเนื่องจากความวิตกกังวลว่าจะได้รับการลงโทษจากสังคม ซึ่งใกล้เคียงกับที่เบอร์โควิท (Berkowitz) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นการประเมินการกระทำอันเป็นความเชื่อของสมาชิกในสังคม ตามที่กำหนดไว้ว่าถูกต้อง ส่วนแอลพอร์ต (Allport) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่เหลืออยู่ของการฝึกฝนทางสังคม (Lickona, 1976 : 1-4)

- เรสต์ (Rest, 1976 : 6) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในสังคม และไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าส่วนตัวของแต่ละคนซึ่งไม่มีผลต่อบุคคลอื่น เช่น ความรู้สึกส่วนตัวที่จะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสุดยอดแห่งศักยภาพของเขา ไม่ถือว่าเป็นคุณค่าทางจริยธรรม (Moral value) ซึ่งตรงข้ามกับที่นักปรัชญาบางคนใจคำว่าจริยธรรมรวมถึงชีวิตที่ดีด้วย

- พจนานุกรมของลองแมน (Longman Dictionary of Contemporary English, 1978 : 707) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นความถูกต้องหรือความบริสุทธิ์ของพฤติกรรมของการกระทำสิ่งหนึ่ง ๆ

- เฮอร์ชอฟ (Herchhoff) ให้ความหมายซึ่งค่อนข้างธรรมดาและกว้างของคำว่าจริยธรรมว่าเป็นจำนวนทั้งสิ้นของกฎที่เฮนสัน (Husgrave, 1970 : 22)

- บีน มุสกีต์ กล่าวว่า จรรยา หรือจริยธรรม เป็นความประพฤติซึ่งเป็นผลของจริยศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา 2504 : 99)

- พุทธศาสนิกชน กล่าวว่า จริยธรรมหรือศีลธรรม หรือ Morality หมายถึง การจะกระทำอะไรก็ดี จัดต้องนึกถึงการเป็นองและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา 2504 : 99)

พระยาอนุমানราชชน (อนุมานราชชน, พระยา 2516 : 409) กล่าวว่า จริยธรรม (Morality) มีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในปรัชญา (Philosophy) ซึ่งเป็นเรื่องของ การค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคม ซึ่งถือว่าถูกต้องหรือดี และสิ่งซึ่งถือว่าผิดหรือชั่วไม่ควรประพฤติ แล้ววางหลักกำหนดเป็นมาตรฐาน

วสิน อินทสระ (วสิน อินทสระ 2518 : ๕ - ๖) ให้ความหมายจริยธรรมว่า หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง-สมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรกระทำด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาล-เทศะและบุคคล

กิริติ บุญเจือ (กิริติ บุญเจือ 2523 : 31) ให้ความหมายว่า จริยธรรม เป็นประมวล กฎเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติของความประพฤติ

น้อย พงษ์สันติ (น้อย พงษ์สันติ 2520 : 92) กล่าวว่า จริยธรรม เป็น "หลักปฏิบัติ อันถือว่าเป็นความดีงามในการอยู่ร่วมกันอันเป็นผลอันได้มาจากความขัดแย้งในใจมนุษย์ ระหว่างธรรมชาติฝ่ายต่ำและธรรมชาติฝ่ายสูง และเป็นไปเพื่อควบคุมแรงผลักดันอันเป็นธรรมชาติฝ่ายต่ำมิให้เป็นไปในแนวทางที่มนุษย์เห็นว่าดี" และยังได้ให้ความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า จริยธรรมหมายถึง "หลักความประพฤติ ที่มนุษย์ส่วนใหญ่ยอมรับ"

ชำนาญ นิสารัตน์ (ชำนาญ นิสารัตน์ 2521 : 76) ให้ความหมายจริยธรรมอย่างสั้น ๆ ว่า หมายถึง กิริยา วาจา ที่ควรประพฤติ

คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติ ควรประพฤติ และผู้ประพฤติจะครองรู้เวลา โอกาสและสถานการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ (กรมการศาสนา 2521 : 31)

จากการสัมมนาเรื่อง จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย จังหวัดปทุมธานี เมื่อวันที่ 22 - 29 เมษายน 2522 ได้สรุปความหมายของจริยธรรมว่า เป็นแนวทางประพฤติและปฏิบัติ เพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าทั้งประสังคม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 43)

ก่อ สวัสดิพิบูลย์ กล่าวว่า จริยธรรม คือประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน 2522 : 18)

จำรัส ทวงจิตสาร อธิบายจริยธรรมในความหมายตามหลักศาสนาพุทธว่า เป็นเส้นมรรค และเครื่องล้อมเกล้าให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติทางกาย วาจา ใจ อย่างมีกติกา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 24)

พระราชวรมนี (ประยูรชล ปรยูโชโต) อธิบายในแง่พุทธศาสนาว่า จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในศาสนาพุทธ หมายถึง มรรค คือ วิถีปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า ไกรสิกขา คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ กิเลสสมาธิ ปัญญา จริยธรรมหรือพรหมจรรย์ มรรค และไกรสิกขาทั้งหมดนี้ เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 7)

พระวรศักดิ์ วรธมโม (พระวรศักดิ์ วรธมโม 2522 : 3) ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ

ระวี ภาวิไล กล่าวว่า จริยธรรม เป็นหลักกำหนดว่า คนมุ่งอะไรในโลกและพึงปฏิบัติอย่างไร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 9)

แสง จันทรงาม ให้ความหมายจริยธรรมว่า คำว่า "จริยธรรม" แยกได้เป็น 2 คำ คือ "จริย" แปลว่า ความประพฤติ และ "ธรรม" หมายถึงคุณาพจิใจของแต่ละคน เมื่อเอาคำทั้งสองมารวมกันเข้าเป็น "จริยธรรม" จึงหมายถึง คุณาพจิใจที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน และได้อธิบายต่อไปอีกว่า คำว่า "ธรรม" ในที่นี้ตรงกับคำว่า "คุณธรรม" (Virtues) ซึ่งหมายถึง คุณาพจิฝ่ายดีที่ช่วยให้คนมีความประพฤติดี ความประพฤติในที่นี้ หมายถึง พฤติกรรมรวมของแต่ละคน ที่แสดงออกมาทางความคิด คำพูด และการกระทำทางกาย "ธรรม" ในที่นี้ กับคำว่า "ธรรม" ในคำว่า "ศีลธรรม" มีความหมายเหมือนกัน คือ หมายถึง คุณาพจิฝ่ายดี ส่วน "ศีล" หมายถึง การงดเว้นจากการกระทำและคำพูดที่มีโทษ เช่น ลักทรัพย์ การฆ่า การล่วงละเมิดสิทธิในกาม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 218)

สุนทรี ไฉน และสนธิ สมักรการ (สุนทรี ไฉน และสนธิ สมักรการ 2522 : 18) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental Value) ส่วนหนึ่งที่มีส่วนรวมอยู่ที่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หากค่านิยมส่วนนี้ถูกละเมิด บุคคลนั้นจะรู้สึกสำนึกผิด (Guilt Feeling) และไม่สบายใจด้วยเสียงมโนธรรม (conscious) ภายในใจว่าได้ทำผิด ค่านิยมที่เน้นทางจริยธรรมนี้มีลักษณะควรต้องปฏิบัติมากกว่า เพราะสังคมได้กำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่อกันเพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุขไว้แล้ว

อำนาจ ทะพังกะ และชยันต์ วรรณะภูติ ให้ความหมายและลักษณะของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม เป็นกลไกอันหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม จริยธรรมในฐานะเป็นกลไกทางสังคม จึงทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ จริยธรรมในความหมายนี้ จึงคล้ายคลึงกับค่านิยม หรือระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย แต่แตกต่างกับค่านิยมในส่วนที่ว่า จริยธรรมนั้น เป็นเรื่องของสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องในสังคม มีกฎหมายหลายทางอยู่ที่ความดีและสังคมส่วนรวม ส่วนค่านิยมนั้นเป็นเพียงสิ่งที่คนนิยมปฏิบัติ หากไม่มีเงื่อนไขว่าจะต้องเกิดความดีให้แก่สังคมด้วย จริยธรรมยังแตกต่างไปจากข้อบังคับหรือกฎหมายในแง่ที่ว่า ระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย มีข้อห้ามและมีบทลงโทษทางพฤติกรรมสำหรับผู้ฝ่าฝืน แต่จริยธรรมไม่มีข้อห้ามหรือบทลงโทษ ถ้าจะมีก็เป็นโทษ "ทางใจ" สำหรับผู้ฝ่าฝืนเท่านั้น

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 191 - 192)

กรมวิชาการได้จัดประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย ที่วิทยาลัยครูอมลราชธานี เมื่อวันที่ 22 - 27 มกราคม 2523 ได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับความหมายของคำว่า จริยธรรม และได้สรุปว่า จริยธรรม คือ การกระทำ ทั้งกาย วาจา และใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2524 ก : 8)

ปรีชา เกรยสุวรร (ปรีชา เกรยสุวรร 2523 : 84) ให้ความหมายจริยธรรมว่า หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือข้อปฏิบัติซึ่งเกี่ยวกับการกระทำ ความประพฤติ

พนัส หันนาคินทร์ (พนัส หันนาคินทร์ 2523 : 49) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกของสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม จึงต้องประกอบด้วยทั้งความรู้สึทางจิตใจ และการปฏิบัติทางกาย อันสอดคล้องกับความรู้สึกทางจิตใจ

มานิชญ์ กัณวณิช (มานิชญ์ กัณวณิช 2523 : 41) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่พร้อมทั้งปรารถนาของผู้ที่ใดพบเห็น ความประพฤติในที่นี้ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนแต่ละคนออกมาเป็นประจำ เป็นอนุสัยสืบเนื่องมาจากความคิดนึก เชื่อถือ หรือนิสัยที่ได้สะสมไว้ มิใช่เป็นการกระทำที่แสดงออกมาโดยเสแสร้ง ทั้งกาย วาจา และใจ จริยธรรมจึงมีความหมายว่า ความดีที่พึงประพฤติปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ได้แก่ ความมีสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติวินัย มีความซื่อสัตย์

สุจริต สุภาพอ่อนโยน ละอายและเกรงกลัวต่อบาปหรือความชั่ว มีความอดทน ชัยชนะเพียร ประหยัด ในการใช้จ่าย มีความสามัคคี กตัญญูทุกเวที รู้จักขอร้อง ถอดถอนการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ครอบครวั เพื่อน ชุมชน ควบความชอบธรรม

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2524 ข :

3 - 4) ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งในการศึกษาอาจพิจารณาจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral value) เป็นส่วนที่เป็นลักษณะจิต (Trait)

ที่สังเกตเห็นไม่ได้โดยตรง มีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเห็นคุณค่า ความพอใจ เต็มใจ ปรารถนาที่จะยึดถือ (Commitment) นำหลักจริยธรรมต่าง ๆ เข้าไว้ในลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของตน ค่านิยมนี้จะมีอิทธิพล เป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติถูกต้องทั้งตามสอดคล้องกับค่านิยมที่ตนเองยึดถือ

2. พฤติกรรมจริยธรรม (Moral content) เป็นส่วนที่เป็นมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการ การกระทำใด ๆ ของบุคคลถ้าสอดคล้องกับมาตรฐานของการประพฤติถูกต้องทั้งตามก็ถือว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรม หรือมีจริยธรรม

ซึ่งในปกติ เป็นการยากที่จะหยั่งรู้จิตใจถึงจิตใจภายในบุคคลว่ามีลักษณะนิสัยในค่านิยมจริยธรรมต่าง ๆ เพียงเท่าใด การจะรู้ระดับค่านิยมจิตใจของบุคคล จำเป็นต้องอาศัยการอนุมาน (Infer) จากพฤติกรรมที่เขาปฏิบัติ

สมบุญ แกดยาชีวิต กล่าวว่า จริยธรรม คือ ความประพฤติทางสังคมของบุคคล อันได้แก่ การรับรู้ สังเกต และเข้าใจสถานการณ์และอำนาจของสังคมด้วย จริยธรรม คือความสามารถในการปรับตัวและความควบคุมตัวเองในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสังคม จริยธรรมของบุคคลจะเจริญงอกงามไปพร้อม ๆ กับสติปัญญา เพราะจริยธรรมคลุมถึงลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลในสังคมอันเกิดจากความเจริญทางสติปัญญาที่งอกงามเพื่อเสริมสร้างสังคม (ชาเลียง วุฒิจันทร์ 2524 : 10)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 2) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ในที่นี้หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ มีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ซึ่งลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติเป็นประเภทใด

ประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้อยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้อยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้ดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ดังนั้นผู้มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

สงขม ลักษณะ (สงขม ลักษณะ 2524 : 24) กล่าวว่า ความคิดรวบยอดทางจริยธรรมที่ยอมรับกันในหมู่นักจิตวิทยาและนักปฏิบัติธรรมมีสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นค่านิยม (Value) ที่เป็นคุณลักษณะภายในจิต (Latent trait) อันจะคอยชักจูงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะประพฤติไปในทางที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ตามค่านิยมจริยธรรมนั้น ความคิดรวบยอดอีกส่วนหนึ่งของจริยธรรม คือ การกระทำประพฤติดังต่าง ๆ ใดสอดคล้องกับมาตรฐานของความดีงามทั้งปวงที่สังคมกำหนดและยอมรับต้องการ จึงอาจสรุปได้ว่า จริยธรรม เป็นแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ

ชาเลื่อง วุฒิจันทร์ (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์ 2524 : 7) ให้ความหมายว่า จริยธรรมเป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกาย

สุจิต ปุณฺณภาพ (สุจิต ปุณฺณภาพ 2524 : 16) แปลความหมายของจริยธรรมว่า ธรรมที่ควรประพฤติ ได้แก่พฤติกรรมหรือการกระทำทางกาย วาจา ใจ อันดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติตรงความดีหรือตรงใจ

ศักดิ์ชัย นิธิทวี (ศักดิ์ชัย นิธิทวี 2525 : 55) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นคำที่สื่อแสดงถึงคุณภาพจิตใจคน เป็นเรื่องที่อยู่ภายในคน ซึ่งยากแก่การที่ผู้อื่นจะหยั่งรู้ แต่ผู้อื่นก็สามารถรับรู้ได้จากการได้ใกล้ชิด อยุ่หาสมาคม หรือสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น จากการพูด จากการแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติต่อผู้อื่น เป็นต้น

คณะกรรมการจัดทำเอกสารคู่มือในการฝึกอบรมนักเรียนในค่านิยมวัฒนธรรมไทย ระดับมัธยมศึกษา ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นเรื่องของความประพฤติที่มีส่วนสัมพันธ์กับความรู้สึกในเรื่องของคุณธรรมอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคม (คู่มืออบรมวัฒนธรรมไทย ระดับมัธยมศึกษา 2525 : 98)

ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์ (ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์ 2525 : 1) ได้แปลคำว่าจริยธรรมว่ามาจากภาษาละตินว่า Mores ซึ่งหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือข้อปฏิบัติ

ยนต์ ชุมจิต (ยนต์ ชุมจิต 2526 : 69) ได้สรุปความหมายจริยธรรมว่า หมายถึง ความประพฤติ การกระทำรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดที่ถูกต้องตามที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกไปแล้วเป็นที่ยอมรับของสังคม ทุกคนให้ความสนับสนุนและเกิดความพึงพอใจ

ส่วนสาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2526 : 18 - 20) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ 2 อย่าง คือ

1. ความหมายอย่างแคบ จริยธรรม ได้แก่ คุณธรรมและศีลธรรม
2. ความหมายอย่างกว้าง จริยธรรมจะรวมเอาค่านิยมที่จำเป็นอื่น ๆ ซึ่งอาจจะอยู่ในระดับที่ลดหลั่นลงมาจากระดับของศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งอาจได้แก่ ธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย กฎการณ วินัยและมารยาท เป็นต้น

และได้สรุปไว้อย่างสั้น ๆ ว่า จริยธรรม คือค่านิยมในระดับต่าง ๆ ซึ่งสังคมและบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น

และจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 214) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม

จากประมวลความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมในทัศนะต่าง ๆ ที่ได้ยกมาข้างต้น พอจะสรุปความหมายของคำทั้งสองได้เป็น 2 แง่ คือในแง่ของค่านิยม และในแง่ของหลักธรรม ดังนี้

คำว่า คุณธรรม หมายถึง

1. ค่านิยมในทางที่ดีทุกอย่างที่ถูกสั่งสมในจิตใจของคน โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัสทางอายตนะ 6 อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ มีพลังอำนาจที่จะชักนำให้คนประพฤติปฏิบัติและคิดในสิ่งที่ถูกต้องดีงามอยู่เสมอ
2. หลักธรรมที่มีคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติและคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม

ส่วนคำว่า จริยธรรม หมายถึง

1. ค่านิยมที่ถูกสั่งสมในจิตใจของคน มีพลังอำนาจต่อการเลือกตัดสินใจประพฤติปฏิบัติในแต่ละสถานการณ์ในทางที่ถูกต้องดีงามตามมติของสังคม
2. หลักธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ความแตกต่างของคำว่า คุณธรรม และจริยธรรม นั้น ในแง่ของคำนิยาม แตกต่างกันที่ความคิด และความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งจำเป็นต้องมีในผู้ที่มียุติธรรม แต่อาจจะไม่มีในผู้ที่มียุติธรรมก็ได้ เพราะ จริยธรรมเน้นการประพฤติปฏิบัติตามมติของสังคมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นไปได้ที่คนคนหนึ่งจะประพฤติปฏิบัติ ถูกองตามมติของสังคม แต่เป็นการเสแสร้งหรือเป็นท่า ทั้งนั้นผู้ที่มียุติธรรมคนหนึ่ง ๆ อาจจะไม่มี คุณธรรมคนนั้น แต่ถ้าวามีคุณธรรมในคนใดย่อมมีจริยธรรมในคนนั้นเสมอ ส่วนความแตกต่างในแง่ ของหลักธรรมก็เช่นเดียวกัน คือ หลักธรรมในจริยธรรมเน้นการประพฤติปฏิบัติตามมติของสังคมเป็นใหญ่ ส่วนหลักธรรมในคุณธรรม ประกอบด้วยการคิดที่ถูกต้องถึงงานซึ่งอยู่ในจิตใจอีกด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

ความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมมีมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือแนวความคิด ของนักปรัชญา ซึ่งจะได้นามกล่าวตามลำดับตั้งแต่ยุคโบราณถึงสมัยปัจจุบัน ดังนี้

1. ยุคโบราณ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มศาสนา วางมาตรการความประพฤติจากพื้นฐานของศาสนา มีเป้าหมายที่ การหาความสุขในโลกหน้า

1.1.1 ศาสนายูดาห์ ถือการปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระยะโฮวาห์อย่าง เกรงกลัวความชั่วอักษร เป็นมาตรการความประพฤติ

1.1.2 ศาสนาพราหมณ์ ถือการปฏิบัติหน้าที่ตามบรรพชาที่เกิดขึ้นเป็นมาตรการ ความประพฤติ

1.1.3 ศาสนาพุทธ ถือการเข้าใกล้นิพพานเป็นมาตรการความประพฤติ

1.1.4 ศาสนาขงจื๊อ ถือการเคารพตามลำดับญาติและตำแหน่งหน้าที่เป็นมาตรการ ความประพฤติ

1.2 กลุ่มหาความสุขในโลกนี้ วางมาตรการความประพฤติที่การใช้ชีวิตในโลก อย่างฉลาดให้ได้เปรียบที่สุด มีคำขวัญ

1.2.1 ลัทธิฮิโดนิซึม (Hedonism) ถือว่าการใช้ชีวิตอย่างฉลาด ถือการกอบโกย หาความบันเทิงเริงใจมากที่สุดในทุกโอกาส เพราะพรุ่งนี้เป็นของไม่แน่นอน

1.2.2 ลัทธิโซฟิสต์ (Sophism) ถือว่าการใช้ชีวิตอย่างฉลาด คือการ
ทำตามความเห็นเองชอบ

1.2.3 ลัทธิเอพิคิวรัส (Epicureanism) ถือว่าการใช้ชีวิตอย่างฉลาด คือ
การรู้จักประมาณคนในการหาความบันเทิงให้ได้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ เพราะพรุ่งนี้เป็นของไม่แน่จริง
แต่กินดื่มมากกว่าไม่กิน

1.2.4 ลัทธิสโตอิก (Stoicism) ถือว่าการใช้ชีวิตอย่างฉลาด คือการทำ
ใจอุเบกขา สนใจพอใจกับสิ่งที่จำเป็นในชีวิตเท่านั้น

1.2.5 ลัทธิไซนิก (Cynicism) ถือว่าการใช้ชีวิตอย่างฉลาด คือการทำ
ใจอุเบกขา สนใจไม่รู้สึกถึงความต้องการอะไรเลย

1.3 กลุ่มหาความรู้ ถือมาตรการว่า คุณธรรม คือ ความรู้ คนมีความรู้จึงจะมี
ความสุขได้อย่างแท้จริง มีเป้าหมายที่การหาความสุขอันเหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ทั้งในโลกนี้
และโลกหน้าไม่ว่าในแบบใด

1.3.1 โซคราตีส (Socrates) ถือว่า จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้
ซึ่งอาจจะมีได้เหมือนกันในมนุษย์ทุกคน หากแต่กิเลสทำให้ไขว่เขว จึงต้องตัดกิเลสควบคู่กับการค้นหา
ความรู้ เขากล่าวว่า ความรู้คือ คุณธรรม เพราะผู้ที่มีความรู้ย่อมไม่กระทำความผิด ไม่มีใครอยากจะทำ-
ความชั่วโดยรู้ว่าเป็นความชั่ว ที่ทำความชั่วเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถ้ารู้ว่าเป็นความชั่วจะไม่ทำแน่ ๆ
ดังนั้น วิธีที่จะช่วยให้คนเราทำดีนั้นชั่วก็คือสอนให้รู้จริงว่าอะไรคืออะไรชั่วเสียก่อน

1.3.2 เพลโต (Plato) ถือว่า จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้ในโลก
แห่งมโนคติ เขาได้แบ่งคุณธรรมออกเป็น 4 คุณธรรมหลัก (Cardinal Virtues) คือ ปรีชาญาณ
(Wisdom) ความกล้าหาญ (Courage) การรู้จักประมาณ (Temperance) และความยุติธรรม
(Justice) ส่วนคุณธรรมอื่น ๆ ล้วนประกอบขึ้นจากคุณธรรมหลักทั้ง 4 ในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน
ผู้ที่มุ่งมั่นจะละกิเลสและฝึกฝนคุณธรรม ก็ฝึกคุณธรรมหลักทั้ง 4 ประการ ก็เป็นการเพียงพอ

1.3.3 อริสโตเติล (Aristotle) ถือว่า จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้
ซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตด้วยความกลมกลืนทั้งภายในตัวเองและกับสิ่งแวดล้อม เขาได้รับทฤษฎีคุณธรรมหลัก
ของเพลโต แต่เปลี่ยนชื่อข้อแรก คือ ปรีชาญาณ เป็นความรอบคอบ (Prudence)

2. ยุคกลาง ในยุคนี้มีศาสนาใหม่เกิดขึ้น 2 ศาสนา คือ ศาสนาครีสต์ และศาสนาอิสลาม ทั้ง 2 ศาสนา วางมาตรการความประพฤติบนการถือความนำพระทัยของพระเจ้า โดยใช้จริยศาสตร์ของเพลโตและอริสโตเติลช่วยอธิบายศีลธรรม

3. ยุคใหม่ ปัญหาเกิดขึ้นในปรัชญาจริยะว่าจะให้อะไรเป็นหลักการสำหรับมนุษยอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยสันติโดยไม่คำนึงว่าจะนับถือศาสนาใดหรือไม่ และมีคำตอบที่สำคัญ 3 แนว คือ

3.1 ในความสำนึกในหน้าที่ มนุษย์ย่อมมีความสำนึกในหน้าที่ด้วยกันทุกคน ถ้าหาวิธีส่งเสริมให้ปฏิบัติกันอย่างจริงจังสังคมจะสงบสุข ซึ่งมีคานท์ (Kant) เป็นผู้ริเริ่มจริยธรรมแบบหน้าที่นิยม (Deontologism) เขาถือว่า การกระทำที่เรียกว่าดีจริง ๆ นั้น จะต้องไม่ทำเพราะเหตุผลใดเลย คุณค่าที่แท้จริงของความประพฤติจะต้องเป็นผลจากความสำนึกในหน้าที่ คือ กระทำเพราะสำนึกว่าเป็นหน้าที่ การกระทำเช่นนั้นเรียกว่ากระทำโดยมีเจตนาดี (good will) โดยไม่คำนึงว่าผลที่ได้รับจะเป็นอย่างไร การคำนวณผลประโยชน์ย่อมเกิดจากโครงสร้างของมนุษย์ จึงไม่ให้คุณค่าทางศีลธรรมแต่อย่างใด เหตุผลอื่นนั้นถ้าจะมีก็จะเป็นเพียงเหตุผลคิดตามโดยบังเอิญ ไม่ใช่เหตุผลที่บังคับหรือกำหนดการตัดสินใจเลือกการกระทำนั้น ๆ

ความสำนึกในหน้าที่จะสั่งอย่างเด็ดขาด ไม่เสนอเงื่อนไขหรือเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ที่มีเจตนาดีจะตัดสินใจกระทำทันทีโดยไม่รอชั่งตวงวัดทางใดทางเสีย ภายใต้หลักการดังนี้

3.1.1 กระทำโดยสำนึกว่าเป็นกฎสากล

3.1.2 กระทำโดยสำนึกว่า บุคคลเป็นจุดหมายไม่ใช่วิถีไปสู่จุดหมายอื่น

3.1.3 กระทำโดยความสำนึกว่า ตนมีเสรีภาพและมนุษย์ทุกคนต่างก็มีเสรีภาพ

3.2 ข้อด้อยประโยชน์ส่วนตัว ฝ่ายนี้เห็นว่าการใช้ความสำนึกในหน้าที่นั้นใช้ไม่ได้เฉพาะตัวใช้ในสังคมไม่ได้ผล เพราะใคร ๆ ก็อ้างว่าทำเพราะสำนึกในหน้าที่ แต่ปากกับใจอาจจะไม่ตรงกันก็ได้ จึงควรใช้หลักการที่ตรงกับความต้องการของมนุษย์และควบคุมได้ นั่นคือ ประโยชน์ส่วนตัว มนุษย์ทุกคนต้องการประโยชน์ส่วนตัวด้วยกันทั้งนั้น ผู้รับผิดชอบในสังคมควรอบรมสั่งสอนให้ทุกคนมุ่งกอบโกยหาผลประโยชน์ส่วนตัวความดีของตนเองจนได้เต็มที่ เช่น นักบวชและผู้มีศรัทธาก็ให้มุ่งกอบโกยบุญกุศลเพื่อคามั่งหาผลกำไร อหารมุ่งได้สินจ้าง ฯลฯ แต่ในเวลาเดียวกันก็ออกกฎหมายควบคุมมิให้ก้าวก้าวยผลประโยชน์ของตนและกันอย่างเคร่งครัด ใครฝ่าฝืนก็ลงโทษให้หนัก ๆ ไว้ เพื่อชั่วชั่วผู้ใดที่จะฝ่าฝืนรายต่อไป ถ้าทำได้อย่างนี้ทุกคนจะอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข หลักการนี้ใช้ได้กับทุกศาสนาและทุกลัทธิ ผู้ริเริ่มความคิดนี้ได้แก่ เบเนธัม (Bentham) เจ้าของลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

3.3 ใช้ผลประโยชน์ส่วนรวม ฝ่ายนี้เห็นว่าการสนับสนุนให้กระทำกรโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวนั้น ไม่สมศักดิ์ศรีของมนุษย์ ยิ่งกว่านั้นจะออกกฎหมายให้รัดกุมสักเพียงใด กฎหมายก็ต้องมีช่องว่างให้คนฉลาดเอาเปรียบคนโง่จนได้ จึงเปลี่ยนหลักการให้ผู้รับผิดชอบในสังคม ส่งเสริมให้ทุกคนมุ่งหาผลประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทำเช่นนั้นกันอย่างจริงจัง ผลประโยชน์ส่วนตัวจะตามมาเอง และทุกคนจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้ด้วยความร่วมมือ ผู้ริเริ่มความคิดนี้ ได้แก่ สจวร์ต มิลล์ (Stuart Mill) ลัทธินี้ได้ชื่อว่าประโยชน์นิยมเช่นเดียวกัน

3.4 ใช้ประโยชน์ของแต่ละท้องถิ่น ฝ่ายนี้เห็นว่าหลักการของมิลล์ สมศักดิ์ศรีของมนุษย์ก็ แต่จะใช้ได้ผลก็ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมมุ่งหาผลประโยชน์ส่วนรวมกันจริง ๆ ทุกคน โดยไม่มีการยกเว้น ถ้ามีใครสักคนอ้างว่าทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่ใจจริงมุ่งกอบโกยหาผลประโยชน์ส่วนตัว ในไม่ช้าก็จะเกิดความไม่ไว้วางใจกันขึ้น และทุกคนก็จะมุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นการใหญ่ หลักการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของมนุษย์อย่างที่สุดก็คือ ให้แต่ละท้องถิ่นถือเอาประโยชน์ของตนเป็นหลัก เพราะประโยชน์ย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว ประเพณียิ่งเก่าแก่ยิ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงควรรักษาไว้คู่บ้านคู่เมือง ผู้ย้ายมาจากถิ่นอื่นก็ควรทิ้งประเพณีของตนเดิม และยอมรับประเพณีของถิ่นใหม่ ทั้งนี้เพื่อความสงบสุขในสังคม ผู้ริเริ่มความคิดนี้ ได้แก่ เวสเตอร์มาร์ค (Westermarck) และลัทธินี้ได้ชื่อว่าสัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรม (Cultural Relativism) ซึ่งนับว่าเป็นความพยายามที่จะรื้อฟื้นระบะประเพณีขึ้นมาใช้ใหม่นั่นเอง

4. สมัยปัจจุบัน

4.1 การค้นพบใหม่ทางจริยะในสมัยปัจจุบันก็คือ พบว่าความคิดของความประพฤติเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการเลื่อนรางในการใช้ภาษา มิได้เป็นคุณค่าที่มีจริง แต่มนุษย์เราพากันเชื่อว่าเพราะอิทธิพลของการค่อย ๆ เปลี่ยนความหมายในภาษาที่ใช้ เราจึงควรคนควาให้เข้าใจความเป็นมาของความเข้าใจผิดต่าง ๆ ในทางจริยะ โดยการสำรวจการใช้ภาษาของมนุษย์เรา เมื่อเข้าใจว่าคุณค่าต่าง ๆ ทั้งคุณค่าทางจริยะและคุณค่าอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นการยึดมั่นที่ไร้สาระทั้งสิ้น คนเราก็จะเลิกยึดถือคุณค่าทุกอย่าง ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะหมดไป ทุกคนจะอยู่อย่างแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เพราะไม่ยึดมั่นกับอะไรทั้งสิ้น จึงไม่รู้อะไรจะกอบโกยเอาไว้มั้ ผู้ริเริ่มความคิดนี้ ได้แก่ แอร์ (Ayer) ลัทธินี้ได้ชื่อว่าอรรถาภิธานวิเคราะห และจริยศาสตร์ที่ทำการคนควาแบบนี้ได้ชื่อว่าอภิจริยศาสตร์ (Meta-ethics)

4.2 ในทางปฏิบัติเราไม่แน่ใจว่าจะชักชวนให้ทุกคนเลิกการยึดถือได้อย่างเด็ดขาด เมื่อใด ในขณะที่คนส่วนมากในสังคมยังยึดถือกันต่าง ๆ นานา หากจะรวมกันยังไม่ได้ ดังนั้น แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในขณะนี้คือ ใช้หลักการที่ดี ๆ ทุกอย่างมาช่วยในด้านต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษามอบมรดกจนถึงหนุ่มสาวใช้หลักการของมิลล์ ในการรู้จักคนสูงอายุนั้นมีประสบการณ์มากใช้หลักการของคานท์ในทุกเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมาย การสอบสวน การตัดสินคดีความ ใช้หลักการของเบเนธัม ในเวลาเดียวกันก็ให้ความสำคัญแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามประจำถิ่น ยกย่องให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ และชักชวนให้ผู้นำใหม่เลื่อมใส ส่งเสริมทุกศาสนาให้มีบทบาทอย่างอิสระจากการเมือง เป็นต้น (กิริติ บุญเจือ 2523 : 26 - 74)

เนื่องจากจริยธรรมมีความเกี่ยวข้องกับความประพฤติ กล่าวคือ ความประพฤติเป็นบ่อเกิดของจริยธรรมและจริยธรรมเป็นมาตรการที่ใช้วัดความประพฤติ จึงได้ยกเอาทัศนะต่อปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์ ที่ว่ามนุษย์ชอบประพฤติดีหรือชั่วมากแล้วไว้วางย ทัศนะดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

1. มนุษย์ชอบประพฤติชั่ว นักการศาสนาที่สำคัญจำนวนมากมีความคิดเห็นในทำนองนี้ เช่น มานีเคอส์ เอากุสทีนุส ลูเทอร์ กัลแวง สอนว่ามนุษย์มีความโน้มเอียงที่จะทำบาปโดยกำเนิด นักการเมือง เช่น ฮอบส์ และ มองแตล สอนว่า มนุษย์โดยธาตุแท้แล้วเห็นแก่ตัว นักจิตวิทยา เช่น ฟรอยด์ สอนว่า มนุษย์มีความต้องการร่วมเพศกับผู้อื่นใกล้ชิดฝังแน่นอยู่ในจิตสำนักตลอดเวลา สำหรับฝ่ายนี้ คนดีก็คือคนที่ต้องฝืนธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา ต้องคอยระมัดระวังควบคุมความโน้มเอียงของตนอยู่เสมอ จึงมักจะอ้างอยู่เสมอว่า "ใครก็จะต้องอยู่กับที่จะถอยหลังโดยปริยาย"

2. มนุษย์ชอบประพฤติดี รูสโซ กล่าวว่า มนุษย์มีความโน้มเอียงที่จะทำดีตามธรรมชาติ สังคมทำให้จิตใจของมนุษย์เสียไป สังคมทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องทำความชั่ว เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ คิดว่า มนุษยชาติวิวัฒนาการไปสู่สภาพที่ดีขึ้น จิตใจสูงขึ้น มีอุดมการณ์ อยากทำความดีมากขึ้นเรื่อยไป การทำความชั่วจึงเป็นเรื่องของความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะอยู่ในระดับต่ำของวิวัฒนาการ เมื่อมีวิวัฒนาการสูงขึ้นก็จะดีขึ้นไปเอง

3. มัชยคติ ศาสนาสำคัญ ๆ ของโลก เช่น พระพุทธเจ้า พระเยซู พระนโปเลียน ล้วนแต่เลือกเดินสายกลาง คือ ทรงสอนว่ามนุษย์เราเกิดมามีกิเลส อยากหาความสุขเฉพาะหน้า ซึ่งมักจะขัดกับเป้าหมายของชีวิต แต่ทว่าในขณะเดียวกัน มนัสของมนุษย์ก็รู้เป้าหมายของชีวิต ก็มุ่งหา

ความดีที่ประเสริฐกว่าความสุขเฉพาะหน้า ในความทุกข์แต่ละคนจึงเหมือนกับมีความต้องการ 2 อย่าง ที่ต่อสู้กัน เป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนที่จะปลุกฝังคุณธรรมให้มันคงอยู่ในความประพฤติ ใครไม่ปลุกฝัง คุณธรรม ก็เลวก็จะเป็นเจ้าเรือนในหัว ยิ่งมีคุณธรรมสูงเท่าใดก็ยิ่งมีความโน้มน้าวใจที่จะทำความดีมากขึ้น (กวีติ บุญเจือ 2523 : 57 - 58)

ส่วนในปัญหาที่ว่า เราจะใช้มาตรการอะไรวัดความประพฤติของมนุษย์ ว่าดีหรือถูกต้องนั้น ก็แบ่งออกได้เป็น 3 หัตถะ เช่นเดียวกัน คือ

1. ฝ่ายยกย่องเจตนา เช่น อิมมานูเอล คานท์ คิดว่าความถูกต้องอยู่ที่เจตนา ถ้ามีเจตนา ดี ไม่ว่าผลจะเกิดขึ้นอย่างไรต่องานนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เช่น ผู้ที่ขับรถเร็วเกินอัตราเพื่อช่วยชีวิต ผู้ป่วย นับว่ามีเจตนาดี เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ส่วนผู้ขับรถเร็วเพื่ออวดศักดิ์ศรี ควรได้รับการตำหนิว่า ไม่ร่วมมือรักษาความปลอดภัยบนท้องถนนและเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

2. ฝ่ายยกย่องผล เช่น เบเนดิกต์ และ สจวร์ต มิลล์ คิดว่า เจตนาเป็นเรื่องที่ไม่อาจมองเห็นและเชื่อถือได้ยาก แม้แต่เจตนาของตัวเราเอง บางครั้งเรายังกำหนดไม่ถูกว่า เราทำไปโดยมีเจตนาอย่างไรกันแน่ เพราะบางครั้งเจตนาเกิดขึ้นร่วมกันหลาย ๆ อย่าง จนไม่รู้ว่ามีเจตนาใดมีส่วนมากน้อยเพียงใด เช่น เราสนใจดูแลพ่อแม่ในวัยชราโดยที่ใจหนึ่งคิดว่าเป็นหน้าที่ แต่มีความรู้สึกอยากได้มรดกมาก ๆ ปนอยู่ด้วย จะรู้ได้อย่างไรว่าทำถูกต้องหรือไม่ มาตรการที่รู้ได้อย่างเด็ดขาด ก็คือผลของการกระทำ ใครมีเจตนาดีช่วยอย่างไรไม่ต้องไปขบคิดให้เสียเวลา เพราะรู้ยากและรู้ไปก็ไม่มีประโยชน์ อันใด สู้วัดความถูกต้องกันด้วยกันด้วยผลที่เกิดขึ้นไม่ไ้ วัดได้แน่นอนกว่า ผู้มีเจตนาดีผลของการกระทำส่วนมากก็จะตองดี ส่วนผู้ที่มีเจตนาชั่วก่อให้เกิดผลลึ้นนั้นน้อย จึงควรใช้ผลของการกระทำเป็นมาตรการตัดสินความถูกต้องของการกระทำ

3. มัชยคติ ในการตัดสินความถูกต้องสำหรับความประพฤติส่วนตัวแล้ว เจตนาควรจะเป็นหลัก ในการตัดสินความถูกต้อง แต่ในการตัดสินเจตนาขึ้นควรพิจารณาด้วยว่า ได้เล็งเห็นผลที่จะติดตามมาหรือไม่และได้ใช้ความพยายามพอสมควรกับเหตุการณ์ในการคาดคะเนผลที่จะติดตามมาหรือไม่ ถ้าเล็งเห็นผลว่า จะเกิดผลร้ายมากกว่าดีแล้วยังทำ จะอ้างว่ามีเจตนาบริสุทธิ์หาได้ไม่ ถ้าผลดีตามทำไปโดยไม่แน่ใจว่าจะเกิดผลดีจริงหรือไม่ก็ตองนับว่ามีเจตนาไม่บริสุทธิ์นัก ถ้าหากทำไปโดยมั่นใจว่าเกิดผลดีแน่แท้ทำไปใช้ความพยายามน้อยเกินไปสำหรับเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างนั้น ย่อมถือได้ว่าเจตนาบริสุทธิ์จริง แต่ความถูกต้องยังบกพร่องอยู่บาง เพราะยังขาดความรอบคอบอยู่

ทัศนคติความถูกต้องของความประพฤติตามกฎหมาย ควรถือเอาผลของการกระทำเป็นหลัก เพราะเจตนาเป็นเรื่องวัดกันไต่ถามตามกฎหมาย แต่เรารู้กันอยู่ว่าผู้มีเจตนาดีผลดีย่อมจะเกิดขึ้นมากกว่าผลร้าย และผู้มีเจตนาไม่ดีย่อมจะเกิดขึ้นมากกว่าผลดี ดังนั้น ถ้าผลเกิดขึ้นกลับกันกับเจตนา ก็เป็นเรื่องของความบังเอิญ เพื่อความยุติธรรม เราจึงควรดูที่ผลของการกระทำเป็นหลักสำหรับตัดสินความประพฤติตามกฎหมาย แต่ถ้ามองหลักฐานยืนยันถึงเจตนาอย่างแน่ชัด ก็ควรเอาเจตนาว่าตัดสินด้วย โดยไม่ให้ความสำคัญอันคับข้อง (กิริติ บุญเจือ 2523 : 62 - 63)

เกี่ยวกับเรื่องหลักการที่บ่งบอกถึงความเป็นจริยธรรม มีปัญหาว่าจะใช้หลักการอะไร ที่จะพิจารณาถึงจริยธรรมที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลได้ มีแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

อาร์ เอส ปีเตอร์ (R.S. Peters) ได้เสนอหลักการพิจารณาไว้ 4 ประการ คือ

1. ความเที่ยงธรรม หลักการนี้จะช่วยให้คนพ้นจากการเอาแต่ใจตัวเองหรือลำเอียง
2. การคำนึงถึงความสนใจ (หรือจิตใจ) ของผู้อื่น เป็นลักษณะของการนึกถึงว่า สิ่งที่คุณกระทำนั้นจะกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของผู้อื่นหรือไม่ ทำให้คนอื่นเป็นทุกข์หรือไม่
3. เสรีภาพ อันหมายถึงเสรีภาพที่จะเลือกกระทำการต่าง ๆ ด้วยเหตุผลของเขารอง ไม่ใช่ถูกบังคับจากสิ่งภายนอก

4. การยกย่องผู้อื่น มองเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ ไม่ใช่ใช้มนุษย์ด้วยกันเป็นเครื่องมือหรือทางผ่านไปสู่จุดหมายอื่น ๆ ของตนเอง (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2525 : 60 - 62)

สจัน จอห์น วิลสัน (John Wilson) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบของจริยธรรมในรูปอักษรย่อ ซึ่งยืมมาจากอักษรตัวหน้าของคำในภาษากรีกโบราณ ดังนี้

1. PHIL หมายถึง การยอมรับความเท่าเทียมกันของคน โดยไม่เอาความรู้สึกของตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะทำให้มองคนหนึ่งมีค่าสูง แต่คนอื่นไม่มีค่า
2. EMP หมายถึง การรับรู้หรือการหยั่งรู้ถึงความรู้สึกของคนอื่น เป็นความสามารถที่จะรู้ความรู้สึกของคนอื่นต่อเรื่อง ๆ หนึ่งเป็นเช่นไร สามารถอธิบายได้ถูกต้อง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น แต่ EMP จะพัฒนาไม่ได้ถ้าไม่มี PHIL ก่อน
3. GIG หมายถึง การมีความรู้ข้อเท็จจริงอย่างกว้างขวาง เพราะการที่จะตัดสินใจทางศีลธรรมที่ถูกต้อง จะมีเพียง PHIL และ EMP ยังไม่เพียงพอ ต้องมี GIG ด้วย เพราะ GIG จะช่วยให้การตัดสินใจมีเหตุผลมากขึ้น อีกทั้งทำให้รู้ถึงผลของการกระทำใดว่าทำอย่างนั้นแล้วจะให้อะไรขึ้น

4. DIK หมายถึง การนำเอา EMP และ GIG มาใช้บนพื้นฐานของ PHIL โดยสอดคล้องกับ กฎ หรือหลักการทางศีลธรรมที่คนแต่ละคนยึดถืออยู่ บางคนอาจมี PHIL, EMP, GIG แต่ไม่สามารถตั้งมาสร้างเป็นหลักการของตนเองได้ กลับกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับจริยธรรมอีกด้วย

5. PHRON หมายถึง กฎหรือหลักการทางศีลธรรม (ไม่ว่าจะเรียกว่าเป็นหลักศีลธรรมหรือไม่ก็ตาม) ให้สอดคล้องกับกฎหรือหลักการอันดีงาม เช่น การปรับความต้องการและความสนใจของตนเอง การเสียสละเสียสละ และการฆ่าตัวตาย อาจเป็นการตอบสนองความต้องการและความสนใจของตนเอง แต่มีลักษณะที่ไม่มีเหตุผลและขัดกับการมีสุขภาพดีซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์พึงต้องการอย่างหนึ่ง คนทั่วไปมักขาด PHRON มากกว่า DIK การมี PHRON จำเป็นต้องมี EMP และ GIG ส่วน PHIL จำเป็นหรือไม่ยังเป็นปัญหาทางจิตวิทยาอยู่ว่า คนที่เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผลของการกระทำ โดยไม่ให้ความสำคัญแก่คนอื่นได้หรือไม่

6. KRAT หมายถึง ความสามารถที่จะแปรเปลี่ยนหลักการ DIK หรือ PHRON มาสู่การกระทำ เป็นความสามารถในการเลือกใช้หลักการที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต (Wilson and others . 1967. : 192-194)

นอกจากนี้ ยังมีผู้เสนอความคิดเกี่ยวกับลักษณะของความเป็นผู้มีจริยธรรมไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบต่องานและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองดี
2. ปฏิบัติตามกฎหมาย
3. มีความศรัทธาต่อการมีชีวิต
4. เขาใจและยอมรับนับถือธรรมะของศาสนา
5. มีความเป็นผู้นำ มีความเป็นตัวของตัวเอง
6. ยินดีให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น
7. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
8. ให้ความเชื่อถือในปัญหาของผู้อื่น
9. ปฏิบัติตามศีลธรรมแห่งสังคม
10. สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ (ศักดิ์ชัย นิรุญทวี 2525 : 64)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมส่วนใหญ่ ยอมรับว่า จริยธรรมจะมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ จากวัยทารกจนถึงวัยรุ่นใหญ่ ถึงแม้จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในจังหวะที่ต่างกัน แต่ลำดับขั้นตอนก็คล้ายคลึงกัน นักทฤษฎีจริยธรรมส่วนใหญ่ลงความเห็นว่า ต้นกำเนิดของการพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นอยู่ที่การเรียนรู้ทางสังคม แต่ก็มีความคิดที่แตกต่างกันออกไปอยู่มาก ซึ่งจะได้อธิบายเพียงบางทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า จริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับโนธรรม (Superego or conscience) จริยธรรมเกิดจากขบวนการภายในของวัฒนธรรม หรือบรรทัดฐานของพ่อแม่เลี้ยงดู ได้แก่ การถือตนตามอย่าง (Identification) ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม มาตรฐานจริยธรรมในสังคม เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังจริยธรรมแล้ว จะเกิดความขัดแย้งขึ้น เมื่อความต้องการส่วนตนไม่สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมต้องการ ถ้าบุคคลนั้นทำชั่วเขาจะเกิดความละอายใจตนเอง มีความไม่สบายใจ ซึ่งเป็นแรงลงโทษตนเอง โอกาสต่อไปเขาจะไม่ทำชั่วโดยไม่ต้องการควบคุมจากบุคคลอื่นภายนอก นั่นคือ เขามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือมีโนธรรม (Freud, 1944 : 358) การวิจัยของกลุ่มนี้ไม่สนใจองค์ประกอบของขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวการในการกำหนดเงื่อนไขทางสังคม (Social contingency) ให้กับเด็กตั้งแต่เกิด โดยนำเอาหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงมาอธิบายวิธีการและขบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคมในการควบคุมพฤติกรรม แม้ว่ามนุษย์จะไม่มีจริยธรรมหรือความต้องการจริยธรรมตั้งแต่เกิดก็ตาม เมื่อโตขึ้นจะมีจริยธรรมและพฤติกรรมไปตามแนวโครงสร้างทางวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งได้มาจากการเสริมแรงนั่นเอง ทฤษฎีนี้มีความเชื่อเบื้องต้นดังนี้

2.1 พัฒนาการจริยธรรมเกิดจากการเจริญเติบโตของการคล้อยตามกฎเกณฑ์จริยธรรมของสังคม ทั้งทางความประพฤติและอารมณ์ มากกว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสมอง (Cognitive structure change)

2.2 แรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมทุกจุด มีรากฐานจากความต้องการทางชีวภาพ หรือความต้องการรางวัลจากสังคม และการหลีกเลี่ยงการลงโทษ

2.3 พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม

2.4 พื้นฐานทางจริยธรรม (Basic moral norm) เกิดขึ้นภายในจิตใจ

โดยมีสาเหตุจากกฎเกณฑ์วัฒนธรรมภายนอก

2.5 สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับปริมาณของรางวัล การลงโทษ การห้าม และการเห็นแบบอย่างของพ่อแม่และบุคคลอื่นซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม (Socializing agent) (Skinner, 1971 : 101-128)

3. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) ทฤษฎีนี้ได้รับต้นเค้าความคิดมาจากนักสังคมวิทยาที่เชื่อว่า สังคมมีส่วนในการบ่มนุญให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม โดยที่เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรคืออะไรดี จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของสังคม ทั้งนี้โดยใช้วิธีที่เรียกว่า การเทียบเคียง (Identification) ในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนเองโดยอัตโนมัติ

นักทฤษฎีส่วนมากยอมรับว่า จริยธรรมนั้น ได้ถูกปลูกฝังแล้วเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่คนเรายังเป็นเด็ก ๆ อยู่ แต่อย่างไรก็ตาม ความผันแปรของสังคมและสภาพแวดล้อมในภายหลัง อาจมีผลกระทบทำให้คนเราเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่ไปได้เหมือนกัน แต่ก็ไม่มียกทฤษฎีคนใดปฏิเสธว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยทารกและวัยเด็กเล็กนั้น มีผลกระทบต่อยุทธจริยธรรมของคนเราได้รุนแรงกว่า และมีผลคงทนกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยผู้ใหญ่ (ดวงเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2520 : 8)

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (Cognitive development Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อเบื้องต้น ดังนี้

4.1 พัฒนาการทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางพุทธิปัญญา (Cognitive)

และมีองค์ประกอบทางจรรยาวิพากษ์

4.2 แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือ แรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ

(Acceptance) การมีความสามารถ (Competence) การเคารพตนเองหรือเข้าใจตนเองอย่างดองแท (Self-esteem or Self actualization) มากกว่าจะเป็นความต้องการทางกาย หรือการลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว

4.3 ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือ พัฒนาการจะเป็นสากลมีขั้นตอนเหมือนกันทุกวัฒนธรรม เพราะในทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม มีการสวมบทบาท (Role-taking) และมีความขัดแย้งในสังคม ซึ่งต้องการการบูรณาการทางจริยธรรม (Moral integration) เช่นเดียวกัน

4.4 กฎและเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรม เกิดจากประสบการณ์ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มากกว่าเกิดจากการสร้างกฎเกณฑ์ภายในตนเอง จึงไม่นับขั้นพัฒนาการจากภายในแต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตน (Self) กับคนอื่น

4.5 สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพและขอบเขตทั่ว ๆ ไปของสิ่งแวดล้อมทางพุทธิปัญญาและทางสังคมตลอดช่วงการพัฒนาการของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่างจากพ่อแม่ หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การลงโทษ หรือรางวัล (Kohlberg, 1976 : 48)

นักทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ เพียเจต์ (Piaget) และ โคลเบอร์ก (Kohlberg)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ ได้ศึกษาการตัดสินใจจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเป็นรากฐานในการวิจัยทางจิตจริยธรรม โดยเฉพาะทฤษฎีพัฒนาการทางความรู้ (Cognitive Development) ทำให้ทราบว่าความคิดและสติปัญญาของบุคคลมีการเจริญตามลำดับขั้นของการพัฒนาซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี เด็กในขั้นนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด มีแต่ความอยากร ความต้องการทางกาย จึงต้องการที่จะได้บำัดโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กมีความสามารถในการพูดก็จะเริ่มรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทต่าง ๆ ของตนเอง

2. ขั้นยึดคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2 - 8 ปี ลักษณะของเด็กในขั้นนี้ จะมีความเกรงกลัว และเห็นว่าคำสั่งเป็นประกาศิตที่ตัวเองต้องกระทำตาม

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 8 - 10 ปี การที่เด็กจะพัฒนาการขั้นยึดคำสั่งมายังขั้นยึดหลักการแห่งตนนี้ เพียเจต์ เชื่อว่าเกิดจากการพัฒนาทางสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ตลอดจนความเท่าเทียมกันของบุคคล

เด็กที่อยู่ในสภาพสังคมปกติ จะบรรลุถึงขั้นที่สามในช่วงอายุนี้นี้ แต่มีเด็กบางคนที่มีการพัฒนาการหยุดชะงักในขั้นที่สอง เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูของบุปถกรองอย่างผิดปกติ หรือจากสังคม หรือจากกลุ่มเพื่อนักได้ (ดวงเคื่อน พัทธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันก 2520 : 39 - 40)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า จริยธรรมไม่ถือการกระทำตามสิ่งที่สังคมเห็นว่าดี หรือถูกต้อง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลควรกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้ง แล้วตัดสินใจโดยหลักความยุติธรรม (Kohlberg, 1975 : 673) โคลเบอร์ก ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ และพบความจริงว่า การพัฒนาทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นไม่ได้พัฒนาถึงจุดสมบูรณ์เพียงอายุ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีการพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี (Kohlberg, 1969 : 391) และโคลเบอร์กยังเชื่อว่า การวัดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น จะต้องใช้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวกันนั้น

โคลเบอร์ก ได้แบ่งประเภทของเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ประเภท ซึ่งในแต่ละประเภทนั้น จัดเป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้ 6 ขั้น คือ

- ขั้นที่ 1 ใช้หลักหลบหลีกการถูกลงโทษ (Obedience and Punishment)
- ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล (Naively egoistic Orientation)
- ขั้นที่ 3 ใช้หลักการกระทำสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good boy Orientation)
- ขั้นที่ 4 ใช้หลักการกระทำตามหน้าที่ (Authority and Social Order Maintaining Orientation)
- ขั้นที่ 5 ใช้หลักการเคารพตนเองหรือการกระทำตามสัญญา (Contractual Legalistic Orientation)
- ขั้นที่ 6 ใช้หลักอุดมคติสากล (Conscience or Principle Orientation)

จากขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม 6 ขั้น นี้ โคลเบอร์ก ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level) เป็นระดับที่มีในเด็กส่วนมากที่มีอายุต่ำกว่า 9 ขวบ การกระทำของเด็กในขั้นนี้มีความมุ่งหมายเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษและการแสวงหารางวัล เขาถือว่าการที่คนอื่นกระทำตามที่เขาต้องการนั้นเป็นสิ่งถูกต้อง แม้ว่าการกระทำนั้นจะขัดกับบุคคลอื่น ชอบแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกันโดยไม่ให้เสียเปรียบกัน

2. ระดับตามเกณฑ์ (Conventional Level) ช่วงอายุ 10 – 16 ปี เป็นระดับที่เด็กทำตามสังคม ประเพณี กฎหมาย และศาสนา โดยที่เขาจะควบคุมความประพฤติจากการทำผิดและยกย่องชมเชยจากสังคม ซึ่งการกระทำของเขานั้นจะเป็นไปตามที่ผู้อื่นชอบ โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนของตนเอง ทั้งนี้ จึงชอบการเลียนแบบ แม้ว่าบางครั้งการกระทำของกลุ่มจะขัดกับสังคมส่วนใหญ่ก็ตาม และต่อมาก็จะตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) ตั้งแต่อายุ 16 ปี ขึ้นไป เป็นระยะที่เด็กจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุด คือ มีการกระทำที่แยกตัวเองออกจากกฎเกณฑ์และความคาดหวังของผู้อื่น ในการตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ นั้น ต้องนำมาตรึงตรองพิจารณาพิเคราะห์ด้วยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามความสำคัญ ว่าอันไหนจะมีความสำคัญมากกว่า โดยการที่คำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคม ไม่รู้ค่าสิทธิของบุคคลอื่น มีความรู้เป็นสากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคม

การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ โคลเบอร์ก เชื่อว่าเป็นไปตามขั้นจากขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุด และบุคคลจะพัฒนาขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงกว่านั้นเกิดจากการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อได้ใช้เหตุผลขั้นสูงไปแล้ว เหตุผลในขั้นต่ำก็จะถูกนำมาใช้น้อยลง และอาจจะถูกทิ้งไปในที่สุดได้ (ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก 2520 :

45)

เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งประกอบด้วยพัฒนาการทางจริยธรรม 6 ขั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมี 2 ขั้น ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลีกเลี่ยงการลงโทษ (2 - 7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการกระทำตามที่คนอื่นเห็นว่าดี (10 - 13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	2. ระดับตามเกณฑ์ (10 - 16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปี ขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปี ขึ้นไป)

(ทองเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จติก 2520 : 43)

นอกจาก โคลเบอร์ก และเพียเจต์ แล้ว บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner) ได้วิเคราะห์แบบของการตัดสินใจจริยธรรม และแบ่งการพัฒนาการทางจริยธรรมไว้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้ (มิลินทร์ สำเภาเงิน 2524 : 44)

1. ลักษณะการปรับเข้าหาตน (Self-Oriented) เป็นขั้นที่บุคคลถูกจูงใจให้กระทำเพื่อความพอใจของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงบุคคลอื่น ซึ่งเป็นลักษณะของเด็กในวัยต้น ๆ
2. ลักษณะการยอมรับอำนาจบังคับ (Authority-Oriented) เป็นลักษณะที่บุคคลยอมรับค่านิยมและข้อบังคับของบิดามารดา เรียกได้ว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมถูกควบคุมจากบุคคลอื่น

3. ลักษณะการยอมรับกลุ่มเพื่อน (Peer-Oriented) เป็นลักษณะที่บุคคลปฏิบัติตามแนวทางของเพื่อน และเป็นอิสระจากการบังคับบัญชาของผู้ใหญ่
4. ลักษณะการทำตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Collective-Oriented) เป็นลักษณะที่บุคคลจะมีข้อมูลมักในการปฏิบัติตามเป้าหมายของกลุ่ม
5. ลักษณะการทำตามเหตุผล (Objective-Oriented) เป็นลักษณะที่ดีที่สุด เพื่อสนองตอบต่อสถานการณ์บนพื้นฐานของหลักการและเหตุผล

ดวงเคื่อน พันธุนาวิน (ดวงเคื่อน พันธุนาวิน 2522 : 34) ได้แบ่งลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่มนุษย์มีความรู้ว่าการกระทำต่าง ๆ นั้น ชนิดใดสังคมยอมรับ การกระทำชนิดใดควรคว้น พฤติกรรมใดมีความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ความรู้เชิงจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา อายุ การพัฒนาทางสติปัญญา ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา เด็กจะมีการเรียนรู้มาตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะช่วงอายุ 2 - 10 ปี จะมีการปลูกฝังมาก
2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ทัศนคติเชิงจริยธรรมส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติ อาจจะมีทัศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทัศนคติเชิงจริยธรรมมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรม เพราะทัศนคติจะรวมถึงความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น เข้าด้วยกัน ฉะนั้น ทัศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่จะใช้หรือทำนายหรือคาดการณ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ถูกต้องแม่นยำกว่าการใช้ความรู้เพียงอย่างเดียว และทัศนคติเชิงจริยธรรมของมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่มนุษย์รู้จักในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อมีเหตุการณ์บังคับ เหตุผลนี้จะแสดงให้ทราบถึงเหตุจริงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับต่างกันอาจมีเบื้องหลังการกระทำที่แตกต่างกัน หรือการกระทำที่เหมือนกัน เพียเจต์ และ โคลเบอร์ก ได้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น ๆ นอกจากนี้ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางสติปัญญาและอารมณ์ โคลเบอร์ก และ

นักวิจัยคนอื่น ๆ ยังพบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ หรือไม่แสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ การแสดงพฤติกรรมออกมาทุกครั้งจะยึดกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคม พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก นอกจากนี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกประเภทหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เฝ้าชวนใจหรือยั่วยุให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์หรือค่านิยม เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์เฝ้าชวนใจหรือยั่วยุ เช่น การลักขโมย การโกงสิ่งของเงินทอง การกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งเราอาจจะรวมเรียกว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ บุคคลที่มีจริยธรรมสูงควรคงไว้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าคนอื่น ๆ เพราะส่งผลต่อความผาสุกและความสงบสุขของสังคมโดยตรง

ระดับค่านิยมจริยธรรม

จากการสัมมนาในโครงการศึกษาจริยธรรมไทย ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสัมมนาหลายท่าน เมื่อวันที่ 22 - 27 มกราคม 2523 ณ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี คณะกรรมการได้สรุปผลจากการสัมมนา เรื่องระดับค่านิยมจริยธรรมว่า ตามแนวปรัชญาและวัฒนธรรมไทยนั้น การนิยามยึดมั่นในจริยธรรมนั้นน่าจะมี 4 ระดับ ใหญ่ ๆ เรียงจากต่ำไปหาสูง คือ

ระดับ 1 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผลประโยชน์บางประการของตนเองหรือเพื่ออรรถา

ระดับ 2 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผู้อื่นในสังคมแคบ ๆ เช่น เพื่อญาติพี่น้อง

เพื่อนสนิท

ระดับ 3 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่ เช่น ชุมชน ประเทศชาติ หรือมนุษยชาติ

ระดับ 4 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อความถูกต้องดีงาม อันเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ในจิตใจ ที่เรียกว่า ทำความดีเพราะอยากทำ หรือทำความดีเพื่อความดี

(สงวน ลักษณะ 2524 : 33)

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ ซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่น อันจะเป็นเครื่องผูกไมตรี ประสานชุมชนเขาคอยกัน คำว่า สังคหวัตถุ มาจากคำว่า "สังคห" ซึ่งแปลว่า สงเคราะห์ กับคำว่า "วัตถุ" ซึ่งแปลว่า เรื่อง รวมความแล้ว สังคหวัตถุ จึงแปลว่า เรื่องการสงเคราะห์ หรือธรรมอันเป็นหลักในการสงเคราะห์ ซึ่งมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ 4 ข้อ คอยกัน ค้ำที่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสสั่งสอนแก่ภิกษุ ในกาลครั้งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า สังคหสูตร มีเนื้อความดังนี้ (กรมการศาสนา 2515 : 37-38)

อุกร ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้ 4 ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ 1 เปยยวัชระ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 อติกรจริยา ความประพฤติประโยชน์ 1 สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ 1 อุกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้แล ฯ

การให้ 1 ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 ความประพฤติประโยชน์ในโลกนี้ 1 ความเป็นผู้ มีตนสม่ำเสมอในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร 1 ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประจวบหลักเหล่าคุณมรรคที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น การธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านั้น ไม่พึงมีไร้ บารกา หรือปิกา ไม่พึงใด่ความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตร ก็เพราะที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรม เครื่องสงเคราะห์เหล่านั้น ฉะนั้น พวกเขาจึงถึงความใหญ่และเป็นที่น่าสรรเสริญ ฯ

คู่มือกรจริยศึกษา เล่ม 6 (กรมการศาสนา 2522 : 2-25)

ได้ให้ความหมาย ประการ และคุณประโยชน์ ขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ของสังคหวัตถุ 4 ไว้ดังนี้

1. ทาน

1.1 ความหมาย ทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของของตนเองแก่ผู้อื่น การเสียสละ ความเป็นคนใจกว้าง รู้จักเสียสละช่วยเหลือเห็นใจคนอื่น อามองในแง่การปฏิบัติต่อกัน ทานมุ่งถึงการ เฉลี่ยเจือจาน (Sharing) คือเพื่อนบ้าน เพื่อนมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตทั่ว ๆ ไป เพื่อให้เขาเหล่านั้น สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การเฉลี่ยแบ่งปันกันนี้ อาจจะเป็นการแบ่งปันวัตถุที่จำเป็นต่อการ ดำเนินชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หรือการเฉลี่ยแรงงานช่วยเหลือ เช่น การรวมกัน การลงแขก เพื่อให้งานสำเร็จโดยเร็ว และรวมถึงการที่บุคคลมีน้ำใจห่วงใยกัน ใจให้กำลังใจเมื่อบามเจ็บป่วยหรืออยู่ในสภาพลำบาก ตลอดจนการให้สติเมื่อผู้อื่นกำลังดำเนินชีวิตที่ผิด

๑.๒ ประเภท ทานแบ่งตามประเภทของสิ่งที่มี 2 อย่าง คือ

๑.๒.๑ อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ ตลอดจนร่างกายช่วยเหลือ

๑.๒.๒ ธรรมทาน คือ การให้ความรู้แนะนำสั่งสอน ให้สติเตือนใจ

ทาน 2 ประเภทนี้ ธรรมทานเป็นเลิศ อามิสทานเป็นรอง

๑.๓ คุณประโยชน์ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการให้ทาน มีดังนี้

๑.๓.๑ ผู้ให้ทานย่อมผูกมิตรไมตรีได้ดี มีคนรัก

๑.๓.๒ ศัตรูยอมคบหาด้วย

๑.๓.๓ ชื่อเสียงถึงงามย่อมขจรไป

๑.๓.๔ ไม่เห็นห่างจากธรรมของศฤงคาร

๑.๓.๕ เป็นเหตุให้ได้อนุญสมบัติ ประโยชน์สุดในปัจจุบัน

๑.๓.๖ ทำให้ถึงสุขและสันติสุข ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

๑.๓.๗ ทำให้พระศาสดาคำรงอยู่นาน

๑.๓.๘ ทำให้จิตใจบริสุทธิ์สะอาด หลุดพ้นจากกิเลสต่อไป

๒. ปิยวาจา

๒.๑ ความหมาย ปิยวาจา หมายถึง วาจาเป็นที่รัก วาจาที่ชื่นมื่นใจ หรือวาจา
ซาบซึ้งใจ ถือว่าคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ
ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

๒.๒ องค์ประกอบ องค์ประกอบของปิยวาจา มีดังนี้

๒.๒.๑ เป็นคำจริง คำสัตย์ ไม่ใช่คำที่ปั้นขึ้นโกหกหลอกลวง

๒.๒.๒ เป็นคำอ่อนหวาน คือไพเราะ ทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินสบายใจ ฟังง่าย

ไม่รู้เบื่อ

๒.๒.๓ เป็นคำพูดมีประโยชน์ คือกล่าวแต่สิ่งที่มีสาระประโยชน์ นำไปปฏิบัติ
ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๒.๒.๔ เป็นคำพูดที่ประกอบด้วยเมตตา คือ พูดด้วยความหวังดีต่อกัน ปรารถนา
ความสุขความเจริญต่อกันและกัน ไม่มีจิตมุ่งร้ายใด ๆ เลย พูดกันด้วยไมตรีไม้นิ่มนวลใจ ไม่พูดด้วยโทสะ

๒.๒.๕ เป็นคำกล่าวถูกกาลเทศะ คือ กล่าวเหมาะกับเวลาและสถานที่

2.3 คุณประโยชน์ของปียวจา มีดังนี้

พุดกับคนทั้งนั้น

2.3.1 เป็นที่รักของทุกคน เพราะตามธรรมชาติคนทุกคนต้องการให้คนอื่น

2.3.2 บรรลุผลสำเร็จในทางประชาสัมพันธ์

2.3.3 บรรลุผลสำเร็จในการขอความร่วมมือ

2.3.4 ช่วยให้กิจการที่กำลังทำอยู่เจริญก้าวหน้า เช่น กิจการค้าขายและธุรกิจ

เป็นคน

2.3.5 เป็นเหตุให้ได้ลาภผลและน้ำใจจากมิตรสหาย

2.3.6 เป็นประโยชน์ในความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป

3. อัตถจริยา

3.1 ความหมาย อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ มาให้ดูสาขาวะโยชน์ ตลอดจนการช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

3.2 ประเภท อัตถจริยามี 2 ลักษณะ คือ

3.2.1 เวยยาวัจจะ ชวนช่วยช่วยเหลือให้งานสำเร็จ ได้แก่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งด้านกำลังความคิด กำลังปัญญา และกำลังทรัพย์ เช่น การช่วยเหลือกันในครอบครัว ระหว่างพ่อแม่กับลูก ๆ การช่วยเหลือระหว่างญาติต่อญาติ เพื่อนต่อเพื่อน รวมทั้งเพื่อนบ้านต่อเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมชาติต่อเพื่อนร่วมชาติ เพื่อนร่วมโลกต่อเพื่อนร่วมโลก

3.2.2 ธรรมสมาพนา การชักนำในทางดี ช่วยด้านสติปัญญา ความคิด แนะนำเรื่องการปรับปรุงด้านอาชีพ ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ด้านสุขภาพร่างกาย โดยเฉพาะคือการปลูกจิตสำนึกให้แต่ละคนรู้จักช่วยเหลือตัวเองและสังคมของตน

3.3 คุณประโยชน์

3.3.1 จัดความเห็นแก่ตัว ทำให้คนรัก

3.3.2 ก่อให้เกิดราครภาพความเป็นพี่น้องกันในหมู่ประชาชน

3.3.3 ทำให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติ จัดความแตกแยกสามัคคี

3.3.4 นำความเจริญมาสู่หมู่บ้านและประเทศชาติ

4. สมานัตตตา

4.1 ความหมาย สมานัตตตา หมายถึง ความมีตนเสมอ คือการทำตนเสมอตน เสมอปลายก็ดี ปฏิบัติสม่ำเสมอขึ้นไม่ว่าชั้นวรรณะในชนทั้งหลายก็ดี เสมอกันในสุขและทุกข์โดยร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขก็ดี ตลอดจนการวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้อง ตามธรรมในทุกกรณี อันแสดงถึงความเป็นผู้ไม่ถือตัวทั้งสิ้น

4.2 คุณสมบัติของสมานัตตตา

- 4.2.1 ทำให้รอบคอบและตั้งคนเป็นสุข
- 4.2.2 ปราศจากการรังแกข่มเหงกัน มีแต่ความเห็นอกเห็นใจกัน
- 4.2.3 ทำให้สายสัมพันธ์ในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น
- 4.2.4 เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของคนทุกระดับ
- 4.2.5 ทำให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายรวดเร็ว

สงวน เล็กสกุล (สงวน เล็กสกุล 2503 : 88 - 94) ได้ขยายองค์ประกอบทั้ง 4 ของสังคหวัตถุ 4 ไว้ดังนี้

1. ทาน การให้ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ อามิสทาน ให้สิ่งของ เช่น ข้าว น้ำ เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เป็นต้น และ ธรรมทาน คือ ให้ธรรม เช่น ช่วยสั่งสอนด้วยคุณธรรม หรือช่วยบอกถึงปวิธิยาที่ปราศจากโทษให้

การให้ให้ถือว่าเป็น สังคะ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันนั้น เพราะเป็นเครื่องแสดงน้ำใจเยื่อใยต่อกัน วัตถุจะมากหรือน้อยไม่เป็นประมาณ น้ำใจที่แสดงออกมานั้นเป็นหลักสำคัญ เช่น ไปไหนมาหาของมาฝาก ให้รางวัลแก่ผู้ทำงานแล้ว ให้กายสามัคคี คือไปช่วยงาน เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าของงาน เป็นเหตุให้เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

2. ปิยวาจา แปลว่าคำพูดอันเป็นที่รัก หรือวาจาเป็นที่รัก คำพูดที่เป็นปิยวาจานั้น ไม่โคธหมายเอาเสียดี เสียดังอย่างเดียว แต่หมายถึงเสียที่มีคุณ ไม่ใช่เสียที่มีโทษ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดคำพูดที่ดีไว้ว่ามีลักษณะ 5 ประการ คือ กล่าวตามกาล กล่าวเป็นความจริง กล่าวเป็นคำอ่อนหวาน กล่าวอาศัยประโยชน์ และกล่าวด้วยเมตตาจิต อีกอย่างหนึ่ง ทรงกำหนดคำพูดที่ดีด้วยองค์ 4 คือ กล่าวเป็นสุภาษิตเท่านั้นไม่กล่าวคำพูดพาดพิง กล่าวคำที่เป็นธรรมเท่านั้นไม่กล่าวคำที่ไม่เป็นธรรม กล่าวคำที่เป็นที่รักเท่านั้นไม่กล่าวคำที่ไม่เป็นที่รัก และกล่าวแต่ความจริงเท่านั้นไม่กล่าวคำเท็จ

วาจาเป็นที่รักนั้นไม่ใช่แค่เพียงที่ถูกใจเขาอย่างเดียว ต้องเป็นวาจาที่ไม่มีทุจริตแอบแฝงอยู่ คือ ไม่ใช่คำเท็จ คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อ เหลวไหล หรือรู้จักปราศรัยแก่มุคคลทั่วไป รู้จักกับบุคคลที่ควรดี ดีแล้วเขาต้องเห็นโทษในความผิดเห็นคุณในคำดี รู้จักยกย่องบุคคลที่ควรยกย่อง เรียกคนสมชั้น สมภูมิ สมวัย รู้จักปลอบบุคคลที่ควรปลอบ รู้จักยั้งบุคคลที่ควรยั้ง รู้จักส่งเสริมบุคคลที่ควรส่งเสริม รู้จักยอมบุคคลที่ควรยอม ปิยวาจาจัดเป็นสังคหธรรม เพราะเป็นคำที่จับใจ เป็นรสที่ทำให้สำเร็จประโยชน์กว่าวรสอื่น ๆ

3. อัตถจริยา แปลว่าประพฤติประโยชน์ต่อกันด้วยกาย วาจา หรือใจ ด้วยกาย เช่น ช่วยยกของ ช่วยวิ่งเค้นชวนขายทำกิจธุระให้ ช่วยพยาบาลเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ด้วยวาจา เช่น ช่วยบอกอันตราย ช่วยห้ามอันตราย ช่วยระงับข่าวอกุศล ช่วยรับรองคุณงามความดีของเขา ด้วยใจ เช่น ช่วยคิด ช่วยแก้ความเข้าใจให้ หมายความว่า ไหมถึงความประสงค์ของเขา เช่น เมื่อมีงานก็ไปช่วย เจ็บไข้ก็ไปเยี่ยม เขาออกปากขอรองสมควรช่วยก็ช่วย ถ้าช่วยไม่ได้มีผู้อื่นสมควรช่วยก็แนะนำต่อไป ช่วยพูดรับรองผู้สรรเสริญเขาด้วยวาจา พูดคัดค้านคำติเตียนปรักปรำเขา ช่วยทำกิจด้วยกาย ช่วยคิดเรื่องด้วยใจ ถ้าเป็นคาบลักษณะมิตรที่ดี เป็นต้น

อัตถจริยา ได้ชื่อว่าเป็นสังคหวัตถุ เพราะเป็นเหตุให้เห็นความมุ่งดี มุ่งความเจริญต่อกัน และไม่มีใครที่ไม่ชอบความมุ่งดี มุ่งเจริญ

4. สمانัตตตา แปลว่าความเป็นผู้มีตนเสมอ คือไม่ถึงตัว วางตัวเสมอตนเสมอปลาย สนิทสนมนับถือกันอย่างจริงจัง ไม่มีอคติมานะดูหมิ่นผู้อื่น แต่มิใช่เป็นผู้มีปสาทะยกตนเทียมท่าน ให้วางตัวพอเหมาะพอคือสนิทสนมนับถือกัน

สมานัตตตา ได้ชื่อว่าเป็นสังคหวัตถุ เพราะเป็นเหตุให้ความนับถือ และตัดความเย่อหยิ่งเสียได้

พระวรศักดิ์ วรขโม (พระวรศักดิ์ วรขโม 2522 : 230 - 231) ได้ให้คำอธิบาย คำว่า สมานัตตตา ไว้โดยเฉพาะ ดังนี้

สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ ได้แก่ ความรู้สึกรักใคร่ไม่ทอดทิ้งกัน เพราะเป็นมนุษย์เสมอกัน รักความสุขเกลียดความทุกข์ เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ภัยด้วยกัน มีความเท่าเทียมเสมอกันในข้อนี้ และทุกคนมีหน้าที่เดินทางไปสู่ความเป็นมนุษย์ การวางตนเสมอ คือ ไม่ยกตนข่มท่านว่าเขาเป็นผู้อยากกว่าเราแล้วจะไม่สงเคราะห์ พระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้พวกเรา มีความรู้สึกว่าสัตว์โลกทั้งหลายมีความเสมอกันในข้อที่ยังเป็นทุกข์อยู่ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือเทวดา

และในหนังสือเรียนประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องพระพุทธศาสนา ได้ให้คำอธิบายถึง สังคหวัตถุ 4 พอสรุปได้ ดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : 101 - 104)

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่จะช่วยคนสังคมให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ สังคหวัตถุ แปลว่า เรื่องการสงเคราะห์ หรือธรรมอันเป็นหลักในการสงเคราะห์ ซึ่งมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ 4 ข้อด้วยกัน คือ

1. ทาน คือ การให้ปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ทาน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 อามิสทาน หรือวัตถุทาน แปลว่า การให้วัตถุสิ่งของเป็นทาน เช่น เงิน เสื้อผ้า อาหาร วัสดุการ หรือให้งานทำ เป็นต้น

1.2 ธรรมทาน คือ การให้ความรู้ ความฉลาด เป็นทาน ได้แก่ การให้การศึกษา ซึ่งการให้การศึกษาจะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ (พุทธิศึกษา) และทางธรรม (จริยศึกษา) โดยเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ทาน ยังรวมไปถึงความเมตตากรุณาต่อกันอีกด้วย

1.3 อภัยทาน คือ ให้ความเป็นมิตร ความไม่เป็นภัย (อภัย) ต่อกัน

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะเป็นประโยชน์ พูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ไม่โกหกปิ่นมรดนกลวง ไม่พูดคำหยาบ คำขู่ตะคอก คำพูดที่เป็นปิยวาจาเช่น ผู้พูดจะต้องพูดด้วยความจริงใจ ปราศจากเจตนาเพิกเฉยไปหาสงคราม พูดด้วยความหวังดี แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์

3. อโงจวิสา คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ตามหลักของพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญประโยชน์นี้ไม่ได้หมายถึงการออกไปช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์คือสิ่งภายนอกเท่านั้น แต่ยังหมายถึงว่า เรามีหน้าที่อะไรก็บำเพ็ญประโยชน์ไป ความซื่อสัตย์ทุก ๆ วัน เป็น อโงจวิสาเป็นสิ่งที่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เป็นโรงเรียนช่วยทำความสะอาดห้องเรียน ช่วยเหลือครูอาจารย์ เติมนกถนนหนทางคนแก่คนแก่จะช่วยเหลือคนพิการคนพิการก็ช่วยเหลือ หรือ อโงจวิสาแก่เด็ก สตรีมีครรภ์ หรือคนชรา ก็พูดให้ฟัง เป็นต้น

4. ทานาภิเสก คือ การทำตนเสมอตนเสมอปลาย รู้จักวางตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในทางที่ชอบ เป็นมิตร เขาก็รักกับทุกคน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมกับจริยธรรม

โจนส์ และมอร์ริส (Jones and Morris .1954 : 781-832) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมของเด็ก พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำมาก จึงสรุปว่า ความรู้ทางศีลธรรมไม่ได้เป็นเครื่องประกันความประพฤติ เพราะมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลในการชักจูงใจเด็กให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความกดดันทางสังคม ความรู้สึกของเด็กต่อตัวเด็กเอง ท่าทีครอบครัวและเพื่อนแสดงต่อเด็ก ความต้องการของเด็กในขณะนั้น และองค์ประกอบอื่น ๆ อีก

ระดับสติปัญญากับจริยธรรม

เพียเจต์ และอินเฮลเดอร์ (Piaget and Inhelder .1969 : 122-123) ได้ศึกษาถึงการตัดสินใจพฤติกรรมของเด็ก พบว่า การตัดสินใจพฤติกรรมของเด็กอายุต่ำกว่า 9 ขวบ จะไม่คำนึงถึงสาเหตุ เหตุผล หรือผลที่ตามมา เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพียเจต์ เชื่อว่า เป็นเพราะขอบเขตจำกัดทางเชาวน์ปัญญาของเด็กในวัยนี้ เมื่อเด็กอายุมากขึ้นจะบอกสภาพการณ์ต่าง ๆ กว้างขึ้น มีเหตุผล และมีแนวการตัดสินใจพฤติกรรมของตัวเอง ส่วนบูล (Bull .1969 : 71) ได้ทำการศึกษา พบว่า ระดับสติปัญญาเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ เขากล่าวว่า สติปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในหลาย ๆ องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งผลการวิจัยของเคอร์กิน (Durkin .citing Kay .1975 : 68) ไทลในทำนองเดียวกัน แต่เลิร์นเนอร์ (Lerner) ไม่ยอมรับว่าสติปัญญาของแต่ละบุคคลนั้นเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เพราะแบบทดสอบมาตรฐานวัดความสามารถทางสมองประกอบด้วยคำถามซึ่งทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย คำถามที่มีส่วนคล้ายกันอาจทำให้คะแนนสัมพันธ์กัน (Kay .1975 : 68)

ส่วนการศึกษาในประเทศไทย สุริยา เหมตะกิลป (สุริยา เหมตะกิลป 2521 : 21 - 25, 42) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมและระดับสติปัญญาของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน และในจังหวัดปัตตานี จำนวน 40 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางสติปัญญาของเวคส์เลอร์ (Wechsler Intelligence Scale for Children -WISC) และแบบทดสอบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวของเรสต์ (Rest) ซึ่งยึดหลักการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ของโคลเบอร์กเป็นเกณฑ์ เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัย อะยุษา หัซวานิช

ได้ช่วยกันสร้างขึ้น จำนวน 6 เรื่อง มีค่าความเชื่อมั่น หาโดยวิธี Alpha Coefficient เท่ากับ 0.81 ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง และนักเรียนที่มีระดับสติปัญญานำมา มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

การเลี้ยงดูในวัยเด็กกับจริยธรรม

โคลเบอร์ก และคนอื่น ๆ (Kohlberg, Haan and Langer .1976 : 1204-1206) ได้ศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกในครอบครัว ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดา 179 คน มีระดับอายุ 47 - 50 ปี และลูกในครอบครัวเหล่านั้นจำนวน 203 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 10 ปี ถึง 30 ปี ผลการศึกษา พบว่า ระดับจริยธรรมของบิดามารดากับลูกมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และความสัมพันธ์จะลดลงในกลุ่มของลูกที่มีอายุมากขึ้น ผลการศึกษานี้ แสดงว่าเด็กได้รับการถ่ายทอด ลักษณะทางสังคมจากบิดามารดา และการถ่ายทอดลักษณะทางสังคมมีอิทธิพลมากเมื่อเด็กยังเล็กอยู่ ซึ่งสนับสนุนคำกล่าวของเซียร์ และคนอื่น ๆ (Sears, Maccoby and Levin .1957 : 372) ที่ว่า ความรักของบิดามารดาเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ถ้าเด็กในช่วงแรกเกิด ได้รับความรักอบอุ่น ได้รับการตอบสนองความต้องการทางกายอย่างเพียงพอ เด็กจะมีความรู้สึกพอใจ และมีความสุข มีความไว้วางใจผู้ใหญ่ การอบรมเลี้ยงดู เกิดความรักชอบพวยุติเลี้ยงดู มีความมั่นคง ทางอารมณ์ ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีงามต่อไป ส่วนฮอฟแมน (Hoffman .1970 : 291) ได้รวบรวมการวิจัยที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก โดยแยกเป็นรักมากและ รักน้อย กับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ คือ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึก ในความผิด การอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายใจ และการยอมรับสารภาพผิด โดยศึกษากับเด็กอายุ 4 ปี ถึง 13 ปี การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากนั้น บิดามารดารู้ เข้าใจ ให้การสนับสนุน ให้ความสำคัญแก่เด็ก มีเหตุผลในการลงโทษ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทนี้ ปรากฏว่า มีลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 4 ประการ สูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักน้อย แสดงว่าการให้ความรักลูกเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการเลี้ยงดูเพื่อให้ลูกเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย คงเคื่อน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก (คงเคื่อน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก 2520 : 131) ได้ศึกษาจริยธรรมของ เยาวชนไทย จำนวน 1,500 คน มีอายุตั้งแต่ 11 ปี ถึง 25 ปี ซึ่งมีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ใน 4 ลักษณะ คือ การเลี้ยงดูแบบรัก แบบควบคุม แบบลงโทษทางกายหรือจิต และการเลี้ยงดู

แบบใช้เหตุผล พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักมาก และให้เหตุผลมาก มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตและแบบควบคุม ส่วนทิพย์สุภา นิลสินธพ (ทิพย์สุภา นิลสินธพ 2523 : 47 - 48) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู พบว่า จริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูสามแบบกับจริยธรรม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ และแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเคธ วิโย (เคธ วิโย 2522 : 63) ซึ่งพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแบบกับจริยธรรม

เพ็ค (Peck . 1958 : 347-350) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในแถบตะวันตกกลางของสหรัฐอเมริกา โดยไว้วิธีสังเกตเป็นเวลาหลายปี และพบว่า มีพฤติกรรม 2 แบบของพ่อแม่ ที่สัมพันธ์กับแรงต้านทานของเด็กต่อสิ่งยั่วยูง (High resistance to temptation) คือ (1) ความสม่ำเสมอของพ่อแม่ (2) ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นในกันและกันระหว่างพ่อแม่ และกับบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว

มิดลาร์สกี (Midlarsky . 1973 : 46 อ้างมาจาก การฝึกหัดครู , กรม หน่วยงานนิเทศ 2525 : 25) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของพ่อแม่และรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (Altruistic behavior) กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิงชั้น 6 จำนวน 72 คน โดยให้เห็นตัวแบบ 3 ชนิด คือ ตัวแบบที่เอื้อเฟื้อ ตัวแบบที่เป็นกลาง และตัวแบบที่ละโมภ ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์ให้เด็กทดลองเล่นเกมอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเล่นจนจะได้รับรางวัล พฤติกรรมเอื้อเฟื้อมักได้จากการที่เด็ก

เหล่านั้นได้เห็นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตัวแบบมาก่อน เมื่อได้มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อตามต้องการ ผู้ทดลองก็จะให้รางวัลเป็นคำพูดยกย่อง ผลการทดลองปรากฏว่า ตัวแบบและรางวัลที่เป็นคำพูชมเชย มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

วิธีการสอนและการให้คำปรึกษาแบบจริยธรรม

พรณี ลิ้มปัทนา (พรณี ลิ้มปัทนา 2523 : 54) ได้ศึกษาการใช้วิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนจริยธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการสอนด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีพัฒนาการทางทัศนคติทางจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังจากสอนไปแล้ว 1 เดือน ทัศนคติทางจริยธรรมยังคงเดิมเท่ากับหลังสอนใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวิริยะ บุญยะนิวาสน์ (วิริยะ บุญยะนิวาสน์ 2523 : 49) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีพัฒนาการทางทัศนคติทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีการธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังจากสอนไปแล้ว 1 เดือน ทัศนคติทางจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มยังคงเดิม และกลุ่มที่สอนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ทัศนคติทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีการธรรมดา

ฉวยศรี มีใจเย็น (ฉวยศรี มีใจเย็น 2526 : 57) ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลจากการทดลองพบว่า คะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อเวทีของนักเรียนหลังการเรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติกับวิธีเรียนตามปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อมูลที่ได้แสดงว่า พัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อเวทีของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

ส่วนสุภาพร จันทศิริโยธิน (สุภาพร จันทศิริโยธิน 2526 : 73) ได้ทดลองเพื่อศึกษาถึงผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ผลจากการทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น แสดงว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีผลทำให้ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมและจริยธรรม

ในต่างประเทศได้มีการสนใจศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กมานานแล้ว ในการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น สิ่งที่น่าสนใจคือเครื่องมือที่จะใช้วัดว่าเด็กได้พัฒนาไปมากน้อยเพียงใด รูปแบบของเครื่องมือวัดทางค่านิยมจริยธรรม ก็ได้พัฒนามาตั้งแต่รูปแบบที่เป็นอัตนัย มาถึงรูปแบบที่เป็นปรนัย ยิ่งขึ้นอย่างในปัจจุบันนี้ บุคคลที่ทำการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กที่มีชื่อเสียงมากและเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg)

เพียเจต์ ได้เริ่มทำการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กมาตั้งแต่ปีคริสต์ทศวรรษ 1932 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบทดสอบในรูปของสถานการณ์ โดยผูกเรื่องเป็นสถานการณ์ขึ้นมา 5 เรื่อง แต่ละเรื่องเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน แตกต่างกันในเรื่องของความตั้งใจและแรงจูงใจ เนื่องจากเด็กที่ทำการศึกษาค้นคว้าเป็นเด็กเล็ก อายุไม่เกิน 10 ปี เพียเจต์จึงเล่าเรื่องที่ผูกขึ้นให้เด็กฟังทีละเรื่อง แล้วสัมภาษณ์เด็กตามข้อคำถามที่เตรียมไว้ และบันทึกเป็นข้อมูล นำไปพิจารณาตามเกณฑ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เขาได้ตั้งไว้ 6 เกณฑ์ สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการลักขโมย การพูดเท็จ ความงุ่มง่าม ดังตัวอย่าง (Piaget, 1960 : 118-122)

ข้อ 2. ก. มีเด็กผู้ชายเล็ก ๆ คนหนึ่งชื่อจูเลียน พ่อของเขาได้ออกไปจากบ้าน จูเลียนคิดว่าคงจะสนุกในการที่จะเล่นขวดน้ำหมึกของพ่อ ครั้งแรกเขาเล่นน้ำหมึกด้วยปากกา หลังจากนั้นเขาได้ทำจุดเล็ก ๆ บนผ้าปูโต๊ะ

ข. เด็กผู้ชายเล็ก ๆ คนหนึ่งชื่อออกัสตัส ได้สังเกตเห็นว่าขวดหมึกของพ่อหมดน้ำหมึกวันหนึ่งหลังจากพ่อออกจากบ้านไปแล้ว เขาคิดถึงการเติมน้ำหมึกลงในขวด เพื่อช่วยพ่อของเขา ขณะที่เขาเปิดขวดหมึกใหญ่เพื่อจะเติมน้ำหมึกในขวดเล็ก เขาได้ทำให้หมึกหยดลงบนผ้าปูโต๊ะเป็นจุดโตโดยบังเอิญ

หลังจากเล่าเรื่องทั้งคู่ให้เด็กฟังแล้ว จะพูดซ้ำในเรื่องที่ถูกต้องแล้วถามเด็กว่า "แล้วอีกเรื่องล่ะ" เมื่อเด็กตอบแล้ว ก็จะถามต่อไปว่า "เด็กทั้งสองน่าตำหนิเท่ากันหรือไม่" "ใครน่าตำหนิมากกว่ากัน" "ทำไม"

โคลเบอร์ก ซึ่งทำการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก หลังเพียเจต์ มีความเชื่อตามทฤษฎีของเพียเจต์ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะพัฒนาตามพัฒนาการทางพุทธิปัญญา แต่การพัฒนาการทางจริยธรรมจะไม่สมบูรณ์เพียงอายุ 10 ปี เท่านั้น แต่จะพัฒนาไปอีกจนถึงอายุ 25 ปี

ในการศึกษาค้นคว้า ไคลเบอร์รก ได้สร้างแบบทดสอบเป็นแบบปลายเปิด โดยผูกเรื่องเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมขึ้นมา ภายในเรื่องจะเป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนตัวกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม หลังจากเล่าเรื่องให้ผู้ที่จะถูกทดสอบฟังแล้ว ก็จะมีคำถามให้ตอบ พร้อมทั้งเหตุผลที่ตอบเช่นนั้น จากนั้นก็นำคำตอบมาพิจารณาว่าส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในจริยธรรมชั้นใด ใน 3 ระดับ และ 6 ชั้น ที่เขาศึกษาไว้

แบบทดสอบที่ ไคลเบอร์รก สร้าง มี 2 ชุด คือ ชุด A และชุด B แต่ละชุดมีเรื่องราว 3 เรื่อง ในแต่ละเรื่องมีประเด็นที่จะพิจารณาจริยธรรม 2 ประเด็น ชุด B ใช้สำหรับสอบซ้ำ และมีประเด็นเหมือน ชุด A แต่เรื่องราวไม่เหมือนกัน ตัวอย่างสถานการณ์เรื่องหนึ่งในชุด A มีดังนี้ (Kohlberg, citing Lickona, 1976 : 41-45)

เรื่องที่ 1

ในยุโรป ผู้หญิงคนหนึ่งกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง แพทย์แนะนำว่า มียานิโคหนึ่งซึ่งค้นพบโดยเภสัชกรในเมืองเดียวกันที่สามารถจะช่วยชีวิตเธอไว้ได้ เภสัชกรผู้นั้นคิดราคายา 2,000 เหรียญ คือคิดเอาค่าไถ่เป็น 10 เท่า ของราคาทุน สามี่ของผู้ป่วยชื่อเฮนซ์ พยายามไปขอยืมเงินจากทุกคนที่เขารู้จัก แต่เมื่อรวมกันแล้วก็ได้เพียงครึ่งหนึ่งของราคายา เขาบอกกับเภสัชกรว่า ภรรยาของเขา กำลังจะตาย และขอร้องให้เภสัชกรลดราคายาลง หรือขอลดไปจ่ายวันหลัง แต่เภสัชกรตอบว่าไม่ได้ เฮนซ์สิ้นหวัง และตัดสินใจเข้าไปขโมยยาจากร้านขายยา เพื่อช่วยชีวิตภรรยาของเขา

คำถามที่ให้อตอบ

1. เฮนซ์ควรจะทำเช่นนั้นหรือไม่ และเพราะเหตุใด ?
2. เป็นหน้าที่ของสามี่ที่จะต้องขโมยหรือไม่ ?
3. ถ้าท่านกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง แต่ยังมีร่างกายแข็งแรงพอ ท่านจะขโมยยาเพื่อช่วยชีวิตตนเองหรือไม่

วิธีการของไคลเบอร์รกทำให้ผู้ตอบใช้ความคิดที่ซับซ้อนขึ้นมากกว่าของเพียเจต์ แต่ยังไม่มีความเป็นผลที่แน่นอนเช่นเดียวกัน เพราะยังขึ้นอยู่กับผู้ให้คะแนน อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม ก็ยังใช้วิธีตั้งคำถามให้ผู้ตอบตัดสินปัญหาตามแบบของเพียเจต์และไคลเบอร์รกกันอยู่

ต่อมาเรสต์ (Rest) และคนอื่น ๆ ได้พัฒนารูปแบบของแบบทดสอบวัดทางจิตวิทยา จริยธรรมขึ้น โดยปรับปรุงจากสถานการณ์และคำถามปลายเปิดของโคลเบอร์ก ให้มีลักษณะเป็นปรนัย และสะดวกในการใช้มากขึ้น ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อแบบทดสอบว่า The Defining Issue Test (D.I.T.) แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ 6 เรื่อง แต่ละเรื่องจะถามถึงการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของผู้ตอบที่ตอบปัญหานั้น ๆ รูปแบบการตอบแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการประเมินค่าความสำคัญ (Rating) มีคำถาม 12 ข้อย่อย

ตอนที่ 2 เป็นการจัดอันดับความสำคัญ (Ranking) โดยการพิจารณาข้อคำถามทั้ง 12 ข้อ จากตอนที่ 1 อีกครั้งหนึ่ง แล้วเลือกอันดับข้อที่สำคัญที่สุด 4 ข้อ ซึ่งคำตอบตอนที่ 1 และตอนที่ 2 จะมีความสัมพันธ์กัน

แบบทดสอบ ดี ไอ ที ของเรสต์นี้ วณี ออมทรัพย์ และคณะ ได้แปลเป็นภาษาไทย โดยเปลี่ยนชื่อจากสถานการณ์ให้เป็นแบบไทย แต่อาศัยโครงเรื่องเหมือนเดิม นำไปหาค่าความเชื่อมั่นชั้น P ได้เท่ากับ 0.65 (ชั้น P ได้จากการรวมคะแนนชั้น 5A, 5B และชั้น 6 จากลำดับชั้นทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยชั้น 2, 3, 4, 5A, 5B และ 6) และค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.768 ตัวอย่างแบบทดสอบที่แปลมาเรื่องหนึ่ง มีดังนี้ (อัครอนงค์ ปราโมช, ม.ล. 2525 : 42, 87)

เรื่อง นายหาญกัญญา

ณ จังหวัดเชียงราย หญิงคนหนึ่งกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง หมอแนะนำว่ามียาชนิดหนึ่ง คนพบโดยเภสัชกรจังหวัดเดียวกัน จะช่วยชีวิตเธอไว้ได้ แต่การทำยานี้ต้องลงทุนแพงมาก และเภสัชกรคนนั้นก็ยังคงคิดเอากำไร 10 เท่าตัว คือลงทุนสี่หมื่นบาท แต่ขายถึงสี่หมื่นบาท นายหาญเป็นผู้ป่วยพยายามขอยืมเงินจากคนรู้จักได้มาเพียงสองหมื่นบาท ซึ่งเป็นครึ่งหนึ่งของราคายาที่จะต้องซื้อ จึงไปขอต่อรองกับเภสัชกรให้ลดราคายา หรือขอผลัดไปจ่ายจนครบภายหลัง โดยขอรองให้เห็นแก่ภรรยาที่กำลังจะตาย แต่เภสัชกรไม่ยอม เขาบอกว่า "ไม่ได้หรอก ผมคนพบยานี้และกำลังจะรวยโดยการขายยานี้" นายหาญสิ้นหวัง จึงคิดหาทางขโมยยาจากร้านเภสัชกร เพื่อช่วยชีวิตภรรยา

ท่านเห็นว่านายหาญควรขโมยยาหรือไม่ (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

- _____ ควรขโมยยา
 _____ ตัดสินใจไม่ได้
 _____ ไม่ควรขโมยยา

ตอน ก. คำถามแต่ละข้อต่อไปนี้สำคัญมากน้อยเพียงไรในการตัดสินใจของท่าน
 ตอนปัญหาข้างต้น แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางซ้ายมือ
 ของแต่ละคำถามว่าสำคัญมากน้อยเพียงไร

สำคัญที่สุด	สำคัญมาก	สำคัญพอควร	สำคัญน้อย	ไม่สำคัญ
</				

ตอน ข. จากคำถามข้างบน ให้เลือกคำถามสำคัญ 4 คำถาม

สำคัญมากที่สุดอันดับที่ 1 คือข้อ _____

สำคัญรองลงมาอันดับที่ 2 คือข้อ _____

สำคัญรองลงมาอันดับที่ 3 คือข้อ _____

สำคัญรองลงมาอันดับที่ 4 คือข้อ _____

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรมกันมาก เครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบวัดเจตคติและวัดพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เป็นส่วนมาก และเป็นแบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นส่วนน้อย ดังที่จะนำมาแสดงต่อไปนี้

ในพุทธทศวรรษ 2515 วิรุทธ วิเชียรโชติ (วิรุทธ วิเชียรโชติ 2515 : 43 - 47) ได้สร้างแบบทดสอบวัดความเกรงใจ เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบคลิกรภาพเกรงใจของบัณฑิตและนิสิตปริญญาตรีวิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่งมาศึกษาและอบรมวิชาของความเกรงใจของคนไทย โดยส่วนรวมว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง และศึกษาเปรียบเทียบระหว่างฝ่ายที่สนิทสนมเป็นกันเอง กับฝ่ายที่ไม่เป็นกันเองและห่างเหิน ในสถานการณ์ต่าง ๆ แบบทดสอบมี 2 แบบ คือ Form K-N "ลักษณะความเกรงใจของคนไทย" จำนวน 60 ข้อ และ Form K "ความเกรงใจในฐานะต่างกัน" จำนวน 50 ข้อ ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบสอบถาม Semantic และ Role Differential Scale มีช่องให้ตอบประเมินค่า 7 ระดับ ดังตัวอย่าง

Form K-N

ท่านเข้าใจว่าลักษณะของคนไทยที่มีความเกรงใจเป็นอย่างไร

๐) กตัญญู [3 | 2 | 1 | 0 | -1 | -2 | -3] อคติบุญ

Form K

ในฐานะที่ท่านเป็นศิษย์

ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่สนิทสนม

ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ไม่เป็นกันเอง

และเป็นกันเอง

และห่างเหิน

๐) แสดงความเคารพเห็นหรือโต้แย้งด้วยเหตุผลขณะกำลังเรียนในชั้น

เกรงใจ [3 | 2 | 1 | -1 | -2 | -3] ไม่เกรงใจ เกรงใจ [3 | 2 | 1 | 0 | -1 | -2 | -3] ไม่เกรงใจ

การตรวจให้คะแนน ถ้าประเมินค่าในช่องหมายเลข 3, 2, 1, 0, -1, -2 และ -3 จะให้คะแนนเป็น 7, 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ หาโดยวิธี Split-half ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7273 (N=100) และ .903 (N=200) ใน Form K-N และ Form K ตามลำดับ ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบ Form K-N พิจารณาจากค่า h^2 (communality) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ค่า h^2 อยู่ระหว่าง .48 ถึง .79

ต่อมากาญจนา ควรสุภา (กาญจนา ควรสุภา 2516 : 25 - 29) ได้สร้างแบบสอบถาม ความรู้สึกผิดชอบ จำนวน 40 ข้อ เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว - เก็บตัว ความรู้สึกผิดชอบและคุณธรรมแห่งพลเมืองก็ แบบสอบถามเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกชอบไม่ชอบ รวมทั้งลักษณะนิสัยที่ตอบมักประพฤติปฏิบัติ ไ้มาตราวัดแบบ Likert มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น

๐) เกือบใจที่จะให้ขอคุณเวลาผู้ใหญ่ให้ชม

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

การให้คะแนน ถ้าตอบ มากที่สุด ให้คะแนน 5 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึง น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน สำหรับข้อความเชิงบวก แต่ถาข้อความเชิงลบ คะแนนจะเรียงตามลำดับเป็น 1, 2, 3, 4, 5 แบบสอบถามถูกนำไปทดสอบกับนักเรียนจำนวน 80 คน หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธี Split-half ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8379 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ แบบสอบถามการเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกคน ของพจน์ จันทรวิรุฒ (2515) ได้ค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.6328

กรุณา กิจชัยัน (กรุณา กิจชัยัน 2517 : 20 - 24) ได้สร้างแบบสอบถามความมีวินัย-แห่งตน ขึ้น จำนวน 36 ข้อ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกคนและคุณธรรมแห่งพลเมืองก็ ลักษณะแบบสอบถาม เป็นข้อความให้ผู้ตอบพิจารณาว่าตนเอง มีลักษณะนิสัย ความรู้สึก หรือเคยประพฤติปฏิบัติ เหมือนกับข้อความนั้น ๆ หรือไม่เพียงใด โดยให้เลือก ตอบว่า จริง หรือไม่จริง จริงมาก หรือจริงน้อย ไม่จริงมาก หรือไม่จริงน้อย ตัวอย่างเช่น

๐) ฉันมักหลีกเลี่ยงงานที่ทำยาก ๆ

๐๐) เมื่อฉันทำอะไรไม่สำเร็จ ฉันจะเลิกทำทันที

จริง		ไม่จริง	
มาก	น้อย	น้อย	มาก

การตรวจให้คะแนน ถ้าตอบในช่อง จริงมาก จริงน้อย ไม่จริงน้อย และไม่จริงมาก ให้คะแนนเป็น 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ สำหรับข้อความในเชิงบวก และให้คะแนนเป็น 1, 2, 3 และ 4

ตามลำดับ สำหรับข้อความในเชิงลบ หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี Split-half ได้เท่ากับ 0.8198 ($N=120$) และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยนำคะแนนที่สอบไปหาความสัมพันธ์กับคะแนนจากแบบสอบถามวัดความรู้สึกลึกซึ้งของวรรณิ วัชรธรรม (2515) และแบบสอบถามวัดความรู้สึกลึกซึ้งของกาญจนา อวรสุภา (2516) ได้ค่าสหสัมพันธ์ 0.8312 และ 0.4933 ตามลำดับ

สุจิน เพ็ชรภัย (สุจิน เพ็ชรภัย 2518 : 26 – 29) สร้างแบบทดสอบวัดความสนใจเพื่อศึกษาระดับสัมพันธ์ระหว่างสนใจและอิทธิบาทสี่ เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมชาติไทย รูปแบบของแบบทดสอบ เป็น Verbal Projective Technique โดยสร้างเป็นรูปสถานการณ์ใหญ่ทดสอบพิจารณา 30 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะให้พิจารณา 2 ประเด็น ประเด็นแรกเกี่ยวกับการพิจารณาสถานการณ์ตามมาตรฐานสังคม ส่วนประเด็นหลังเกี่ยวกับการสมมติบทบาทของบุคคลที่มีชื่อปรากฏในสถานการณ์ โดยให้ผู้ตอบประเมินค่าเป็นตัวเลข 7 ระดับ ดังตัวอย่าง

๐) ทั้ง ๆ ที่ได้อาหารของคนมีอยู่พร้อม แต่ฉันกลับชอบยืมของคนอื่นเสมอ เมื่อเวลาจะออกไปเที่ยวนอกบ้าน เพราะเห็นว่าสวยกว่าของคน

ก. คนอื่น ๆ ปฏิบัติเช่นเดียวกับฉันหรือไม่ ไม่ปฏิบัติ/ 1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6/ 7/ ปฏิบัติ

ข. ถ้าท่านเป็นฉันท่านจะปฏิบัติเช่นนี้หรือไม่ ไม่ปฏิบัติ/ 1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6/ 7/ ปฏิบัติ

การตรวจวิเคราะห์แบบ ได้คะแนนตามตัวเลขที่อยู่ในช่องประเมินค่า สำหรับข้อความในเชิงบวก และให้คะแนน 7, 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 ในช่องที่มีเลข 1, 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 ตามลำดับ สำหรับข้อความในเชิงความหมายในเชิงลบ ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ หาค่าด้วยวิธีการของฮอยท์ (Hoyt's Method) จากกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น ในประเด็น ก. และ ข. เป็น 0.93 และ 0.86 ตามลำดับ

ดวงเดือน พิทยณานาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทร์ (ดวงเดือน พิทยณานาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทร์ 2520 : 83 – 84, 222) ได้สร้างแบบทดสอบวัดระดับจริยธรรมในปี พุทธศักราช 2519 โดยมีผู้ช่วย นำเทวรินทร์ เป็นผู้ร่วมสร้างและหาค่าความเชื่อมั่น เพื่อใช้ในการศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ประกอบด้วยสถานการณ์ที่เป็นเรื่องต่าง ๆ 10 เรื่อง แต่ละเรื่องจะบรรยายถึงสถานการณ์ขัดแย้งซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของเยาวชนไทยโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ เช่น การเข้าคิวซื้อตัวชมภาพยนตร์ การข้ามถนนที่ทางมาสาย

การคืนเงินที่พ่อค้าคนเกิน การร่วมในการบริจาคโลหิต เป็นต้น สถานการณ์เป็นเรื่องที่กระทำกับ ไม่กระทำอย่างละ 5 เรื่อง เมื่อผู้ตอบอ่านเรื่องราวแล้ว ก็จะสมมุติว่าถ้าผู้ตอบเป็นบุคคลในเรื่อง จะเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด โดยจะมีตัวเลือกมาให้ 6 ตัวเลือก แยกถึงเหตุผลตามชั้นต่าง ๆ 6 ชั้น ความทุกข์ของโคลเบอร์ก ในการตรวจให้คะแนน จะให้ตามชั้นที่ให้เหตุผล คือตอบเหตุผลชั้นที่ 1 ได้ 1 คะแนน ไปจนถึงตอบเหตุผลในชั้นที่ 6 ได้ 6 คะแนน ตัวอย่างของแบบทดสอบ เช่น

- o) ชายคนหนึ่งกำลังขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อรีบนำคนเจ็บหนักไปส่งโรงพยาบาล แต่บังเอิญ รถติดไฟแดง ถ้าเขาเป็นชายคนนั้น เขาจะหยุดรถตามกฎหมายจราจร เพราะ
- _____ เป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องช่วยรักษากฎหมายจราจร
 - _____ เขาจะถูกตำรวจจราจรจับไปลงโทษตามกฎหมาย
 - _____ การฝ่าไฟแดงเป็นการกระทำของผู้โง่เขลาเบาปัญญา
 - _____ เขาต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่าเขาเป็นนักขับรถที่ดี
 - _____ ชีวิตคน ๆ เดียวมีค่ามากกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน
 - _____ เป็นการป้องกันมิให้เขาได้รับบาดเจ็บเนื่องจากอาจชนกับรถคันอื่น

แบบทดสอบฉบับนี้ หากค่าความเชื่อมั่นโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

แสงสุริย์ คนตีลบ (แสงสุริย์ คนตีลบ 2519 : 61 – 66) ได้สร้างแบบสอบถามวัด ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง จำนวน 25 ข้อ เพื่อศึกษาความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ลักษณะออกทั่วไป และความเกรงกลัวของนักเรียนวัยรุ่นในภาคเหนือ รูปแบบของแบบทดสอบเป็นมาตราประเมินค่า ใช้มาตราการวัดเจตคติแบบ Likert Scales แต่แบ่งเป็น 7 ระดับ คือ จริงที่สุด จริงมาก จริงบ้าง ไม่น่าใจ ไม่น้อยจริง ไม่จริงมาก และไม่จริงเลย ซึ่งมีคะแนนเรียงตามลำดับเป็น 7, 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 สำหรับข้อความในเชิงบวก และเรียงตามลำดับเป็น 1, 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 สำหรับข้อความในเชิงลบ ตัวอย่างเช่น

- o) ข้าพเจ้าภูมิใจที่อยู่ในประเทศไทย เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่สามารถรักษาความเป็น เอกราชได้ตลอดมา
- oo) เราควรหลีกเลี่ยงการเสียภาษีให้แก่วัฒนเมื่อโตขึ้น

ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 100 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8059 และ 0.9929 ตามลำดับ

เกรียง วิโย (เกรียง วิโย 2522 : 25) ได้สร้างแบบทดสอบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อศึกษาด้านพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูต่างกัน ลักษณะของแบบทดสอบเป็นรูปภาพทั้งหมดโดยมีคำบรรยายเรื่องราวของภาพประกอบด้วยเป็น เรื่อง ๆ ไป เรื่องทั้งหมด 30 เรื่อง แต่ละเรื่องเกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้งสิ้น เรื่องที่สร้างขึ้นอาศัย สังคัปหรือความมุ่งหมายของตัวจริยศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จากเรื่องราว แต่ละเรื่องให้เด็กตัดสินใจว่าตนเป็นตัวละครจะทำอย่างไร เพราะอะไร การตรวจให้คะแนน จะนำเอาเหตุผลของเด็กไปพิจารณาว่าอยู่ในชั้นใด ตามขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งมี 6 ชั้น เหตุผลอยู่ในชั้นใดให้คะแนนไปตามขั้นนั้น ๆ คือชั้นที่ 1 ให้ 2 คะแนน ชั้นที่ 2 ให้ 2 คะแนน จนถึงขั้นที่ 6 ให้ 6 คะแนน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยวิธี Split-half โดยใช้ กลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 35 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.836 ส่วนความเที่ยงตรงของ แบบทดสอบใช้วิธี Face Validity โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยาตรวจสอบ

วิวัฒน์ อัคราณิชย์ (วิวัฒน์ อัคราณิชย์ 2523 : 30 - 33) ได้สร้างแบบทดสอบวัด วินัยในตนเอง จำนวน 30 ข้อ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย โดยสร้างข้อความในรูปข้อความให้สถานการณ์เกี่ยวกับวินัยในตนเอง แล้วให้ตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ ตัวอย่างเช่น

๑) หากเพื่อนบอกขโมยของในกระเป๋าเพื่อนว่าขโมย

ใช่	ไม่ใช่

การตรวจให้คะแนน จะให้คะแนนเป็น 1, 0 สำหรับข้อความเชิงบวก และคะแนนเป็น 0, 1 สำหรับข้อความเชิงลบ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยวิธี Split-half ใช้กลุ่มตัวอย่าง นักเรียน จำนวน 95 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7556

พัฒนวิทย์ นานีเมธย์ กรมการฝึกหัดครู (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2525 : 37 - 39) ได้สร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะทางจริยธรรม เพื่อศึกษาวินัยธรรมของอาจารย์และนักศึกษา

สังกัดสถานศึกษา กรมการฝึกหัดครู จำนวน 86 ข้อ ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบสร้างสถานการณ์
แล้วมีพฤติกรรมให้เลือก 3 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมชั้นกลาง และ
พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังตัวอย่าง

- ๑) ชวนกันไปพบเพื่อนซึ่งกำลังมีเรื่องเป็นปากเสียงกับเด็กกลุ่มหนึ่ง ชวนจะอย่างไร
- พักอยู่ห่าง ๆ เพื่อดูเหตุการณ์
 - พุดจาให้ทั้งสองฝ่ายใจเย็น ๆ ไว้ก่อน
 - เข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนเพื่อแสดงความสามัคคี

ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบฉบับนี้ ใช้วิธีใหญ่ ใช้มาตรฐานตรวจสอบ ส่วนความเชื่อมั่นไม่ได้รายงานไว้

ชไมพร มุขโต (ชไมพร มุขโต 2525 : 26 - 29) ได้สร้างแบบทดสอบวัดทัศนคติ
เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนข้อสอบ 32 ข้อ เป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า ให้ผู้ตอบประเมิน
4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑) ตูยซื้อของแล้วแถมค่าทอนเงินเกิน 50 บาท ตอยนำเงินคืนเจ้าของร้าน				
๑๐) เกือบเป็นคนที่ต้องมีการจ่ายค่าตอบแทน ทุกคำ				

การตรวจให้คะแนน ข้อความในเชิงบวก ให้คะแนน 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนข้อความ
ในเชิงลบ ให้คะแนนเป็น 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ จากการตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย
ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยวิธี Alpha Coefficient
จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 และค่าความเที่ยงตรง
ตามสภาพโดยใช้สูตร Spearman's rank difference Correlation ได้ค่าความเที่ยงตรง
เท่ากับ 0.81

อนุวัจน์ ตั้งสมบูรณ์ (อนุวัจน์ ตั้งสมบูรณ์ 2526 : 34 - 35, 118 - 119)
ได้สร้างแบบทดสอบวัดความซื่อสัตย์ขึ้น ในปีพุทธศักราช 2525 ถึง 2526 แบบทดสอบที่สร้างขึ้น
มี 3 ฉบับ คือ

1. แบบทดสอบวัดการให้เหตุผลหรือการเลือกตัดสินใจปฏิบัติในขณะมีสถานการณ์บังคับ
ลักษณะของแบบทดสอบเป็นรูปแบบของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 4 ชั้น ของคณะกรรมการพัฒนา
จริยธรรมไทย ปีพุทธศักราช 2524 จำนวนข้อสอบ 20 ข้อ ดังตัวอย่างเช่น

เรื่องที่ 0 ขณะพักกลางวัน นิก้าเข้าห้องน้ำที่โรงเรียน พบนาฬิกาเรือนหนึ่ง นิก้าจึงนำไป
ส่งครู การที่นิก้าทำเช่นนี้ นักเรียนมีความคิดอย่างไร

- ก. นิก้าคิดว่าการได้ของของคนอื่นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ
- ข. นิก้าไม่ต้องการคืนนาฬิกา เพราะนิก้ามีไขอยู่แล้ว
- ค. นิก้าไม่ต้องการคืนนาฬิกา เพราะรู้ว่ามันเป็นของเพื่อนที่ตนรู้จัก
- ง. นิก้าคิดว่าถ้าทุกคนอยากได้ของของคนอื่นสังคมในโรงเรียนจะวุ่นวาย

(คำตอบทั้ง 4 ข้อ มีคะแนนเรียงตามลำดับเป็น 4, 1, 2, 3)

การตรวจให้คะแนนยึดหลักการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของคณะกรรมการพัฒนาจริยธรรมไทย พุทธศักราช
2524 คือ เหตุผลในชั้นที่ 1 ให้ 1 คะแนน จนถึงชั้นที่ 4 ให้ 4 คะแนน

2. แบบทดสอบวัดความรู้สึกลึกซึ้งต่อคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เป็นแบบทดสอบที่ให้นักเรียนประเมิน
ความรู้สึกลึกซึ้งของตนเองที่มีต่อความซื่อสัตย์ มีจำนวนข้อสอบ 40 ข้อ ซึ่งมีรูปแบบและการตรวจให้คะแนน
เหมือนกันกับแบบทดสอบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของชไมพร มุขโท (2525)
ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหน้า 53

3. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมในขณะมีสถานการณ์บังคับในแบบของรูปภาพ โดยจะ
เขียนรูปภาพเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์
รูปภาพในแต่ละข้อ จะมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก เช่นเดียวกับในฉบับที่ 1 แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวนข้อสอบ
20 ข้อ ส่วนหลักเกณฑ์การตรวจให้คะแนนเหมือนกันกับฉบับที่ 1

แบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ นำไปหาคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่าง 378 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น
โดยวิธี Alpha Coefficient เป็น 0.559, 0.859 และ 0.774 ตามลำดับ และโดยวิธี
Split-half ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.951, 0.974 และ 0.971 ตามลำดับ และหาค่า

เกณฑ์การให้คะแนน ให้คะแนนตามขั้นของจริยธรรมของโคลเบอร์ก คือ ข้อความที่มีเหตุผลในขั้นที่ 1 ให้ 1 คะแนน ไปตามลำดับ จนถึง ขั้นที่ 4 ให้ 4 คะแนน การหาคุณภาพของแบบทดสอบ จากการนำแบบทดสอบไปสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี Alpha Coefficient เท่ากับ 0.6725 ส่วนความเที่ยงตรงตามเนื้อหาใช้วิธีตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ

สุภาพร จันทร์ศิริโยธิน (สุภาพร จันทร์ศิริโยธิน 2526 : 59 - 62) ได้สร้างแบบทดสอบวัดความมีวินัยในตนเอง เพื่อศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบสร้างสถานการณ์ที่เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง คำตอบอยู่ในลักษณะมาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือ ก, ข, ค, ง และ จ มีจำนวน 33 ข้อ ตัวอย่างเช่น

- ๐) จารูณเห็นหญิงคนหนึ่งทำสร้อยข้อมือที่สวยมากประจำทาง จารูณต้องการเงินเป็นค่าเล่าเรียนอยู่พอดี ถ้าจารูณจะเก็บสร้อยข้อมือเส้นนั้นไว้เองก็ไม่มีคนเห็น จารูณควรจะตัดสินใจอย่างไร
- เก็บไว้เอง ก ข ค ง จ นอกเจ้าของ

การตรวจให้คะแนน ถ้าเลือกข้อ ก, ข, ค, ง และ จ ให้คะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ สำหรับข้อความเชิงบวก และให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ สำหรับข้อความเชิงลบ คุณภาพของแบบทดสอบหาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี Alpha Coefficient เท่ากับ 0.8353 ส่วนความเที่ยงตรงตามเนื้อหาใช้ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา แนะนำ และการวัดผล ตรวจสอบ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หาโดยวิธีนำคะแนนแบบทดสอบที่สอบกับนักเรียนไปหาความสัมพันธ์กับคะแนนที่นักเรียนทำแบบสอบถามความรู้ลักษณะของสัปดาห์ พูลนวม (2523) ได้ค่าสหสัมพันธ์ 0.372 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมนึก กูเมือง (สมนึก กูเมือง 2527 : 32 - 33, 126, 131) ได้ทำการสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและออมขึ้นในปี พุทธศักราช 2526 ถึง 2527 แบบทดสอบสร้างขึ้นในรูปสถานการณ์สมมติ จำนวน 56 สถานการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เป็นสถานการณ์ข้อความ จำนวน 28 สถานการณ์ และฉบับที่ 2 เป็นสถานการณ์รูปภาพ จำนวน 28 สถานการณ์ จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ให้หาคำตอบเลือกคำตอบซึ่งกำหนดมาให้ในแต่ละสถานการณ์

ลักษณะของตัวเลือกมีรูปแบบเหมือนกันทั้งสถานการณ์ข้อความและสถานการณ์รูปภาพ คือ ในแต่ละสถานการณ์ตัวเลือก 4 ข้อย่อย ซึ่งผู้ตอบจะต้องทำทุกข้อย่อย ในแต่ละข้อย่อยมีตัวเลือก 2 ตัวเลือก คือ ก. และ ข. ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบเพียงตัวเลือกเดียว ตัวอย่างจากฉบับที่ 1 เช่น

สถานการณ์ที่ 0

จุมเป็นนักเรียนชั้น ม. 1 ได้รับทุนเรียนดีจากครูประจำชั้นเป็นจำนวนเงิน 500 บาท
นักเรียนคิดว่าจุมควรจะทำอย่างไรกับเงินจำนวนนี้

1. ก. ผูกพ้อหรือแม่ไว้ เมื่อต้องการใช้จึงไปขอ
ข. เก็บไว้กับตัวเอง จะได้ใช้อย่างสะดวก
2. ก. ไปฝากธนาคารออมสิน
ข. ไม่ฝากธนาคารออมสิน
3. ก. นำเงินไปซื้อของเล่นที่ชอบ
ข. นำเงินไปซื้ออุปกรณ์การเรียนที่ยังไม่มี
4. ก. แบ่งเงินส่วนหนึ่งเลี้ยงฉลองกับเพื่อน ๆ
ข. แบ่งเงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือเพื่อนที่ขัดสน

การตรวจให้คะแนน ให้คะแนนในแต่ละข้อย่อยเป็น 0 และ 1 คือ คะแนน 0 สำหรับข้อที่แสดงถึงลักษณะของการไม่ประหยัดและออม คะแนน 1 สำหรับข้อที่แสดงถึงการมีลักษณะประหยัดและออม จะให้คะแนนเฉพาะข้อที่กำเครื่องหมายเท่านั้น ไม่มีคะแนนติดลบ ไม่มีการใช้สูตรแก่การเคา คะแนนในแต่ละสถานการณ์ ได้จากการเอาคะแนนข้อย่อยทั้ง 4 ข้อ มารวมกัน และมีคะแนนสูงสุด 4 คะแนนต่ำสุด 0 คะแนน แบบทดสอบที่สร้างขึ้น นำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 356 คน และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธี Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8968 และ 0.8959 สำหรับฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ตามลำดับ และหาโดยวิธี Split-half ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8244 และ 0.8097 ตามลำดับ ส่วนความเที่ยงตรง หาคความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์โดยวิธีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้แน่ชัดว่ามีลักษณะการประหยัดและออมกับไม่มีลักษณะการประหยัดและออม ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือ .05 ทั้งสองฉบับ

จากการที่ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดทางทฤษฎีธรรมจริยธรรม และจากผลงานการวิจัยต่าง ๆ ปรากฏว่า ยังไม่เคยมีใครสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 มาก่อนเลย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมทางทศานนี้โดยตรงขึ้นมา เพื่อประโยชน์ในการที่จะนำไปใช้วิจัยกันอื่น ๆ ต่อไป และเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนารูปแบบของแบบทดสอบวัดทางทฤษฎีธรรมจริยธรรมซึ่งยังต้องมีการพัฒนาเป็นอย่างมากอีกด้วย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 3,434 คน จากจำนวน 83 ห้องเรียน ใน 18 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 945 คน โดยสุ่มมาจากประชากรแบบธรรมชา (Simple Random Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) จำนวนห้องเรียนที่สุ่มมา 27 ห้องเรียน มีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 กระประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ ($\alpha = .01$) เมื่อเทียบจากตารางขนาดตัวอย่าง ปรากฏว่าต้องใช้ขนาดตัวอย่าง 716 คน (Mercado 1977 อ้างอิงมาจาก ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 287)

ขั้นที่ 2 สุ่มห้องเรียนจากทุกโรงเรียนในประชากร ได้จำนวนห้องเรียน 27 ห้องเรียน โดยสุ่มแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือ จำนวน 7 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 250 คน ซึ่งสุ่มออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบครั้งที่ 1 จำนวน 3 ห้องเรียน
จำนวนนักเรียน 101 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบครั้งที่ 2 จำนวน 4 ห้องเรียน
จำนวนนักเรียน 149 คน

ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือจำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนนักเรียนที่ใช้ในการสอบ	
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
โพธิ์คีรีราชศึกษา (โคกโพธิ์)	2(64)	
ราชมนักรังสฤษฎี (โคกโพธิ์)	1(37)	
แมลงานวิทยา (โคกโพธิ์)		1(39)
ปทุมคงคาอนุสรณ์ (หนองจิก)		1(40)
ทุ่งยางแดงพิทยาคม (ทุ่งยางแดง)		1(28)
เบญจราษฎร์ (เมือง)		1(42)
รวม	3(101)	4(149)

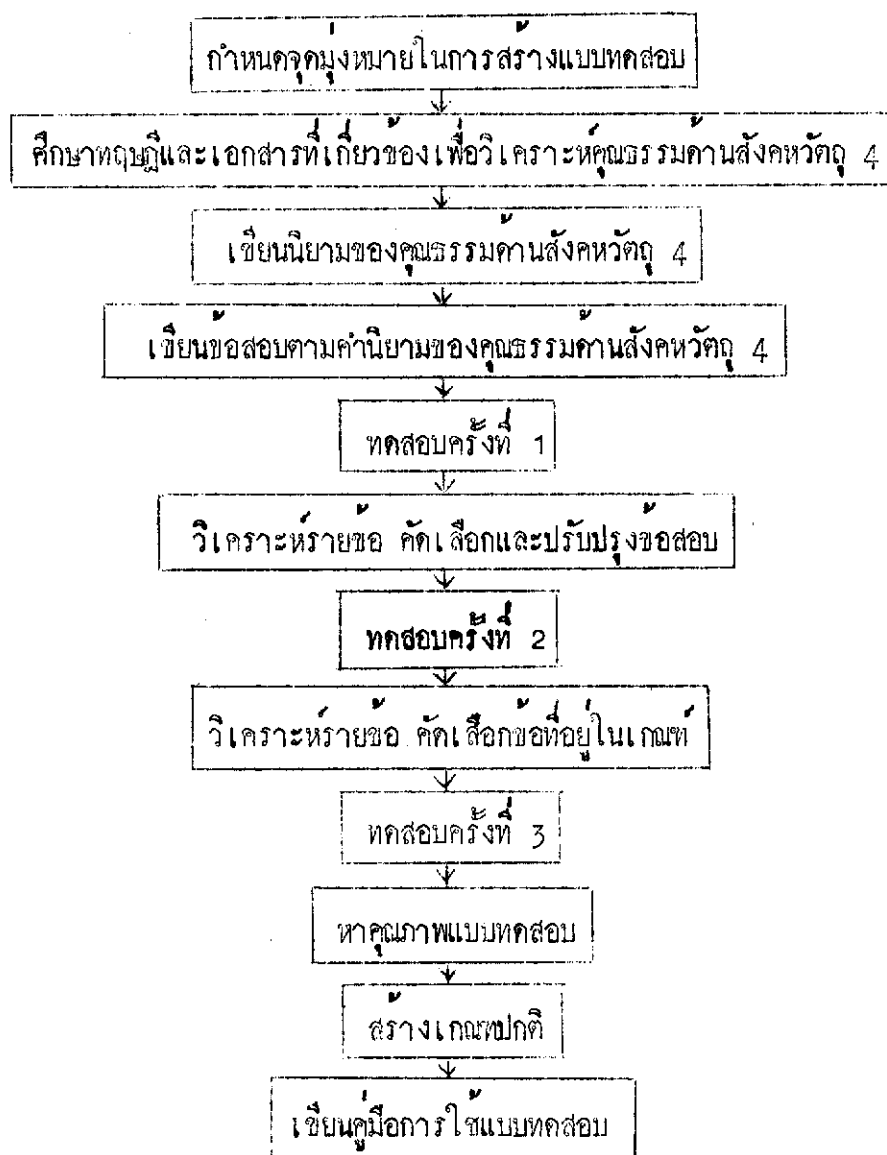
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือและสร้างคะแนนเกณฑ์ปกติ
จำนวน 20 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 695 คน ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือและสร้างเกณฑ์กติ
จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนนักเรียนที่ใช้ในการสอบ
เบญจมาภรณ์ (เมือง)	3(143)
เคหะบัณฑิตยานุกูล (เมือง)	2(88)
วรคามินอนุสรณ์ (เมือง)	1(40)
โพธิ์ศรีวิทยารศึกษา (โคกโพธิ์)	1(41)
ยามีบรรณวิทย์ (หนองจิก)	2(33)
ละนอพิทยาคม (ยะรัง)	2(32)
สุวรรณไพบูลย์ (ยะหริ่ง)	2(67)
วุฒิชัยวิทยา (ปะนาเระ)	2(65)
สาขมรี "แจ้งประชากร" (สาขมรี)	3(120)
ไม้งานศึกษวิทย์ (ไม้งาน)	1(33)
วังกะพ้อพิทยาคม (วังกะพ้อ)	1(33)
รวม	20(695)

วิธีดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมคนสังคมวัตถุ 4

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบความสำคัญขึ้น ดังแสดงในภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงลำดับขั้นตอนของการสร้างแบบทดสอบ

การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนตามแผนผังข้างต้น
ทั้งนี้รายละเอียดต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ
 - 1.1 เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 เกี่ยวกับ
ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง
 - 1.3 เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4
2. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์คุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4
 - 2.1 ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 รวบรวมนิยามของค่าน้ำใจห้าวหาญ 4
 - 2.3 หาพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4
3. เขียนนิยามของคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 เป็นนิยามในรูปเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสรุปจาก
นิยามที่คนความมาจากเอกสารต่าง ๆ
4. เขียนข้อสอบตามค่านิยามของคุณธรรมค่าน้ำใจห้าวหาญ 4 ในแต่ละด้าน
 - 4.1 ลักษณะข้อสอบที่สร้าง เป็นแบบสถานการณ์สมมติซึ่งถูกเป็นเรื่องราวสั้น ๆ
ในแต่ละสถานการณ์จะมีคำถามให้เลือกตอบอยู่ 3 คำถาม คือ ข้อที่ 1 ถามความรู้สึกเกี่ยวกับการกระทำ
ของบุคคลในเรื่อง ข้อที่ 2 ถามการปฏิบัติเมื่อสมมติผู้ตอบเป็นบุคคลในเรื่อง และข้อที่ 3 ถามเหตุผล
ที่เลือกปฏิบัติตามข้อ 2
 - 4.2 สร้างสถานการณ์สมมติให้ครอบคลุมคุณธรรมแต่ละด้าน โดยจะมีจำนวนสถานการณ์
ด้านละ 10 สถานการณ์ รวมเป็น 40 สถานการณ์
 - 4.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบเบื้องต้น ด้านความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์
(Face Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจริยธรรมและทางด้านการวัดผลการศึกษาคำถาม
ตรวจสอบแบบทดสอบในแต่ละด้านเป็นรายสถานการณ์ว่า วัดได้ตรงกับคุณธรรมในแต่ละด้านหรือไม่
แล้วให้คะแนน 1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรง คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดไม่ได้ และ 0 คะแนน
เมื่อไม่แน่ใจ

5. ทดสอบครั้งที่ 1 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดลองสอบกับนักเรียน จำนวน 101 คน
6. วิเคราะห์ข้อสอบจากการทดลองสอบครั้งที่ 1

6.1 เพื่อหาจุดบกพร่องหรือจุดอ่อนของแบบทดสอบ เช่น การใช้ภาษาในข้อคำถาม การดำเนินการสอบ และเวลาในการสอบ

6.2 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้ t -test เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่ดี คือ ข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ตามเกณฑ์ของ เอ็ดเวิร์ด (Edward 1957 : 153)

7. ทดลองสอบครั้งที่ 2 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงจากการทดสอบครั้งที่ 1 ไปทดสอบกับนักเรียน จำนวน 149 คน

8. วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อจากการทดสอบครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t -test คัดเลือกข้อที่ดี คือ ข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

9. ทดลองสอบครั้งที่ 3 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกจากการทดลองสอบครั้งที่ 2 ไปทดสอบกับนักเรียน จำนวน 695 คน

10. ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบคือ หาค่าความเชื่อมั่น และค่าความเที่ยงตรง

11. สร้างเกณฑ์ปกติ นำคะแนนจากการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในครั้งที่ 3 ไปคำนวณหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) แล้วเทียบหาค่า T-ปกติ (T-Score)

12. เขียนคู่มือการใช้แบบทดสอบ และจัดทำเป็นรูปเล่ม ซึ่งประกอบด้วย

- 12.1 โครงสร้างของแบบทดสอบ
- 12.2 วัตถุประสงค์ในการใช้แบบทดสอบ
- 12.3 วิธีดำเนินการวัด
- 12.4 ค่าสถิติและคุณภาพเครื่องมือ
- 12.5 เกณฑ์ปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 ในรูปของสถานการณ์สมมุติที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมย่นยั้งสี่ด้าน จำนวน 10 สถานการณ์

รวมทั้งยังมี 40 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมีคำถามให้ตอบ 3 คำถาม คือ

1. ถามความรู้สึกต่อการกระทำของบุคคลในสถานการณ์สมมุติ ซึ่งมี 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และความรู้สึกที่ก้ำกึ่งกันระหว่างเห็นด้วยกับไม่เห็นด้วย

2. ถามการเลือกกระทำเมื่อสมมุติผู้ตอบเป็นบุคคลในสถานการณ์สมมุติซึ่งมีทางเลือก 3 อย่าง คือ กระทำ ไม่กระทำ และไม่แน่ใจ

3. ถามเหตุผลเชิงจริยธรรมในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำตามคำตอบในข้อ 2 ซึ่งมีเหตุผล 3 ระดับ ตามระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก คือ ระดับก่อนเกณฑ์ ระดับตามเกณฑ์ และระดับเหนือกฎเกณฑ์

การให้คะแนน ให้คะแนนรวมเป็นสถานการณ์ ซึ่งคำตอบของข้อคำถามในแต่ละสถานการณ์เป็นดังนี้

คำถามข้อที่ 1 คำตอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และยังตัดสินใจไม่ได้ ให้คะแนนเป็น 1, -1 และ 0 ตามลำดับสำหรับสถานการณ์ในทางดี ส่วนสถานการณ์ในทางลบให้คะแนน -1, 1 และ 0 ตามลำดับ

คำถามข้อที่ 2 คำตอบว่ากระทำ ไม่กระทำ และไม่แน่ใจ ถ้าเป็นสถานการณ์ในทางดี ให้คะแนน 1, -1 และ 0 ตามลำดับ ส่วนสถานการณ์ทางลบให้คะแนน -1, 1 และ 0 ตามลำดับ

คำถามข้อที่ 3 เหตุผลในระดับก่อนเกณฑ์ ตามเกณฑ์ และเหนือกฎเกณฑ์ ให้คะแนนเป็น 0, 1 และ 2 ตามลำดับสำหรับเหตุผลในทางดี ส่วนเหตุผลในทางลบให้คะแนน 0, -1 และ -2 ตามลำดับ

ตัวอย่างแบบทดสอบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเรื่องในสถานการณ์สมมุติแต่ละเรื่อง แล้วตอบคำถามที่กำหนดให้ทำทุกข้อในแต่ละสถานการณ์สมมุตินั้น ๆ ให้ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด คำตอบที่นักเรียนเลือกตอบในแต่ละข้อนั้นจะไม่มีข้อใดถูกหรือผิดอย่างแท้จริงเลย ในแต่ละสถานการณ์สมมุติมีคำถามให้นักเรียนเลือกตอบ เฉพาะคำถามที่ 2 และคำถามที่ 3 มีความสัมพันธ์กัน นักเรียนจะต้องเลือกตอบให้สัมพันธ์กัน ดังต่อไปนี้

ถ้าในคำถามที่ 2 นักเรียนเลือกตอบข้อ ก ต่อไปจะต้องตอบคำถามข้อ 3(1) เท่านั้น

ถ้าในคำถามที่ 2 นักเรียนเลือกตอบข้อ ข ต่อไปจะต้องตอบคำถามข้อ 3(2) เท่านั้น

ถ้าในคำถามที่ 2 นักเรียนเลือกตอบข้อ ค ไม่ต้องตอบคำถามทั้งข้อ 3(1) และข้อ 3(2)

สถานการณ์ 0 พิจารณาวี

ขณะที่แคงเดินทางมาโรงเรียน ได้พบเด็กหญิงคนหนึ่ง หน้าตามอมแมม ซึมเศร้า
เสื้อสีขาวครุ่นริ้ว เข้ามายกมือไหว้และขอเงินจากแคงเพื่อซื้ออาหารกิน แคงมีเงินเฉพาะเป็นค่า
อาหารกลางวันเท่านั้น ถ้าให้เงินแก่เด็กหญิงคนนั้นไปแคงจะต้องอดอาหารมื้อกลางวัน และกว่าจะกลับ
ถึงบ้านในตอนเย็นก็จะต้องทนหิวหลายชั่วโมงแน่ ๆ แต่ด้วยความสงสารแคงจึงเอาเงินของตัวเองให้แก่
เด็กหญิงคนนั้นไป

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของแคงหรือไม่ ?

ก. เห็นด้วย

ข. ไม่เห็นด้วย

ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นแคงจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

ก. ทำ (ทำข้อ 3(1))

ข. ไม่ทำ (ทำข้อ 3(2))

ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 1)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

ก. ต้องการให้เด็กหญิงนั้นเห็นว่าเราเป็นคนดี

ข. เพื่อความสุขใจจากการได้ทำทาน

ค. เป็นหน้าที่ของคนอยู่ในฐานะดีกว่าควรช่วยคนที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

ก. ถ้าให้แล้วตัวเองจะต้องทนทุกข์เพราะหิวอาหาร

ข. เคียดแค้นใคร ๆ ไม่นิยมการให้ทานกันแล้ว

ค. ถ้าให้ทานมาก ๆ อีกทนนอยขอทานจะเต็มบ้านเต็มเมือง

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้ติดต่อกับบุคคลหลายฝ่าย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยดำเนินงานเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียน และนัดหมายวัน เวลา เพื่อนำแบบทดสอบไปทำการทดสอบ
2. เตรียมข้อสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่สอบแต่ละครั้ง วางแผนดำเนินการสอบ และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง
3. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบทดสอบ
4. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวิธีทำแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 และวิธีตอบก่อนที่จะลงมือทำ
5. นำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์รายข้อและปรับปรุงข้อสอบจากการสอบครั้งที่ 1 วิเคราะห์รายข้อและคัดเลือกข้อที่ดีจากการสอบครั้งที่ 2
6. นำแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 ซึ่งผ่านการวิเคราะห์รายข้อ การปรับปรุง และการคัดเลือกมาแล้ว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบและหาเกณฑ์ปกติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t -test แบบเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (Edwards 1957 : 152-154 อ้างอิงมาจาก ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 187)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	s_H^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	s_L^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ

3. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

3.1 ใช้วิธีการสอบซ้ำ (Test-Retest) โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ถวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2522 : 176)

$$r_{tt} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่น
	X	แทน	คะแนนในการสอบครั้งแรก
	Y	แทน	คะแนนในการสอบครั้งหลัง
	N	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบ

3.2 ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) (ถวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	s_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	s_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

4. ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ หากค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธี Known Group Technique ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยใช้สูตร t-test (สุนันท์ ศลโกศล 2524 : 289)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	Distribution t
	s_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1
	s_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่ 2
	$\bar{X}_1$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1
	$\bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2
	n_1	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1
	n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

5. ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) โดยใช้สูตร (สมบูรณ์ ชิตพงษ์ และสำเริง บุญเรืองรัตน์ 2524 : 92)

$$PR = \frac{100}{N} (cf + \frac{1}{2}f)$$

เมื่อ	PR	แทน	ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์
	f	แทน	ความถี่ของแต่ละช่วงคะแนน
	cf	แทน	ความถี่สะสม
	N	แทน	จำนวนนักเรียน

6. หากคะแนน T-ปกติ (T-Score) โดยนำค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ไปเปิดตาราง สำหรับเปลี่ยนเป็นคะแนน T-ปกติ (Garrett 1967 : 467)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจได้ตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
n	แทน	จำนวนสถานการณ์สมมุติของแบบทดสอบ
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
s	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
s^2	แทน	ค่าความแปรปรวน
SE_{meas}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
r_{tt}	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
T	แทน	คะแนน T-ปกติ
X_1	แทน	คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน
X_2	แทน	คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านปิยวาจา
X_3	แทน	คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอภัยจริยา
X_4	แทน	คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมานัตตตา

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 1

1.1 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายสถานการณ์

1.2 การปรับปรุงข้อสอบและรวบรวมเป็นฉบับใหม่

ตอนที่ 2 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 2

- 2.1 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายสถานการณ์
- 2.2 การคัดเลือกข้อสอบและรวบรวมเป็นฉบับใหม่

ตอนที่ 3 การทดสอบแบบทดสอบครั้งที่ 3

- 3.1 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายสถานการณ์
- 3.2 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวมทุกด้าน
- 3.3 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบ
- 3.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบในแต่ละด้าน
- 3.5 คะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบในแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ

ผลการวิเคราะห์ข้อสอบ

ตอนที่ 1 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 1

- 1.1 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายสถานการณ์

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านดังหัวข้อ 4 ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบในเบื้องต้นด้วยการใช้ภาษาโดยผู้ชำนาญภาษาไทยจำนวน 1 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แบบทดสอบผ่านการตรวจสอบในเบื้องต้นมีจำนวนทั้งสิ้น 56 สถานการณ์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยของความเห็นสอดคล้องกันตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.0 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนละ 10 สถานการณ์ ดังนี้

- ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน
- ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านบิณฑบาต
- ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอภัยกริยา
- ตอนที่ 4 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมาธิจิต

นำแบบทดสอบดังกล่าวไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 101 คน ใช้เวลาในการสอบ 120 นาที แล้วนำผลการสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายสถานการณ์ โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ซึ่งมีกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละ 25 คน ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test ดังปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้ t-test ของแบบทดสอบวัดคุณธรรม
 ด้านสังคหวัตถุ 4 เป็นรายสถานการณ์ จำแนกเป็นด้าน ๆ

สถานการณ์	ด้านทาน	ด้านเมตตา	ด้านอุทตจริยา	ด้านสมานัตตตา
1	3.212	1.733 *	3.774	4.640
2	3.677	2.986	3.129	4.496
3	1.844	2.942	4.289	4.770
4	2.152	3.199	2.704	3.598
5	5.599	2.833	6.961	8.644
6	3.638	4.593	6.773	13.847
7	7.204	2.669	7.186	4.085
8	0.779 *	3.867	7.699	14.034
9	5.701	3.263	4.190	10.527
10	7.909	5.546	7.472	9.786
11	5.888	4.559	7.211	12.499
12	6.687	1.709 *	4.510	10.025
13	6.326	6.591	5.686	8.636
14	5.225	7.439	5.030	8.751

* ค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 จำนวน 56 สถานการณ์
 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.779 ถึง 14.034 / มีสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์

3 สถานการณ์ ดังรายละเอียดซึ่งแยกเป็นด้านดังนี้

ด้านทาน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.779 ถึง 7.909 สถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนก
 ไม่ถึงเกณฑ์มีเพียงสถานการณ์เดียวคือสถานการณ์ที่ 8

บ้านปิยวาจา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.709 ถึง 7.439 มีสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 12

บ้านอัครจริยา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.704 ถึง 7.699 ซึ่งถึงเกณฑ์ทุกสถานการณ์

บ้านสมานัตถา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.598 ถึง 14.034 ถึงเกณฑ์ทุกสถานการณ์

1.2 การปรับปรุงข้อสอบและรวบรวมเป็นฉบับใหม่

จากการทดลองในครั้งที่ 1 ซึ่งต้องใช้เวลาทำการสอบถึง 120 นาที

ผู้วิจัยจึงได้ตัดทอนแบบทดสอบในแต่ละบ้านจากบ้านละ 14 สถานการณ์ เหลือบ้านละ 12 สถานการณ์ โดยพิจารณาตัดสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำที่สุดและเกิดขึ้นมาออกบ้านละ 2 สถานการณ์ และเมื่อได้ตัดสถานการณ์ออกบ้านละ 2 สถานการณ์แล้ว คงเหลือแต่สถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ ทุกสถานการณ์จึงไม่ต้องปรับปรุงอีก รายละเอียดเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ตัดออกไปมีดังนี้

บ้านพาน สถานการณ์ที่ตัดออก ได้แก่ สถานการณ์ที่ 3 และสถานการณ์ที่ 8 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 1.844 และ 0.779 ตามลำดับ

บ้านปิยวาจา สถานการณ์ที่ตัดออก ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 12 มีค่าอำนาจจำแนก 1.733 และ 1.709 ตามลำดับ

บ้านอัครจริยา ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 และสถานการณ์ที่ 4 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 3.129 และ 2.704 ตามลำดับ

บ้านสมานัตถา ได้แก่ สถานการณ์ที่ 4 และสถานการณ์ที่ 7 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 3.598 และ 4.085 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 2

2.1 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายสถานการณ์

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบซึ่งรวบรวมเป็นฉบับใหม่หลังจากผ่านการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกในการทดลองครั้งที่ 1 มาแล้ว ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 149 คน ใช้เวลาในการสอบ 105 นาที แล้วนำผลการสอบมาทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายสถานการณ์ โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์/ซึ่งมีกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละ 37 คน แล้วทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t -test ทั้งปรากฏในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้ t-test ของแบบทดสอบวัดคุณธรรม
 ด้านสังฆวัตถุ 4 เป็นรายสถานการณ์ จำแนกเป็นด้าน

สถานการณ์	ด้านทาน	ด้านปิยวาจา	ด้านอัตถจริยา	ด้านสมานัตตตา
1	1.320 *	4.893	6.805	5.469
2	4.172	7.053	5.755	1.145 *
3	6.739	3.972	8.720	6.358
4	4.553	4.330	6.161	7.141
5	4.937	4.425	3.389	8.736
6	4.903	6.473	2.643	7.059
7	8.859	5.239	6.736	10.865
8	1.157 *	5.392	5.997	11.810
9	6.755	6.443	6.639	7.568
10	6.830	6.434	7.388	12.469
11	6.104	3.353	6.590	9.536
12	6.693	7.207	7.092	13.144

* ค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังฆวัตถุ 4 จำนวน 48 สถานการณ์
 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.145 ถึง 13.144 มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่าเกณฑ์ 3 สถานการณ์
 ซึ่งแยกเป็นด้านดังนี้

ด้านทาน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.157 ถึง 8.859 ค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่าเกณฑ์
 มี 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 8

ด้านปิยวาจา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.353 ถึง 7.207 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกสถานการณ์

ด้านอัตถจริยา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.643 ถึง 8.720 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกสถานการณ์

กานสมานัตตคา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.145 ถึง 13.144 ค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่าเกณฑ์เพียงสถานการณ์เดียวคือสถานการณ์ที่ 2

2.2 การคัดเลือกข้อสอบและรวบรวมเป็นฉบับใหม่

หลังจากวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์จากการทดลองครั้งที่ 2 แล้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดสถานการณ์ในแต่ละท่านออกอีกท่านละ 2 สถานการณ์ คงเหลือท่านละ 10 สถานการณ์ รวมทั้งฉบับเป็น 40 สถานการณ์ การพิจารณาคัดเลือกสถานการณ์ออกถือหลักเกณฑ์ดังนี้ อันดับแรก พิจารณาค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ซึ่งไม่ถึงเกณฑ์ก่อน อันดับที่สองพิจารณาสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามย่อยภายในสถานการณ์ไม่ถึงเกณฑ์ และพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ซึ่งมีค่าน้อยที่สุดเป็นอันดับสุดท้าย สถานการณ์ที่คัดออกในแต่ละท่านมีดังนี้ ท่านทาน ไคแก่ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 3 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกเป็น 1.320 และ 1.157 ตามลำดับ ท่านปิยวจา ไคแก่ สถานการณ์ที่ 5 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 4.425 มีค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามย่อยข้อ 1, 2 และ 3 เป็น 1.621, 3.296 และ 5.135 ตามลำดับ ซึ่งข้อคำถามย่อยข้อ 1 มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ กับสถานการณ์ที่ 11 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 3.353 และข้อคำถามย่อยมีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ท่านอัครจริยา ไคแก่ สถานการณ์ที่ 5 และสถานการณ์ที่ 6 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 3.225 และ 2.643 ตามลำดับ ซึ่งข้อคำถามย่อยผ่านเกณฑ์ทุกข้อแต่เป็นสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ต่ำที่สุดในท่านนี้ ท่านสมานัตตคา ไคแก่ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 2 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก 5.469 และ 1.145 ตามลำดับ สถานการณ์ที่ 2 มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ ส่วนสถานการณ์ที่ 1 ข้อคำถามย่อยทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ แต่เป็นสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำที่สุดรองจากสถานการณ์ที่ 2

ตอนที่ 3 การทดสอบแบบทดสอบครั้งที่ 3

การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ และรายข้อย่อยของแต่ละสถานการณ์แล้วนำมาปรับปรุงและคัดเลือกสถานการณ์ที่มีอำนาจจำแนกสูง รวบรวมเป็นแบบทดสอบฉบับใหม่ เพื่อใช้ในการทดสอบครั้งที่ 3

การทดสอบครั้งที่ 3 เป็นการทดสอบเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรม ท่านสังกหวัด 4 ที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงตรง

พร้อมทั้งสร้างเกณฑ์ปกติเพื่อใช้ตีความหมายคะแนนผลการสอบด้วยแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 ที่สร้างขึ้น ผลการวิเคราะห์ได้เสนอเป็นลำดับไปดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายสถานการณ์

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบซึ่งรวบรวมเป็นฉบับพิมพ์แล้ว ประกอบด้วยสถานการณ์สมมติ 40 สถานการณ์ แยกเป็นชายละ 10 สถานการณ์ ไปทดสอบครั้งที่ 3 กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชาย 350 คน นักเรียนหญิง 345 คน รวม 695 คน ใช้เวลาในการสอบ 90 นาที แล้วนำผลการสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายสถานการณ์ โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ แยกวิเคราะห์เป็นชาย ๆ โดยวิเคราะห์แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ เพศชายใช้นักเรียนกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำกลุ่มละ 37 คน เพศหญิงใช้นักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละ 36 คน และรวมทั้งสองเพศ ใช้นักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละ 173 คน แล้วทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test ดังปรากฏในการวาง 6

ตาราง 6 ค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้ t-test ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 เป็นรายสถานการณ์ จำแนกเป็นชาย และเพศของนักเรียน

ตอนที่ 1 ชาย				ตอนที่ 2 หญิง			
สถานการณ์	ชาย	หญิง	รวม	สถานการณ์	ชาย	หญิง	รวม
1	6.195	4.223	3.455	11	7.780	6.431	10.335
2	13.731	10.731	19.983	12	3.092	10.132	12.694
3	7.043	9.035	10.467	13	4.823	7.824	9.030
4	7.353	10.435	12.550	14	16.223	11.632	17.834
5	7.839	7.669	11.182	15	9.076	9.613	13.442
6	11.674	12.563	16.530	16	3.773	8.077	12.465
7	9.905	7.430	11.847	17	7.258	7.064	11.543
8	9.689	7.950	12.437	18	12.576	7.737	14.207
9	10.142	4.378	10.797	19	11.473	14.063	13.597
10	9.043	10.671	14.713	20	4.352	5.030	6.417

ตาราง 6 (ต่อ)

ตอนที่ 3 กำนอัครจริยา				ตอนที่ 4 กำนสมานัตตทา			
สถานการณ	ชาย	หญิง	รวม	สถานการณ	ชาย	หญิง	รวม
21	10.634	14.659	17.333	31	12.739	8.544	16.118
22	12.132	11.979	17.884	32	14.156	10.343	17.961
23	8.697	10.556	14.245	33	12.310	12.022	18.008
24	10.690	6.420	12.168	34	12.622	8.949	14.852
25	10.055	6.029	11.069	35	13.311	9.134	15.285
26	10.271	14.951	18.428	36	16.563	13.746	21.810
27	6.794	7.681	10.134	37	14.689	12.245	19.190
28	9.315	10.440	14.055	38	15.606	9.158	18.668
29	12.305	12.460	17.534	39	14.287	12.951	20.271
30	15.624	7.554	16.026	40	14.228	12.579	19.937

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 6 พบว่าค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ของกลุ่มนักเรียนชาย มีค่าตั้งแต่ 4.352 ถึง 16.563 กลุ่มนักเรียนหญิงมีค่าตั้งแต่ 4.228 ถึง 14.951 และรวมทั้งชายและหญิงมีค่าตั้งแต่ 6.417 ถึง 21.810 ซึ่งค่าอำนาจจำแนกที่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกสถานการณ์ แยกเป็นค่านี้อย่างนี้

ตอนที่ 1 กำนทานมีค่าอำนาจจำแนกของเพศชายตั้งแต่ 6.195 ถึง 13.731 เพศหญิงตั้งแต่ 4.228 ถึง 12.568 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 8.455 ถึง 15.983

ตอนที่ 2 กำนปิยวาจา มีค่าอำนาจจำแนกของเพศชายตั้งแต่ 4.352 ถึง 16.228 เพศหญิงตั้งแต่ 5.030 ถึง 14.063 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 6.417 ถึง 18.597

ตอนที่ 3 กำนอัครจริยา มีค่าอำนาจจำแนกของเพศชายตั้งแต่ 6.794 ถึง 15.624 เพศหญิงตั้งแต่ 6.029 ถึง 14.951 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 10.184 ถึง 18.428

ตอนที่ 4 คำนวณค่าสถิติค่า มีค่าอำนาจจำแนกของเพศชายตั้งแต่ 12.310 ถึง 16.563 เพศหญิงตั้งแต่ 8.544 ถึง 13.746 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 14.922 ถึง 21.810

3.2 ค่าสถิติพื้นฐานและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวมทุกด้าน

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เมื่อนำไปสอบกับ นักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าสถิติพื้นฐานและความเชื่อมั่นดังแสดงในตาราง 7 และตาราง 8

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน จากการทดสอบครั้งที่ 3 จำแนกเป็นเพศชาย-หญิงและรวมทั้งสองเพศ

ด้าน	ด้าน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตตา	รวมทั้งฉบับ
n		10	10	10	40
ชาย	N	350	349	345	339
	$\bar{X}$	18.0371	16.2837	22.0522	21.0855
	s	10.4158	10.2082	11.3159	14.9016
หญิง	N	345	344	342	341
	$\bar{X}$	22.6058	21.2064	26.1754	23.3812
	s	8.8801	8.3314	9.8553	11.0268
รวม	N	695	693	687	680
	$\bar{X}$	20.3050	18.7273	24.1048	21.7441
	s	9.9433	9.6372	10.8050	13.5922

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 7 พบว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนน 0 ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางพิสัยของคะแนนที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมด สำหรับเพศชาย คะแนนของแบบทดสอบแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 16.2837 ถึง 22.0522 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 10.2082 ถึง 14.9016 เพศหญิงคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 21.2064 ถึง 26.3812 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 8.3314 ถึง 11.0268

และรวมทั้งสองเพศคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 18.7273 ถึง 24.7441 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 9.6372 ถึง 13.5922 คะแนนแบบทดสอบรวมทั้งฉบับ เพศชายมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 77.5251 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 37.5752 เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 98.4018 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 30.4653 และรวมทั้งสองเพศมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 87.9941 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 35.7309

ตาราง 8 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวมทุกด้าน จำแนกตามเพศซึ่งหาโดยวิธี สอดซ้ำ และวิธีสัมประสิทธิ์ของแอลฟา

แบบทดสอบด้าน			ทวน	ปิยวาจา	อึดจรรยา	สมานัตตตา	รวมทั้งฉบับ
n			10	10	10	10	40
Test-Retest	ชาย	N	70	70	70	70	70
		r_{tt}	0.870	0.912	0.920	0.927	0.949
	หญิง	N	45	45	45	45	45
		r_{tt}	0.917	0.880	0.928	0.884	0.960
	รวม	N	115	115	115	115	115
		r_{tt}	0.892	0.905	0.918	0.920	0.953
α -Coefficient	ชาย	N	350	349	345	339	339
		r_{tt}	0.610	0.621	0.706	0.855	0.886
	หญิง	N	345	344	342	341	341
		r_{tt}	0.584	0.528	0.693	0.844	0.871
	รวม	N	695	693	687	680	680
		r_{tt}	0.620	0.609	0.710	0.861	0.890

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 8 พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบในแต่ละด้าน ซึ่งหาโดยวิธีสอดซ้ำ (Test-Retest) ของนักเรียนชายมีค่าตั้งแต่ .870 ถึง .927 ของนักเรียน

หญิงมีค่าตั้งแต่ .680 ถึง .928 และรวมทั้งสองเพศมีค่าตั้งแต่ .892 ถึง .920 รวมทั้งฉบับ
 นักเรียนชายมีค่าเท่ากับ .949 นักเรียนหญิงมีค่าเท่ากับ .960 และรวมทั้งสองเพศมีค่าเท่ากับ .953
 ส่วนค่าความเชื่อมั่นซึ่งคำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ของแอลฟา ของนักเรียนชายมีค่าตั้งแต่ .610 ถึง
 .855 ของนักเรียนหญิงมีค่าตั้งแต่ .528 ถึง .844 และรวมทั้งสองเพศมีค่าตั้งแต่ .609 ถึง .861
 รวมทั้งฉบับนักเรียนชายมีค่าเท่ากับ .886 นักเรียนหญิงมีค่าเท่ากับ .871 และรวมทั้งสองเพศมีค่า
 เท่ากับ .890

3.3 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบในแต่ละด้าน

ผู้วิจัยได้นำคะแนนผลการสอบในแต่ละด้านมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง-
 โครงสร้างแยกตามเพศ โดยใช้วิธีการเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique)
 โดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่มีคุณธรรมมากกับกลุ่มที่มีคุณธรรมน้อย
 ในแต่ละด้าน ที่ได้รับการเสนอชื่อจากเพื่อนร่วมชั้นทุกคน โดยวิธีสังคมมิติ (Sociometric) และ
 จากครูอาจารย์ที่ปรึกษาและครูอาจารย์อื่นอีก 2 ท่านมาพิจารณาประกอบ การทดสอบความแตกต่าง
 ระหว่างค่าเฉลี่ยใช้ t -test/ ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อม 4 ท่าโดยวิธี
ใช้กลุ่มที่รู้จัก (Known Group Technique) จำแนกตามเพศและค่านของคุณธรรม

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้าน		ทาน		บิณฑบาต		ชัตตจริยา		สมาบัติตา	
กลุ่มคุณธรรม		มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย	มาก	น้อย
ชาย	N	81	120	71	120	74	117	73	85
	$\bar{X}$	23.70	11.15	23.41	10.92	29.34	15.55	29.78	14.04
	s^2	37.86	84.97	36.87	75.94	37.68	99.91	60.20	208.49
	t	11.579**		11.637**		11.812**		3.698**	
หญิง	N	106	66	102	55	104	48	85	60
	$\bar{X}$	28.00	17.29	25.35	17.34	30.36	22.44	33.80	25.65
	s^2	20.53	60.39	33.04	56.23	34.12	78.08	16.83	129.76
	t	9.913**		6.902**		5.664**		5.035**	
รวม	N	187	186	173	175	178	165	158	145
	$\bar{X}$	26.18	13.33	24.55	12.94	29.93	17.55	31.94	18.84
	s^2	37.09	84.54	35.51	78.26	36.00	103.05	40.82	207.86
	t	15.908**		14.373**		13.615**		10.071**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อม 4 ท่าสร้างขึ้นแต่ละด้าน มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ไม่ว่าจะวิเคราะห์แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือวิเคราะห์รวมกันทั้งสองเพศก็ตาม

3.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบในแต่ละด้าน

คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน ดังแสดงในตาราง 10 - 12

ตาราง 10 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละด้าน เฉพาะนักเรียนชาย จำนวน 339 คน

แบบทดสอบ	ด้าน X_1	ด้าน X_2	ด้าน X_3	ด้าน X_4
X_1	1.0000	.4606 **	.4473 **	.5530 **
X_2		1.0000	.5372 **	.4901 **
X_3			1.0000	.5738 **
X_4				1.0000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 10 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างแบบทดสอบแต่ละด้านมีค่าเป็นบวกทุกค่า มีค่าตั้งแต่ .4473 ถึง .5372 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ความแปรปรวนซ้อนทับกันตั้งแต่ 20.01 % ถึง 34.40 %

ตาราง 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละท่าน เฉพาะนักเรียนหญิง
จำนวน 341 คน

แบบทดสอบ	X_1	X_2	X_3	X_4
X_1	1.0000	.4523**	.4355**	.5371**
X_2		1.0000	.6220**	.5258**
X_3			1.0000	.5136**
X_4				1.0000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 11 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างแบบทดสอบแต่ละท่าน มีค่าตั้งแต่ .4355 ถึง .6220 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ความแปรปรวนซ้อนทับกันตั้งแต่ 18.97 % ถึง 30.69 %

ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละด้านของนักเรียนชายและหญิง
จำนวน 630 คน

แบบทดสอบ	X_1	X_2	X_3	X_4
X_1	1.0000	.4364**	.4656**	.5707**
X_2		1.0000	.6199**	.5363**
X_3			1.0000	.5702**
X_4				1.0000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 12 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างแบบทดสอบแต่ละด้านมีค่าเป็นบวกทุกค่า มีค่าตั้งแต่ .4656 ถึง .6199 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ความแปรปรวนซ้อนทับกันตั้งแต่ 21.68 % ถึง 38.43 %

3.5 คะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ

ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคมวัตถุ 4 ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนชายจำนวน 350 คน นักเรียนหญิงจำนวน 345 คน มาสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) โดยสร้างเป็นเกณฑ์ปกติในรูปคะแนน T-ปกติ (Normalized T-Scores) / แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ ดังแสดงในตาราง 13 - 16

ตาราง 13 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนชาย

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตคา		ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตคา
40	73*	74	67	62	17	51	52	46	40
39	72	73*	66	61	16	50	51	45	47
38	71	72	65	61	15	49	50	45	46
37	70	72	64	60	14	48	49	44	46
36	69	70	63	60	13	47	48	43	45
35	68	69	62	59	12	46	47	42	45
34	67	68	61	58	11	45	46	41	44
33	66	67	60	58	10	44	45	46	43
32	65	66	60	57	9	43	44	39	43
31	64	65	59	56	8	42	43	38	42
30	63	64	58	56	7	41	42	37	41
29	62	63	57	55	6	40	41	36	41
28	61	62	56	55	5	39	40	35	40
27	60	62	55	54	4	38	39	35	40
26	59	61	54	53	3	37	38	34	39
25	58	60	53	53	2	36	37	33	38
24	57	59	52	52	1	35	36	32	38
23	56	58	51	51	0	34	35	31	37
22	55	57	51	51	-1	33	34	30	36
21	54	56	50	50	-2	32	33	29	36
20	53	55	49	50	-3	31	32	28	35
19	52	54	48	49	-4	30	31	28	34
18	51	53	47	48	-5	29	30	27	34

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 13 พบว่า/เกณฑ์ค่าของแบบทดสอบวัดคุณธรรม
 สังเกตข้อ 4 สำหรับนักเรียนชาย ในรูปคะแนนที่ปกติ มีพิสัยดังนี้ กำนทนตั้งแต่ T 21 ถึง T 72
 กำนปิยวาคตั้งแต่ T 23 ถึง T 72 กำนอัครจริยาคตั้งแต่ T 21 ถึง T 67 กำนสมานัตตค
 ตั้งแต่ T 21 ถึง T 62

ตาราง 14 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนหญิง

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตตา		ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตตา
40	68 *	73	63	56	17	46	46	42	42
39	67	72	62	56	16	45	45	41	41
38	66	71	61	55	15	45	44	40	40
37	65	70	60	54	14	44	42	39	40
36	64	69	60	54	13	43	41	39	39
35	63	67	58	53	12	42	40	38	39
34	62	66	58	53	11	41	39	37	38
33	61	65	57	52	10	40	38	36	37
32	60	64	56	51	9	39	36	35	37
31	59	63	55	51	8	38	35	34	36
30	58	61	54	50	7	37	34	33	35
29	57	60	53	49	6	36	33	32	35
28	57	59	52	49	5	35	32	31	34
27	56	58	51	48	4	34	31	30	34
26	55	57	50	47	3	34	29	29	33
25	54	55	49	47	2	33	28	29	32
24	53	54	40	46	1	32	27	28	32
23	52	53	48	46	0	31	26	27	31
22	51	52	47	45	-1	30	25	26	30
21	50	51	46	44	-2	29	23	25	30
20	49	49	45	44	-3	28	22	24	29
19	48	48	44	43	-4	27	21	23	28
18	47	47	43	42	-5	26	20 *	22	28

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 14 พบว่า/เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมนักเรียน
 ดังหมวด 4 สำหรับนักเรียนหญิง ในรูปแบบฉบับปกติ มีผลดังนี้ คำนวณตั้งแต่ T 20 ถึง T 67
 คำนวณวิชาตั้งแต่ T 21 ถึง T 71 คำนวณอัตราวิชาตั้งแต่ T 19 ถึง T 63 คำนวณสมานัตตา
 ตั้งแต่ T 21 ถึง T 56

ตาราง 15 คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมร่วมกันสังคมวัด 4 รวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทวน	ปิยวาจา	อัครจริยา	สมานัตตคา		ทวน	ปิยวาจา	อัครจริยา	สมานัตตคา
40	70 *	73 }	64	59	17	48	49	44	45
39	69	72 }	64	59	16	47	48	44	44
38	68	71	63	58	15	46	47	43	44
37	67	70	62	57	14	45	46	42	43
36	66	69	61	57	13	45	45	41	43
35	65	68	60	56	12	44	44	40	42
34	64	67	59	55	11	43	43	39	41
33	63	66	58	55	10	42	42	38	41
32	62	65	57	54	9	41	41	37	40
31	61	64	57	54	8	40	40	37	40
30	60	63	56	53	7	39	39	36	39
29	59	62	55	52	6	38	38	35	39
28	58	61	54	52	5	37	37	34	38
27	58	60	53	51	4	36	36	33	38
26	57	59	52	51	3	35	35	32	37
25	56	58	51	50	2	34	34	31	37
24	55	57	51	49	1	33	33	30	36
23	54	56	50	49	0	32	32	30	35
22	53	55	49	48	-1	31	32	29	34
21	52	54	48	47	-2	31	30	28	33
20	51	52	47	47	-3	30	29	27	33
19	50	51	46	46	-4	29	28	26	32
18	49	50	45	46	-5	28	27	25	31

ตาราง 15 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทวน	ปิยวาจา	อัครจริยา	สมานัตตทา		ทวน	ปิยวาจา	อัครจริยา	สมานัตตทา
-6	27	26	24	31	-27	7	5 *	6 } *	18
-7	26	25	24	30	-28	6 } *		5 } *	17
-8	25	24	23	30	-29	5			17
-9	24	23	22	29	-30				16
-10	23	22	21	28	-31				15
-11	22	21	20	28	-32				15
-12	21	20	19	27	-33				14
-13	20	19	18	27	-34				14
-14	19	18	17	26	-35				13
-15	18	17	17	25	-36				12
-16	17	16	16	25	-37				12
-17	17	15	15	24	-38				11
-18	16	14	14	24	-39				10
-19	15	13	13	23	-40				10
-20	14	12 *	12	22					
-21	13	11	11	22					
-22	12 *	10	10	21	$\bar{X}$	20.3050	18.7273	24.1048	24.7441
-23	11	9	10	20	S	9.9433	9.6372	10.8050	13.5922
-24	10	8	9	20	N	695	693	687	680
-25	9	7	8	19					
-26	8	7	8	19 *	SE _{meas}	3.2677	2.9704	3.0941	3.8445

* ส่วนที่ยาวยก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 15 พบว่า เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้าน
 สังคหวัตถุ 4 รวมทั้งสองเพศในรูปคะแนนที่ปกติ มีผลดังนี้ กำหนดตั้งแต่ T 17 ถึง T 69
 การนิยวาจาตั้งแต่ T 19 ถึง T 71 การอดจรรยาตั้งแต่ T 19 ถึง T 64 การสมานัตตา
 ตั้งแต่ T 19 ถึง T 59

ตาราง 16 คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบรวมทั้งฉบับ แยกเป็นเพศชายและหญิงและรวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
160	73	70	72	143	69	65	67
159	73	70	72	142	68	65	67
158	73	70	71	141	68	64	66
157	73	69	71	140	68	64	66
156	72	69*	71*	139	68	64	66
155	72	69	70	138	67	63	66
154	72	68	70	137	67	63	65
153	71	68	70	136	67	63	65
152	71*	68	70	135	67	63	65
151	71	67	69	134	66	62	65
150	71	67	69	133	66	62	64
149	70	67	69	132	66	62	64
148	70	67	68	131	65	60	64
147	70	66	68	130	65	61	63
146	70	66	68	129	65	61	63
145	69	66	68	128	64	60	63
144	69	65	67	127	64	60	63

ตาราง 16 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
126	64	60	62	104	59	53	56
125	64	60	62	103	58	53	56
124	64	59	62	102	58	53	55
123	63	59	61	101	57	52	55
122	63	59	61	100	57	52	55
121	63	58	61	99	57	52	55
120	62	58	61	98	56	51	54
119	62	58	60	97	56	51	54
118	62	57	60	96	56	51	54
117	62	57	60	95	56	50	53
116	61	57	59	94	55	50	53
115	61	56	59	93	55	50	53
114	61	56	59	92	55	49	53
113	61	56	59	91	55	49	52
112	60	56	58	90	54	49	52
111	60	55	58	89	54	49	52
110	60	55	58	88	54	48	51
109	59	55	57	87	53	48	51
108	59	54	57	86	53	48	51
107	59	54	57	85	53	47	51
106	59	54	57	84	53	47	50
105	58	53	56	83	52	47	50

ตาราง 16 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
82	52	46	50	60	46	40	44
81	52	46	49	59	46	39	43
80	52	46	49	58	46	39	43
79	51	45	49	57	45	39	43
78	51	45	49	56	45	38	42
77	51	45	48	55	45	38	42
76	50	45	48	54	44	38	42
75	50	44	48	53	44	38	42
74	50	44	47	52	44	37	41
73	50	44	47	51	44	37	41
72	49	43	47	50	43	37	41
71	49	43	47	49	43	36	40
70	49	43	46	48	43	36	40
69	49	42	46	47	43	36	40
68	48	42	46	46	42	35	39
67	48	42	46	45	42	35	39
66	48	42	45	44	42	35	39
65	47	41	45	43	41	35	39
64	47	41	45	42	41	34	38
63	47	41	44	41	41	34	38
62	47	40	44	40	41	34	38
61	46	40	44	39	40	33	38

ตาราง 16 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
38	40	33	37	16	34	26	31
37	40	33	37	15	34	26	31
36	40	32	37	14	34	26	30
35	39	32	36	13	33	25	30
34	39	32	36	12	33	25	30
33	39	31	36	11	33	25	30
32	38	31	36	10	32	24	29
31	38	31	35	9	32	24	29
30	38	31	35	8	32	24	29
29	38	30	35	7	32	24	28
28	37	30	34	6	31	23	28
27	37	30	34	5	31	25	28
26	37	29	34	4	31	23	28
25	37	29	34	3	31	22	27
24	36	29	33	2	30	22	27
23	36	28	33	1	30	22	27
22	36	28	33	0	30	21	27
21	35	28	32	-1	29	21	26
20	35	28	32	-2	29	21	26
19	35	27	32	-3	29	20	26
18	35	27	32	-4	29	20	25
17	34	27	31	-5	28	20	25

ตาราง 16 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
-6	28	20	25	-28	22	13	19
-7	28	19	25	-29	22	13	18
-8	28	19	24	-30	22	12	18
-9	27	19	24	-31	21	12	18
-10	27	18	24	-32	21	12	17
-11	27	18	23	-33	21	11	17
-12	26	18	23	-34	20	11	17
-13	26	17	23	-35	20	11	17
-14	26	17	23	-36	20	10	16
-15	25	17	22	-37	20	10	16
-16	25	17 *	22	-38	19 *	10 *	16 *
-17	25	16	22	-39	19	10	15
-18	25	16	21	-40	19	9	15
-19	25	16	21	-41	19	9	15
-20	24	15	21	-42	18	9	15
-21	24 *	15	21 *	-43	18	8	14
-22	24	15	20	-44	18	8	14
-23	23	14	20	-45	17	8	14
-24	23	14	20	-46	17	7	13
-25	23	14	19	-47	17	7	13
-26	23	13	19	-48	17	7	13
-27	23	13	19	-49	16	6	13

ตาราง 16 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
-50	16	6	12	-73	10		6
-51	16	6	12	-74	9		6
-52	16	6	12	-75	9		5
-53	15	5	11	-76	9		5
-54	15	5	11	-77	9		5
-55	15	5	11	-78	8		
-56	14		11	-79	8		
-57	14		10	-80	8		
-58	14		10	-81	8	*	
-59	14		10	-82	7		
-60	13	*	9	-83	7		
-61	13		9	-84	7		
-62	13		9	-85	6		
-63	13		9	-86	6		
-64	12		8	-87	6		
-65	12		8	-88	6		
-66	12		8	-89	5		
-67	11		7				
-68	11		7	$\bar{X}$	77.5251	93.4013	87.9941
-69	11		7	s	37.5752	30.4643	35.7309
-70	11		7	N	339	341	680
-71	10		6	SE _{means}	3.4857	6.0929	7.7463
-72	10		6				

* ส่วนที่ขยายออก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 16 พบว่า/ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตาม
สังคหวัตถุ 4 รวมทั้งฉบับในรูปคะแนนดิบปกติ แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ
มีพิสัยดังนี้ นักเรียนชายตั้งแต่ T 25 ถึง T 69 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 21 ถึง T 67
รวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 22 ถึง T 69

สรุป ขอบข่าย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่สร้างขึ้น
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) สำหรับตีความหมายคะแนน จากผลการสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ด้วยแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มาจากกลุ่มประชากรซึ่งเป็นนักเรียนชายและหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 3,434 คน จากจำนวนห้องเรียน 83 ห้องเรียน แล้วใช้วิธีสุ่มแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือครั้งแรก 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 101 คน ครั้งที่สอง 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 149 คน และใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือและสร้างเกณฑ์ปกติ 20 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 695 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบทดสอบวัดคุณธรรม 4 ด้าน คือ

1. ทาน
2. ปิยาจา
3. อัททเวรียา
4. สมานัตตตา

แบบทดสอบแต่ละคันสร้างในรูปสถานการณ์สมมุติ คันละ 10 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยคำถามให้เลือกตอบ 3 คำถาม คือ ถามความรู้เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลในสถานการณ์สมมุติ ถามการเลือกกระทำเมื่อสมมุติผู้ตอบเป็นบุคคลในสถานการณ์สมมุติ และถามเหตุผลในการเลือกกระทำซึ่งเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรม 3 ระดับของโคลเบอร์ก.

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนและนัดหมายวันเวลาเพื่อนำแบบทดสอบไปทำการสอบ
2. เตรียมข้อสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่สอบในแต่ละครั้ง วางแผนดำเนินการสอบโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง
3. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบทดสอบ
4. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวิธีทำแบบทดสอบ และวิธีตอบก่อนที่จะลงมือทำ
5. นำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์รายข้อและปรับปรุงข้อสอบจากการสอบครั้งที่ 1 วิเคราะห์รายข้อและคัดเลือกข้อที่ดีจากการสอบครั้งที่ 2
6. นำแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ซึ่งผ่านการวิเคราะห์รายข้อ การปรับปรุง และการคัดเลือกมาแล้ว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบและหาเกณฑ์ปกติ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่ได้จากการสอบครั้งที่ 1 ซึ่งในแต่ละคันประกอบด้วยสถานการณ์สมมุติคันละ 14 สถานการณ์ ดังนี้

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.779 ถึง 7.909 ไม่ผ่านเกณฑ์เพียงสถานการณ์เดียว

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านเมตตา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.709 ถึง 7.439
ไม่ผ่านเกณฑ์ 2 สถานการณ์

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอดิเรก มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.704 ถึง 7.699
ผ่านเกณฑ์ทุกสถานการณ์

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมาธิ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.598 ถึง 14.034
ผ่านเกณฑ์ทุกสถานการณ์

2. ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่ได้จากการ
สอบครั้งที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกจากการสอบครั้งที่ 1 คัดสถานการณ์สมมุติ
ในแต่ละท่านออกท่านละ 2 สถานการณ์ คงเหลือท่านละ 12 สถานการณ์ ปรากฏผลดังนี้

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.157 ถึง 8.859 ไม่ผ่าน
เกณฑ์ 2 สถานการณ์

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านเมตตา มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.353 ถึง 7.207 ผ่าน
เกณฑ์ทุกสถานการณ์

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอดิเรก มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.643 ถึง 8.720
ผ่านเกณฑ์ทุกสถานการณ์

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมาธิ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.145 ถึง 13.144
ไม่ผ่านเกณฑ์เพียงสถานการณ์เดียว

3. ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่ได้จากการ
ทดสอบครั้งที่ 3 เมื่อได้คัดเลือกสถานการณ์สมมุติในแต่ละท่านโดยใช้ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก
จากการทดสอบครั้งที่ 2 คงเหลือสถานการณ์สมมุติที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงไว้ท่านละ 10 สถานการณ์
นำไปทดสอบครั้งที่ 3 ปรากฏผลดังนี้

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน มีค่าอำนาจจำแนกแยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวม
ทั้งสองเพศ ดังนี้ นักเรียนชายมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 6.195 ถึง 13.731 นักเรียนหญิงมีค่าอำนาจ
จำแนกตั้งแต่ 4.223 ถึง 12.568 รวมทั้งสองเพศมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 8.455 ถึง 19.983

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านเมตตา สำหรับนักเรียนชายมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 4.352
ถึง 16.220 นักเรียนหญิงมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 5.030 ถึง 14.063 และรวมทั้งสองเพศมีค่า

อำนาจจำแนกตั้งแต่ 6.417 ถึง 18.597

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอัจริยา มีค่าอำนาจจำแนกของนักเรียนชายตั้งแต่ 6.724 ถึง 15.624 ของนักเรียนหญิงตั้งแต่ 6.029 ถึง 14.951 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 10.184 ถึง 18.428

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมานัตตา มีค่าอำนาจจำแนกของนักเรียนชายตั้งแต่ 12.310 ถึง 16.563 นักเรียนหญิงตั้งแต่ 8.541 ถึง 13.746 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 14.922 ถึง 21.810

4. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสอบซ้ำ (Test-Retest) และโดยวิธีคำนวณสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (Alpha Coefficient) ปรากฏผลดังนี้

วิธีสอบซ้ำในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชาย 70 คน นักเรียนหญิง 45 คน รวม 115 คน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน ทานปิยวาจา ทานอัจริยา และทานสมานัตตา ของนักเรียนชายเป็น .870, .912, .920 และ .927 ตามลำดับ ของนักเรียนหญิงเป็น .917, .880, .928 และ .884 ตามลำดับ รวมทั้งสองเพศเป็น .892, .905, .918 และ .920 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และรวมทั้งสองเพศเป็น .949, .960 และ .953 ตามลำดับ

วิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟา ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้านทาน ทานปิยวาจา ทานอัจริยา และทานสมานัตตา ของนักเรียนชายเป็น .610, .621, .706 และ .855 ตามลำดับ ของนักเรียนหญิงเป็น .584, .528, .693 และ .844 ตามลำดับ รวมทั้งสองเพศเป็น .620, .609, .710 และ .861 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และรวมทั้งสองเพศเป็น .886, .871 และ .890 ตามลำดับ

5. ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบแต่ละด้าน โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้วว่ามีคุณธรรมมากและมีคุณธรรมน้อยในแต่ละด้านซึ่งได้มาโดยวิธีสังคมมิติ (Sociometric) ผลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน ทานปิยวาจา ทานอัจริยา และทานสมานัตตา ของนักเรียนชายมีค่าความเที่ยงตรง 11.579, 11.637, 11.812 และ 6.698 ตามลำดับ ของนักเรียนหญิงมีค่าความเที่ยงตรง 9.913, 6.902, 5.664 และ 5.035 ตามลำดับ รวมทั้งสองเพศมีค่าความเที่ยงตรง 15.908, 14.373, 13.615 และ 10.071 ตามลำดับ

ค่าความเที่ยงตรงที่ได้ทุกค่านี้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ในแต่ละด้าน มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวกทุกค่า พิสัยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของนักเรียนชายมีค่าตั้งแต่ .4473 ถึง .5872 ของนักเรียนหญิงมีค่าตั้งแต่ .4355 ถึง .6220 และรวมทั้งสองเพศมีพิสัยตั้งแต่ .4656 ถึง .6199 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในในทุกค่านี้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 แต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบโดยใช้คะแนนดิบปกติ (Normalized T-Scores) โดยแยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ เฉพาะกลุ่มดังนี้ แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านทาน ของนักเรียนชายมีช่วงคะแนนตั้งแต่ T 21 ถึง T 72 ของนักเรียนหญิงตั้งแต่ T 20 ถึง T 67 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 17 ถึง T 69 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านปิยวาจา มีช่วงคะแนนดิบของนักเรียนชายตั้งแต่ T 23 ถึง T 72 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 21 ถึง T 71 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 19 ถึง T 71 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอัตตจริยา มีช่วงคะแนนดิบของนักเรียนชายตั้งแต่ T 21 ถึง T 67 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 19 ถึง T 63 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 19 ถึง T 64 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสมานัตตตา มีช่วงคะแนนดิบของนักเรียนชายตั้งแต่ T 21 ถึง T 62 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 21 ถึง T 56 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 19 ถึง T 59 แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 รวมทั้งสี่ด้าน มีช่วงคะแนนดิบของนักเรียนชายตั้งแต่ T 25 ถึง T 69 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 21 ถึง T 67 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 22 ถึง T 69

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ต้องการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่มีคุณภาพ ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

จากการทดสอบครั้งที่ 1 ปรากฏว่ามีค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ตั้งแต่ 0.779 ถึง 14.034 จากจำนวนสถานการณ์สมมุติ 56 สถานการณ์ มีสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องการ 3 สถานการณ์ ได้แก่สถานการณ์ที่มีชื่อว่า โคนทวคกนภียอม พุกไปสองไฟเบี้ย และนักเทศน์

สถานการณ์ข้อใดหมวดคนถ้อย เป็นสถานการณ์ที่ค่อนข้างรุนแรง ตัดสินใจยากระหว่างการทำความเข้าใจกับการต้องถูกลงโทษ สถานการณ์ข้อต่อไปสองข้อเป็นเรื่องราวที่ตัวละครในสถานการณ์สมมุติต้องใช้ความพยายามมากเพื่อให้เพื่อนคิดกัน และขอเลือกเกี่ยวกับเหตุผลที่เลือกกระทำใช้คำศัพท์ที่ยากเกินไป ส่วนสถานการณ์ข้ออื่นก็เห็นเป็นสถานการณ์ที่ชักนำไปสู่ตอบ เห็นว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ จากการวิเคราะห์ข้อคำถามย่อยในแต่ละสถานการณ์ไม่สามารถปรับปรุงข้อคำถามได้ เพราะข้อคำถามมาจากเรื่องในสถานการณ์สมมุติและเป็นข้อคำถามเชิงตายตัว คือคำถามที่ว่าเห็นด้วยหรือไม่กับการกระทำของบุคคลในสถานการณ์สมมุติ และคำถามที่ว่าถ้าสมมุติตัวผู้ตอบเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้นจะกระทำเช่นเดียวกับบุคคลในสถานการณ์สมมุติหรือไม่ ดังนั้นการปรับปรุงก็ต้องปรับปรุงเรื่องในสถานการณ์สมมุติ ซึ่งต้องย้อนกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีก ประกอบกับเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการ คือต้องการสถานการณ์สมมุติที่ได้คุณภาพกันละ 10 สถานการณ์ และเนื่องจากการทดลองสอบในครั้งที่ 1 ใช้เวลาในการสอบนานเกินไป ทำให้ผู้ตอบเบื่อหน่าย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกสถานการณ์สมมุติที่มีคำอ่านจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ และพิจารณาคัดเลือกสถานการณ์ที่มีคำอ่านจำแนกต่ำที่สุดในแต่ละบ้านออกด้วย คงเหลือกันละ 12 สถานการณ์แล้วนำไปทดสอบครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างใหม่ พบว่ามีคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์ตั้งแต่ 1.145 ถึง 13.144 คำอ่านจำแนกบางสถานการณ์สูงขึ้น บางสถานการณ์ก็ลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนตัวอย่างใหม่ สถานการณ์ที่มีคำอ่านจำแนกต่ำกว่าเกณฑ์ 3 สถานการณ์ ได้แก่วินิจฉัยข้อ ไม่รอบคอบน่าจะสอบตกซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาสามารถตัดสินใจง่าย ส่วนใหญ่เห็นด้วยและเลือกปฏิบัติเช่นเดียวกับตัวละครในเรื่อง สถานการณ์ข้อบริจาศักดิ์ใจจริงหรือเปล่า เป็นเรื่องปกติวิสัยตัดสินใจง่ายเช่นเดียวกัน และสถานการณ์ข้อชนชั้นเจ้าจริงหรือเปล่า เป็นสถานการณ์ที่ยากเกินไปสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงได้คัดทิ้งไปทั้ง 3 สถานการณ์ และได้พิจารณาสถานการณ์อื่นซึ่งมีคำอ่านจำแนกต่ำที่สุดในแต่ละบ้าน และสถานการณ์ซึ่งมีคำอ่านจำแนกของข้อคำถามย่อยข้อใดข้อหนึ่งไม่ถึงเกณฑ์ออก คงเหลือไว้กันละ 10 สถานการณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการสอบมากยิ่งขึ้น แล้วรวบรวมเป็นฉบับใหม่ นำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างครั้งที่ 3 ปรากฏว่าได้คำอ่านจำแนกรายสถานการณ์ตั้งแต่ 6.417 ถึง 21.810 และได้วิเคราะห์คำอ่านจำแนกแยกเป็นเพศชายและหญิง ได้ดังนี้ เพศชายมีคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์ตั้งแต่ 4.352 ถึง 16.563 เพศหญิงมีคำอ่านจำแนกรายสถานการณ์ตั้งแต่ 4.228 ถึง 14.951 คำอ่านจำแนกของข้อคำถามย่อย ในสถานการณ์สมมุติทั้งรายละเอียดในภาคผนวก ก มีค่าตั้งแต่ 5.528 ถึง 19.581 และวิเคราะห์แยกเป็นเพศได้

เพศชายมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 2.332 ถึง 16.206 เพศหญิงมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 2.374 ถึง 14.965 ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ไม่ว่าจะวิเคราะห์รวมหรือแยก เพศชายหญิงทุกสถานการณ์และทุกข้อย่อย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับเกณฑ์ของ เอ็ดเวิร์ด (Edward .1957 : 153) ที่กำหนดว่าค่าอำนาจจำแนกที่ดีควรมีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป จึงจะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มสูงและกลุ่มต่ำมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจริงในแต่ละข้อคำถาม นั้น ๆ จะเห็นว่าค่าอำนาจจำแนกในการทดสอบครั้งที่ 3 สูงกว่า 2 ครั้งแรกมาก ทั้งนี้เพราะได้ผ่านการคัดเลือกสถานการณ์ที่มีคุณภาพเท่านั้น และกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ขึ้นด้วย จึงกล่าวได้ว่าแบบทดสอบ วัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ที่สร้างขึ้นมีค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อยที่ใช้ได้

2. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

ผู้วิจัยได้หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 2 วิธี คือ วิธีหนึ่งโดยการสอบซ้ำช่วงเวลา ระหว่างการสอบครั้งแรกและครั้งหลังต่างกันประมาณ 2 สัปดาห์ โดยสุ่มตัวอย่างแบบธรรมชา (Simple Random Sampling) เพื่อใช้ในการสอบซ้ำจำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 115 คน เป็นชาย 70 คน หญิง 45 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นแต่ละด้านและรวมทุกด้านของเพศชาย ตั้งแต่ .870 ถึง .949 ของเพศหญิงตั้งแต่ .880 ถึง .960 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ .892 ถึง .953 ซึ่งนับว่ามีค่าสูงอย่างเชื่อมั่นได้ วิธีที่สอง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน ของเพศชายมีค่าตั้งแต่ .610 ถึง .886 เพศหญิงมีค่าตั้งแต่ .528 ถึง .871 และรวมทั้งสองเพศมีค่าตั้งแต่ .609 ถึง .890 ค่าความเชื่อมั่นนี้หาโดยวิธีที่สอง ทุกค่าต่ำกว่าค่าความเชื่อมั่นนี้หาโดยวิธีหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากในแต่ละด้านประกอบด้วยสถานการณ์ สมมุติเพียง 10 สถานการณ์ และใช้คะแนนรวมของแต่ละสถานการณ์มาคำนวณค่าความแปรปรวน ทำให้ ผลรวมของความแปรปรวนเปลี่ยนแปลง และเป็นผลให้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบในแต่ละด้านมีค่า ต่ำลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อรวมทั้งฉบับซึ่งมีถึง 40 สถานการณ์ ค่าความเชื่อมั่นจะสูงขึ้นคือเพศชาย เพศหญิงและรวมทั้งสองเพศจะมีค่าความเชื่อมั่นเป็น .886, .871 และ .890 ตามลำดับ ความเชื่อ มั่นของแบบทดสอบรวมทั้งฉบับเมื่อเปรียบเทียบกับแบบทดสอบมาตรฐานทางประเทศ เช่น แบบทดสอบ มาตรฐานของกอร์ดอน (Gordon) ชื่อแบบสอบถามส่วนตัวของกอร์ดอน (Gordon's Personal Profile Inventory GPP-I) ซึ่งปรับปรุงในปี 1978 มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.79 ถึง 0.87 แบบทดสอบมาตรฐานชื่อแบบวัดผลของความสำเริง (Achievement Related Affect

Scale ของโซโลมอนและยาเจอร์ (Solomon and Yaeger) มีค่าความเชื่อมั่น 0.47
จะเห็นว่าแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นอย่างเชื่อมั่นได้

3. ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ

ผู้วิจัยได้หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบ โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว ซึ่งได้มาจากการเสนอชื่อของเพื่อนร่วมชั้นว่ามีคุณธรรมมากกับมีคุณธรรมน้อยในแต่ละคาน จากกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากกับกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมน้อย ให้ตอบแบบทดสอบแล้วนำคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่มมาทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t -test ปรากฏว่าได้ค่า t ในแต่ละคานของเพศชายตั้งแต่ 8.698 ถึง 11.812 เพศหญิงตั้งแต่ 5.035 ถึง 9.913 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ 10.071 ถึง 15.908 ซึ่งค่า t ตั้งแต่ 2.358 ขึ้นไปเป็นค่าที่แสดงว่าผลการสอบของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงกล่าวได้ว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานสังคหวัตถุ 4 ที่สร้างขึ้นสามารถจำแนกนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและมีคุณธรรมน้อยในแต่ละคานได้ หรือกล่าวได้ว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในระดับที่สูงมาก

4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบวัดคุณธรรมคานสังคหวัตถุ 4 แต่ละคามีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า แสดงว่าถ้านักเรียนมีคุณธรรมในคานหนึ่งจะมีคุณธรรมในคานอื่นด้วย หรือถ้านักเรียนมีคุณธรรมน้อยในคานหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมน้อยในคานอื่นด้วย

5. คะแนนเกณฑ์ปกติ

ผู้วิจัยได้สร้างคะแนนเกณฑ์ปกติในรูปของคะแนนทีปกติ เพื่อใช้เปรียบเทียบคุณธรรมในแต่ละคานและรวมทุกคานให้เป็นหน่วยเดียวกัน

ในการประเมินผลการสอบ ถ้าต้องการทราบระดับคุณธรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลว่าอยู่ในเกณฑ์สูง-ต่ำเพียงใด ก็พิจารณาตามเกณฑ์ซึ่งสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา วิทยาลัยวิชาการศึกษากำหนดไว้ดังนี้

ตั้งแต่ T 65 และสูงกว่า	แปลว่า สูงมาก
ตั้งแต่ T 55 - T 65	แปลว่า สูง
ตั้งแต่ T 45 - T 55	แปลว่า ปานกลาง

เฉพาะ T 50 แปลว่า ปานกลางของกลุ่ม
ตั้งแต่ T 35 - T 45 แปลว่า ต่ำ
ตั้งแต่ T 35 และต่ำกว่าแปลว่า ต่ำมาก

(ขวาล แพทย์กุล และคณะ 2520 : 53)

ดังนั้นถ้ามีผู้สอบแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจ 4 ค่าน้ำใจได้คะแนนดิบ 37 คะแนน
เพศชายจะตรงกับคะแนนที่ปกติ T 70 เพศหญิงตรงกับคะแนนที่ปกติ T 65 จัดว่ามีคุณธรรมในค่าน้ำใจ
สูงมาก ถ้าได้คะแนนรวมทั้งหมดเป็น 90 คะแนน เพศชายจะตรงกับคะแนนที่ปกติ T 54 เพศหญิง
ตรงกับคะแนนที่ปกติ T 49 จัดว่าเป็นผู้มีคุณธรรมค่าน้ำใจ 4 ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้แนวความคิดที่จะเสนอแนะไว้ดังนี้

1. จากการวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดปัตตานี
เท่านั้น ดังนั้นในการนำแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจ 4 ไปใช้กับนักเรียนระดับอื่นหรือกลุ่ม
ประชากรที่แตกต่างออกไป ควรจะสร้างเกณฑ์ปกติใหม่ในการแปลผลคะแนนจากการสอบวัด
2. ในการนำแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจ 4 ไปใช้ควรใช้การสังเกตพฤติกรรม
การสัมภาษณ์นักเรียนประกอบด้วย จะช่วยให้สามารถวินิจฉัยวิเคราะห์ และนำไปพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม
ค่าน้ำใจ 4 ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น
3. ควรสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจอื่น ๆ เช่น ความอดทน ความละเอียดรอบคอบ
ความกตัญญูกตเวที ความยุติธรรม ในรูปแบบของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจ 4 ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น หรือพัฒนารูปแบบให้ดียิ่งขึ้น
4. การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรม ในรูปสถานการณ์สมมุติสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ สถานการณ์
ที่สร้างขึ้นมาต้องไม่ใช่สถานการณ์ที่ธรรมดาเกินไป คือง่ายต่อการตัดสินใจ เพราะคนทั่วไปมักปฏิบัติกัน
เช่นนั้น และไม่ใช่สถานการณ์ที่ตัดสินใจยากเกินไปจนถึงกับต้องเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ เพราะจะทำให้
มีค่าอำนาจจำแนกต่ำหรือตัดสินได้

ဘဝအကုန်အလုံး

- กรุณา กิจเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกของตน และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 112 หน้า อักส่าเนา
- กาญจนา อวรสุมภา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว ความรู้สึกนึกชอบและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2516, 98 หน้า อักส่าเนา
- การฝึกหัดครู, กรม ศึกษานิเทศก์ การวิจัยเรื่องจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาสังกัดสถานศึกษากรมการฝึกหัดครู 2525, 305 หน้า อักส่าเนา
- กীরติ บุญเรือง ชุดพื้นฐานปรัชญา จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน ไทยวัฒนาพานิช 2523, 125 หน้า
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2522, 251 หน้า
- คณะกรรมการการจัดทำเอกสารคู่มือในการฝึกอบรมนักเรียนในค่านิยมธรรมไทยระดับมัธยมศึกษา คู่มืออบรมวัฒนธรรมไทยระดับมัธยมศึกษา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2525, 201 หน้า
- จำรอง เงินดี ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านานา บริจาค ความอ่อนโยน การไม่โกรธ และความอดทน ของนิสิตมหาวิทยาลัย ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 76 หน้า อักส่าเนา
- ฉวยศรี มีใจเย็น การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อเวทีของเล่นชั้นประถมปีที่ 5 ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 114 หน้า อักส่าเนา
- ชาวธ แร่รักคุณ คู่มือดำเนินการสอบแบบทดสอบมาตรฐาน ความถนัดทางการเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงพิมพ์คุรุสภา 2520, 59 หน้า
- ชไมพร มุขโต ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 131 หน้า อักส่าเนา

○ ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์ จิตวิทยาการพิมพ์ 2525, 253 หน้า

ชาติ ลัทธิต การศึกษาเรื่องคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีบางประการของเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ปริญญาพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2507, 111 หน้า อัครสำเนา

○ ชำนาญ นิการัตน์ แบบเรียนสังคมศึกษา ศ. 543 คือธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไทยวัฒนาพานิช

2521, 202 หน้า

○ ชำเลียง วุฒิจันทร์ หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2524, 196 หน้า

✓ กวงเคื่อน พันธุนาวัน การพัฒนาจริยธรรม สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 84 หน้า อัครสำเนา

———— พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา ไทยวัฒนาพานิช 2524, 130 หน้า

○ กวงเคื่อน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ จริยธรรมของเยาวชนไทย สถาบันวิจัย-พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โรงพิมพ์การศาสนา 2520, 399 หน้า (รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21)

———— "แนวทางการวิจัยประถมศึกษาเพื่อพัฒนาจิตลักษณะของเด็กไทย" การวิจัยการศึกษา หน้า 13 โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ 2521

○ เกษ วิโย การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านความคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูต่างกัน ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 106 หน้า อัครสำเนา

ทิพย์สุภา นิลสินขพ ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ปริญญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 58 หน้า อัครสำเนา

○ น้อย พงษ์สนิท จิตศาสตร์ปรัชญาว่าด้วยจริยธรรม โรงพิมพ์สวามิภักดิ์ เชียงใหม่ 2520, 100 หน้า

บุญมี แทนแก้ว และคนอื่น ๆ วิชาปรัชญา 103 (พุทธศาสนา) โอเคียนส์ไตร์ 2522, 219 หน้า

ปรีชา ช่างขวัญยืน ปรัชญากรีก(แปล) ไทยวัฒนาพานิช 2514, 215 หน้า

○ ปรีชา เสรณรัฐจร ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไตร์ 2523, 110 หน้า

- ๐ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน กองเผยแพร่การศึกษา สัมมนาว่าด้วยจริยศึกษาของกระทรวง-
ศึกษาธิการ ณ ศาลาสหทัยสมาคม 20 - 24 กุมภาพันธ์ 2504 โรงพิมพ์ รสพ. 2504, 208 หน้า
- ๐ พันส พัฒนาคินทร์ การสอนค่านิยมและจริยศึกษา โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก 2523, 180 หน้า
- ๐ พรณี ลิ้มวิจิณา การใช้ชีวิตประจำวันการกล่อมสัมพันธในการสอนจริยธรรมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523, 136 หน้า
อักษราเนา
- พระราชวรานันท์ (ประยูรธ ปรุกโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2518,
374 หน้า
- ๐ พระวรศักดิ์ วรณโม กุฎกัมมศีลธรรม ธรรมบูชา 2522, 325 หน้า
- พินิจ รัตนกุล เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2515, 77 หน้า
- มานิต มานิตเจริญ พจนานุกรมไทย ราชสำนักการพิมพ์ 2519, 218 หน้า
- ๐ มาโนชญ์ คัดขวานิชย์ "ปัญหาการถ่ายทอดจริยธรรมกับอนาคตของชาติ" คุรุปริทัศน์ 5(9) : 41 - 48
กันยายน 2523
- ๐ มิลินทร์ สำเภาเงิน การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนจากการประเมินหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521 ปรินญาพิมพ์ กศ.ค. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2524, 182 หน้า อักษราเนา
- ๐ ยนต์ ชุมจิต ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู แพร์พิทยา 2526, 187 หน้า
- ๐ ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 สำนักพิมพ์อักษราเจริญทัศน์ 2525,
930 หน้า
- ๐ ล้วน ฉายยศ และอังคณา ฉายยศ สถิติวิทยาทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 วัฒนาพานิช 2522,
276 หน้า
- ๐ _____ หลักการวิจัยทางการศึกษา โรงพิมพ์ทวีการพิมพ์ 2524, 287 หน้า
- ๐ วสิน อินทสระ จริยศาสตร์ ม.ป.ท. 2518, 503 หน้า
- ๐ วิชากร, กรม กองวิจัยการศึกษา รายงานการวิจัยเรื่องโครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพ
ต่อการเรียนการสอนจริยธรรม 2524, 234 หน้า อักษราเนา

วิเชียร ทองนุช การเปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน ปรินทิเนียนท์ ทัศน.ม. มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 119 หน้า อักสำเนา

วิริยะ บุญเย็นนิวาสน์ การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีการบูรณาการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอน
แบบธรรมคาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ทัศน.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523,
 145 หน้า อักสำเนา

วิริยาภรณ์ ชัยชลทรัพย์ การทดลองสอนความกตัญญูแก่เวทีก่อกำเนิดที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่าง-
กันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ปรินทิเนียนท์ ทัศน.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525,
 85 หน้า อักสำเนา

วิวัฒน์ อัคราณิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย ปรินทิเนียนท์ ทัศน.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 68 หน้า อักสำเนา

วิรุทธ วิเชียรโชติ และคนอื่น ๆ รายงานการวิจัยเรื่องความเกรงใจในคนไทย 2515, 134 หน้า
 อักสำเนา

ศกัศชัย นิรุทธิ จริยศาสตร์ศึกษา สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร 2525, 142 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 จงเจริญการพิมพ์ 2520,
 252 หน้า

———— หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 อมรินทร์การพิมพ์ 2523, 383 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมการศาสนา คู่มือจริยศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงพิมพ์กรมการศาสนา
 2522, 120 หน้า

———— พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 21 โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2515, 312 หน้า

———— หลักการวิธีการจัดจริยศึกษาและหัวข้อจริยธรรมสำหรับใช้อบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษา
 (ฉบับทดลอง) โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2521

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ การศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรม
และองค์ประกอบที่มีอิทธิพล ต่อพัฒนาการทางจริยธรรม โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2524 ข,
 101 หน้า (รายงานการวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 34)

———— หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศไทยของเรา ส 101 ส 102 เรื่องพระพุทธศาสนา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2526, 146 หน้า

- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย (การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับ
จริยธรรมไทย 22 - 27 มกราคม 2523) โรงพิมพ์การศาสนา 2524 ก, 157 หน้า
- ๗ สงวน ลักษณะ "การศึกษาและพัฒนาจริยธรรมไทย" การวัดผลการศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 หน้า 29 -
57 โรงพิมพ์พิมพ์นามกุฎราชวิทยาลัย 2524
- ๘ สงวน เล็กสกุล คำสอนวิชาศีลธรรม โรงพิมพ์พิมพ์นามกุฎราชวิทยาลัย 2503, 174 หน้า
- ๙ สงวน สุทธิเลิศอรุณ ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู อักษรบัณฑิต 2525, 138 หน้า
- สมนึก คูเมือง การสำรวจแบบทดสอบวัดความนิยมพื้นฐานความกาวประหยัดและยอมรับกับนักเรียนชั้นมัธยม-
ศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2527, 189 หน้า อักษรสำนัก
- สมบูรณ์ จิตพงษ์ และสำเริง บุญเรืองรัตน์ การวัดความอดทน ไทยวัฒนาพานิช 2524, 106 หน้า
- ๑๐ สโรช บัวศรี จริยธรรมศึกษา โรงพิมพ์คุรุสภา 2526, 61 หน้า
- ๑๑ สุชิน เพ็ชรกัน การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างสันนิบาตและอิทธิพลต่อเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหา
บุคลิกภาพธรรมมาธิปไตย ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518,
73 หน้า อักษรสำนัก
- ๑๒ สุชีพ บุญญาภาพ พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน พิมพ์ครั้งที่ 4 นามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรม
ราชูปถัมภ์ 2524, 820 หน้า
- หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 402 วัฒนาพานิช 2524, 48 หน้า
- ๑๓ สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัยการ ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัด
สำนักวิจัยสถาบันชาติพัฒนาบริหารศาสตร์ 2522, 338 หน้า
- สุนันท์ พลโกศล การวัดผลการศึกษา โรงพิมพ์พิมพ์นามกุฎราชวิทยาลัย 2524, 314 หน้า
- ๑๔ สุกภาพร จันทศิริโยธิน ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย-
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 127 หน้า อักษรสำนัก
- ๑๕ สุริยา เทมตะศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมระดับสติปัญญาและการยอมรับตนเองของเด็กวัยรุ่น
ตอนต้น ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 48 หน้า
อักษรสำนัก

★ แสงสุรีย์ คนศิลป์ ความสำคัญในหน้าที่พลเมืองลักษณะออกตัวไปและความเคร่งครัดของนักเรียนวัยรุ่น
ในภาคเหนือ ปริญฐานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 157
 หน้า อักสำเนา

อนันต์ ศรีโสภณ ทฤษฎีการวัดและการทดสอบ ไทยวัฒนาพานิช 2525, 280 หน้า

0 อุนานราชชน, พระยา ชาติ - ศาสนา - วัฒนธรรม พระนครบรรณาการ 2516, 456 หน้า

อนุวัฒน์ ตั้งสมบูรณ์ การสร้างแบบทดสอบวัดความซื่อสัตย์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ในเขตกรุงเทพมหานคร 2526, 125 หน้า อักสำเนา

✓ อัครอนงค์ ปราโมช, ม.ล. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยานาธิวาสในกรุงเทพมหานคร
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 89 หน้า อักสำเนา

Atkinson, R.F. Conduct : An Introduction to Moral Philosophy. London
 Macmillan, 1969. 123 p.

Bourke, Vernon J. Ethics. New York, The Macmillan Company, 1966. 497 p.

Brown, R. Social Psychology. New York, The Free Press, 1964. 412 p.

Bull, Norman J. Moral Education. London, Routledge & Kegan Paul, 1969
 303 p.

Edward, Allen L. Technique of Attitude Scale Construction. New York,
 Appleton - Century - Crofts Inc., 1957. 256 p.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education.
 New York, Mc Graw-Hill, Inc., 1971. 595 p.

Freud, Sigmund. An Outline of Psychoanalysis. New York, W.W.Norton Co.,
 1944. 358 p.

Garrett, Henry.E. Statistic in Psychological and Education. New York
 David McKay Company Inc., 1967. 491 p.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, Mc Graw-Hill Book
 Company, 1973. 681 p.

Gutkin, D.C, "The Effect of Systematic Story Changes on Intentionality
 in Children's Moral Judgments," Child Development 43 : 187-195,
 March, 1972.

Hoffman, M.L. "Moral Development," in Macmillan's Manual of Child
 Development. V.2 3rd. ed. p.261-360 New York, John Wiley & Sons
 Inc., 1970.

- Horace, B. English. & Ava Champney English. A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms. New York, Longmans, Green and Co., 1958. 594 p.
- Jeffreys, M. Personal Value in The Modern World. Harmondsworth, Middlesex Penguin Books, 1962. 174 p.
- Jones, V. "Character Development in Children, An Objective Approach," in L. Carmichael (Ed.) Manual of Child Psychology. rev. ed. p. 781-832 New York, Wiley, 1954.
- Kay, William. Moral Education. London, George Allen & Unwin Ltd., 1975. 383 p.
- ✓ Kohlberg, Lawrence. "The Child as a Moral Philosopher," in Reading in Educational Psychology Today. p. 37-43 California, CRM Books Inc., 1969
- ✓ Kohlberg, Lawrence., N. Haan and J. Langer. "Family Patterns of Moral Reading" Child Development. 47 : 1204-1205 December 1976.
- ✓ Lickona, Thomas. Moral Development and Behavior. New York, Holt Rinehart and Winston, 1976. 430 p.
- ✓ Longman Dictionary of Contemporary English. Harlow and London, Longman Group, 1978. 1303 p.
- ✓ Midlarsky, E. , J. H. Bryan. and B. Brickman. Aversive Approval : Interactive Effects of Modeling and Reinforcement on Altruistic Behavior. 1973.
- ✓ Piaget, Jean. The Moral Judgment of Child. Illinois, The Free Press, 1960. 414 p.
- Piaget, Jean. and Barbel Inhelder. The Psychology of the Child. New York, Basic Books Inc., 1969. 171 p.
- Peck, R. F. "Family patterns Correlated with Adolescent Personality structure" Journal of Abnormal and Social Psychology. LVII p. 347-350 November 1958.
- Rest, Jame R. "New Approach in Assessing Moral Judgment," in Moral Development and Behavior. Edited by Thomas Lickona. New York, Holt Rinehart and Winston Co., 1976. 344 p.
- Sear, R. R. , E. E. Maccoby and H. Levin. Pattern of Child Rearing. New York, Paterson and Company, 1975. 547 p.
- Skinner, B. F. Beyond Freedom and Dignity. New York, Alfred a Knopf, 1971. 225 p.

- Thorndike, E. L. and Clarence L. Barnhart. High School Dictionary. *
Chicago, Scott Foresman, 1957. 1096 p.
- Titus, Harold Happer. Ethics for Today. American Book Company, 1936.
470 p.
- Walter, Morgan L. and others. The Holt Basic Dictionary of American
English. Holt Rinehart and Winston Inc. U.S.A. Copyright 1966, 864 p.
- Wilson, John, Williams Norman and Barry Sugarman. Introduction to
Moral Education. Great Britain : C. Nicholls & Company Ltd. 1967.
463 p.
- Winner, B. J. Statistical Principle in Experimental Design. 2 nd ed.
New York, McGraw-Hill Book Company, 1971. 907 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำสั่งพื้นฐานจากผลการสอบครั้งที่ 1 - 3

และคุณภาพของแบบทดสอบ

ตาราง 17 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถวนกลุ่มและรายข้อย่อยของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านิยม จากการทดสอบครั้งที่ 1

สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
①	①	1.00	0	0.68	0.19	1.376	⑥	1	1.00	0	0.68	0.56	2.138
	2	1.00	0	0.84	0.22	1.706		2	1.00	0	0.52	0.76	2.753
	3	1.72	0.21	0.88	0.94	3.917		③	1.56	0.26	0.56	1.42	5.735
	รวม	3.72	0.21	2.60	2.83	3.212		รวม	3.56	0.26	1.76	5.86	3.638
②	1	1.00	0	0.76	0.36	2.000	⑦	1	1.00	0	0.24	0.86	4.098
	2	1.00	0	0.60	0.58	2.626		②	0.96	0.04	-0.04	0.87	5.241
	3	0.44	0.34	-0.04	0.46	2.683		3	1.60	0.33	-0.40	1.17	8.165
	รวม	2.44	0.34	1.32	1.98	3.677		รวม	3.56	0.56	-0.20	6.25	7.204
③	1	1.00	0	0.92	0.16	1.000	⑧	1	0.88	0.19	0.76	0.36	0.809
	2	1.00	0	0.92	0.16	1.000		②	0.88	0.19	0.92	0.00	-0.385
	③	1.96	0.04	1.48	1.01	2.342		3	1.16	0.72	0.92	0.41	1.129
	รวม	3.96	0.20	3.32	2.81	1.844		รวม	2.92	2.74	2.60	1.50	0.777
④	1	1.00	0	0.68	0.56	2.138	⑨	1	1.00	0	0.12	0.86	4.745
	2	1.00	0	0.84	0.31	1.437		2	1.00	0	0.44	0.76	3.212
	③	1.64	0.24	1.24	0.94	1.841		③	1.00	0.75	0.12	0.78	3.557
	รวม	3.64	0.24	2.76	3.94	2.152		รวม	3.00	0.75	0.68	3.39	5.701
⑤	1	1.00	0	0.28	0.88	3.333	⑩	1	0.96	0.04	-0.24	0.94	6.061
	②	1.00	0	0.12	0.86	4.745		2	1.00	0	-0.20	1.00	6.000
	3	1.16	0.14	0.04	1.79	4.031		③	1.52	0.34	-0.28	1.04	7.661
	รวม	3.16	0.14	0.44	5.76	5.599		รวม	3.48	0.34	-0.72	6.71	7.909

ตาราง 17 (ต่อ)

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
11	1	0.84	0.31	-0.20	0.92	4.689	13	1	0.92	0.16	0.28	0.88	3.138
	2	1.00	0	0.72	0.38	2.271		2	1.00	0	-0.12	0.86	6.039
	3	1.72	0.21	0.84	0.72	4.563		3	1.68	0.31	-0.08	1.66	6.270
	รวม	3.56	0.42	1.36	3.07	5.888		รวม	3.60	0.58	0.08	7.16	6.326
12	1	0.96	0.04	0.12	0.94	4.243	14	1	0.88	0.19	0	0.92	4.176
	2	0.96	0.04	0	0.83	5.146		2	0.84	0.22	0.36	0.82	2.353
	3	1.68	0.31	0	1.25	6.725		3	1.32	0.64	0.32	0.73	4.272
	รวม	3.60	0.75	0.12	6.02	6.687		รวม	3.04	2.21	0.68	2.39	5.225

ตาราง 18 คาสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมความปียวาจา จากแบบทดสอบครั้งที่ 1

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2				$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
1	1	1.00	0	0.96	0.04	0.980	6	1	1.00	0	0.79	0.35	1.739
	2	1.00	0	0.75	0.46	1.306		2	1.00	0	0.42	0.60	3.668
	3	1.29	0.22	1.04	0.65	1.313		3	1.46	0.26	0.42	1.21	4.202
	รวม	3.29	0.22	2.75	2.11	1.733		รวม	3.46	0.26	1.63	3.55	4.593
2	1	0.37	0.20	0.42	0.78	2.252	7	1	0.75	0.46	0.25	0.89	2.108
	2	0.88	0.20	0.33	0.34	2.618		2	0.92	0.17	0.50	0.70	2.206
	3	1.79	0.35	0.83	1.62	3.351		3	0.79	0.43	0	1.57	2.737
	รวม	3.54	2.09	1.58	3.25	2.986		รวม	2.46	2.09	0.75	7.76	2.669
3	1	1.00	0	0.79	0.26	2.018	8	1	0.92	0.08	0.42	0.78	2.641
	2	1.00	0	0.75	0.37	2.013		2	0.79	0.17	0.08	0.86	3.427
	3	1.45	0.26	0.79	1.13	2.734		3	0.75	0.89	-0.17	1.01	3.270
	รวม	3.46	0.26	2.33	3.28	2.942		รวม	2.46	1.74	0.33	5.54	3.867
4	1	0.96	0.04	0.54	0.69	2.408	9	1	0.96	0.04	0.33	0.75	3.472
	2	0.96	0.04	0.54	0.69	2.408		2	0.88	0.20	0.29	0.82	2.862
	3	1.75	0.37	0.75	1.67	3.430		3	0.96	1.17	0.21	1.22	2.377
	รวม	3.67	0.84	1.83	7.10	3.199		รวม	2.80	2.00	0.83	6.75	3.263
5	1	0.96	0.04	0.71	0.48	1.698	10	1	0.92	0.17	0.29	0.91	2.970
	2	1.00	0	0.50	0.70	2.928		2	0.92	0.08	-0.13	0.72	5.751
	3	1.58	0.43	0.67	2.14	2.781		3	1.46	0.52	-0.04	1.26	5.508
	รวม	3.54	0.52	1.88	7.77	2.833		รวม	3.30	1.43	1.12	6.46	5.546

ตาราง 18 (ต่อ)

สถานภาพ	ข้อตกลง	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ข้อตกลง	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2				$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
11	1	1.00	0	0.25	0.30	4.108	13	1	0.92	0.17	0.25	0.89	3.188
	2	1.00	0	0.03	0.36	4.860		2	0.79	0.26	-0.17	0.67	4.877
	3	1.33	0.41	0.29	1.87	3.374		3	1.42	0.95	-0.33	1.77	6.724
	รวม	3.33	0.41	0.62	3.07	4.559		รวม	3.13	2.20	-0.30	4.30	6.591
12	1	0.83	0.32	0.71	0.43	0.657	14	1	0.92	0.17	-0.38	0.68	6.908
	2	0.92	0.17	0.63	0.51	1.723		2	0.92	0.17	-0.25	0.72	6.076
	3	0.92	0.43	0.54	0.61	1.825		3	1.71	0.74	-0.13	1.24	6.406
	รวม	2.67	2.23	1.88	2.90	1.709		รวม	3.55	2.69	-0.75	5.33	7.439

ตาราง 19 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านักตริวิทยา จาการทดสอบครั้งที่ 1.

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
①	①	1.00	0	0.38	0.85	3.294	6	1	1.00	0	-0.04	0.91	5.341
	2	1.00	0	0.58	0.69	2.477		2	1.00	0	0.71	0.39	2.275
	3	1.71	0.22	1.08	1.30	2.503		3	1.83	0.23	0.83	1.10	4.248
	รวม	3.71	0.22	2.04	4.48	3.774		รวม	3.83	0.23	1.50	2.61	6.773
②	①	1.00	0	0.79	0.35	1.739	⑦	①	1.00	0	0.54	0.52	3.125
	2	1.00	0	0.63	0.59	2.360		2	1.00	0	0.13	0.72	5.023
	3	1.33	0.23	0.83	0.93	2.274		3	2.00	0	0.17	1.01	8.921
	รวม	3.33	0.23	2.25	2.63	3.129		รวม	4.00	0	0.83	4.67	7.186
3	1	1.00	0	0.63	0.51	2.538	⑧	①	1.00	0	0.21	0.69	4.659
	2	1.00	0	0.54	0.61	2.835		2	1.00	0	0.08	0.60	5.819
	3	2.00	0	0.79	1.39	5.023		3	2.00	0	0.21	1.04	8.599
	รวม	4.00	0	1.96	5.43	4.289		รวม	4.00	0	0.50	4.96	7.699
④	①	0.92	0.17	0.58	0.69	1.796	9	1	1.00	0	0.54	0.69	2.713
	2	1.00	0	0.67	0.49	2.310		2	1.00	0	0.54	0.61	2.885
	3	1.21	0.17	0.79	1.04	1.871		3	1.92	0.17	0.75	1.15	4.939
	รวม	3.13	0.38	2.04	3.52	2.704		รวม	3.92	0.17	1.83	5.80	4.190
5.	1	1.00	0	0	0.96	5.000	⑩	①	0.79	0.35	0.50	0.70	1.306
	2	1.00	0	0.04	0.91	4.930		2	1.00	0	-0.29	0.82	6.979
	3	1.83	0.32	0.17	0.93	7.274		3	1.46	0.35	-0.21	0.95	7.175
	รวม	3.83	0.32	0.21	6.17	6.961		รวม	3.25	0.54	0	4.00	7.472

ตาราง 19 (ต่อ)

สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
(11)	1	1.00	0	0	0.87	5.252	(13)	(1)	1.00	0	0.50	0.52	3.397
	2	1.00	0	0.54	0.52	3.125		2	1.00	0	0.58	0.43	3.138
	3	1.29	0.22	0.33	1.01	4.241		3	1.88	0.11	0.75	0.98	5.302
	รวม	3.29	0.22	0.88	2.46	7.212		รวม	3.88	0.11	1.83	3.01	5.686
(12)	(1)	1.00	0	0.46	0.69	3.135	(14)	(1)	1.00	0	0.54	0.61	2.885
	2	0.96	0.04	0.29	0.74	3.716		2	1.00	0	0.33	0.75	3.790
	3	1.42	0.34	0.29	0.52	4.059		3	1.96	0.04	0.54	1.65	5.351
	รวม	3.38	0.51	1.04	5.95	4.510		รวม	3.96	0.04	1.42	6.08	5.030

ตาราง 20 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอ่านจากตารางสถิติและรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมความสามัคคีตา จากการทำทดสอบครั้งที่ 1

สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	1.00	0	0.75	0.37	2.013	6	1	1.00	0	-0.42	0.78	7.877
	2	1.00	0	0.42	0.69	3.421		2	1.00	0	-0.63	0.51	11.182
	3	1.96	0.75	0.75	0.15	5.434		3	1.33	0.41	-0.88	0.81	9.802
	รวม	3.96	0.04	1.92	4.60	4.640		รวม	3.33	0.41	-1.92	3.04	13.847
2	1	0.92	0.08	0.50	0.61	2.477	7	1	1.00	0	0.54	0.69	2.713
	2	0.92	0.08	0.50	0.70	3.300		2	0.92	0.17	0.17	0.84	3.656
	3	1.83	0.32	0.46	1.39	5.132		3	1.42	0.60	0.13	0.77	4.105
	รวม	3.67	1.28	1.46	4.52	4.496		รวม	3.33	1.19	0.83	7.80	4.085
3	1	1.00	0	0.63	0.51	2.675	8	1	1.00	0	-0.58	0.51	10.839
	2	1.00	0	0.54	0.61	2.885		2	1.00	0	-0.42	0.69	8.375
	3	1.58	0.25	0.63	1.03	4.114		3	2.00	0	-0.54	0.87	13.341
	รวม	3.58	0.25	1.79	3.13	4.770		รวม	4.00	0	-1.54	3.74	14.034
4	1	1.00	0	0.67	0.49	2.310	9	1	1.00	0	-0.54	0.61	9.660
	2	1.00	0	0.63	0.51	2.538		2	1.00	0	-0.33	0.84	7.109
	3	1.46	0.35	0.46	1.30	3.814		3	1.83	0.32	-0.58	1.38	9.055
	รวม	3.46	0.35	1.75	5.07	3.598		รวม	3.83	0.32	-1.46	5.74	10.527
5	1	1.00	0	-0.54	0.61	9.660	10	1	1.00	0	-0.33	0.84	7.109
	2	1.00	0	-0.33	0.84	7.109		2	1.00	0	-0.25	0.80	6.847
	3	1.83	0.23	-0.29	2.13	6.761		3	1.92	0.17	-0.21	1.22	8.851
	รวม	3.83	0.23	-1.17	7.80	8.644		รวม	3.92	0.17	-0.79	5.39	9.786

ตาราง 20 (ต่อ)

สถานภาพ	ชุดค่า	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ชุดค่า	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2				$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
11	1	1.00	0	-0.46	0.78	8.099	13	1	1.00	0	-0.21	0.95	6.082
	2	1.00	0	-0.38	0.77	7.704		2	1.00	0	-0.29	0.91	6.625
	3	2.00	0	-0.38	1.03	11.489		3	1.79	0.17	-0.46	1.39	8.825
	รวม	4.00	0	-1.21	4.17	12.499		รวม	3.79	0.17	-0.96	7.09	8.636
12	1	1.00	0	-0.08	0.95	5.428	14	1	1.00	0	-0.46	0.69	8.611
	2	1.00	0	-0.40	0.61	9.158		2	1.00	0	0.25	0.72	7.217
	3	1.79	0.26	-0.13	0.90	8.737		3	1.67	0.58	0.50	1.04	4.503
	รวม	3.79	0.26	-0.67	4.49	10.025		รวม	3.67	0.58	0.29	3.00	8.751

ตาราง 21 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมความทน จากการทำทดสอบครั้งที่ 2

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	1.00	0	0.92	0.13	1.356	6	1	1.00	0	0.57	0.64	3.282
	2	0.97	0.03	0.84	0.31	1.423		2	1.00	0	0.27	0.87	4.761
	3	1.19	0.27	1.03	0.86	0.927		3	1.60	0.25	0.46	1.98	4.632
	รวม	3.16	0.36	2.78	2.67	1.320		รวม	3.60	0.25	1.30	7.88	4.903
2	1	0.95	0.11	0.32	0.89	3.783	7	1	0.92	0.13	-0.24	0.97	6.742
	2	0.97	0.03	0.46	0.81	3.415		2	0.95	0.11	-0.43	0.31	8.758
	3	0.24	0.30	-0.19	0.93	2.365		3	1.22	0.62	-0.70	1.83	7.464
	รวม	2.16	0.58	0.59	4.64	4.172		รวม	3.08	1.158	-1.38	7.85	8.859
3	1	1.00	0	0.19	0.94	5.102	8	1	0.81	0.32	0.46	0.64	2.176
	2	1.00	0	0.27	0.81	4.922		2	0.95	0.05	0.62	0.46	2.741
	3	1.57	0.25	0.32	1.28	6.112		3	0.35	0.35	0.62	0.80	-1.537
	รวม	3.57	0.25	0.78	6.06	6.739		รวม	2.11	0.60	1.70	3.94	1.157
4	1	0.78	0.34	0.49	0.76	1.730	9	1	0.87	0.23	-0.05	0.94	5.164
	2	0.87	0.23	0.30	0.88	3.276		2	1.00	0	0.19	0.88	5.259
	3	1.19	0.88	0.22	1.23	4.074		3	0.46	0.48	-0.05	1.16	2.436
	รวม	2.84	2.03	1.00	4.00	4.553		รวม	2.32	0.73	0.08	3.35	6.755
5	1	0.78	0.34	0.35	0.85	2.419	10	1	0.95	0.53	0.08	0.91	5.362
	2	0.95	0.05	0.27	0.87	4.282		2	0.89	0.16	-0.11	0.82	6.157
	3	1.03	0.14	0.08	1.41	4.625		3	1.24	0.47	-0.03	0.92	6.569
	รวม	2.76	0.75	0.70	5.66	4.937		รวม	3.08	1.19	-0.05	6.61	6.830

ตาราง 21 (ตข)

สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มต่ำ		กลุ่มสูง		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
11	1	0.89	0.21	-0.16	0.97	5.895	12	1	0.68	0.45	-0.03	0.92	3.663
	2	1.00	0	0.30	0.94	4.418		2	0.87	0.18	-0.19	0.88	6.239
	3	1.38	0.52	0.32	1.50	4.508		3	1.22	0.45	-0.13	1.01	6.799
	รวม	3.27	0.81	0.46	7.03	6.104		รวม	2.76	2.08	-0.35	5.90	6.693

ตาราง 22 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมความปียวาจา จากการทดสอบครั้งที่ 2

สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	0.92	0.13	0.40	0.75	3.333	4	1	0.54	0.70	0	0.94	2.567
	2	0.95	0.11	0.11	0.88	5.136		2	0.59	0.64	-0.11	0.88	3.475
	3	1.24	0.63	0.35	1.73	3.526		3	1.22	1.34	-0.19	1.88	4.762
	รวม	3.11	1.10	0.86	6.68	4.893		รวม	2.35	6.73	-0.30	7.10	4.330
2	1	1.00	0	0.11	0.88	5.794	5	1	0.89	0.21	0.68	0.45	1.621
	2	1.00	0	0.11	0.88	5.794		2	0.95	0.11	0.46	0.70	3.296
	3	1.87	0.18	0.46	1.31	7.013		3	1.67	0.39	0.60	1.25	5.135
	รวม	3.87	0.18	0.68	7.39	7.053		รวม	3.51	1.26	1.73	4.76	4.425
3	1	1.00	0	0.57	0.64	3.282	6	1	1.00	0	0.59	0.58	3.232
	2	0.62	0.52	0.13	0.84	2.538		2	0.95	0.05	0.08	0.91	5.362
	3	0.89	1.43	0	1.22	3.331		3	1.30	0.33	0.30	1.10	5.087
	รวม	2.51	3.20	0.70	4.49	3.972		รวม	3.24	0.52	0.97	4.03	6.473

ตาราง 22 (ต่อ)

สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
7	1	0.73	0.48	0.35	0.79	2.046	10	1.	1.00	0	0.43	0.75	3.984
	2	1.00	0	0.30	0.72	5.057		2	0.89	0.16	0.11	0.82	4.827
	3	0.84	0.31	0.05	0.83	4.474		3	1.38	0.63	0.05	1.11	6.107
	รวม	2.57	0.81	0.70	3.88	5.239		รวม	3.27	1.07	0.59	5.30	6.434
8	1	1.00	0	0.05	0.89	6.113	11	1	0.86	0.23	0.46	0.64	2.640
	2	0.95	0.11	0.14	0.90	4.918		2	0.84	0.25	0.38	0.74	2.810
	3	1.14	0.95	0.03	1.03	4.790		3	1.05	0.66	0.40	0.97	3.090
	รวม	3.03	1.42	0.43	4.59	6.443		รวม	2.76	2.69	1.24	4.86	3.353
9	1	1.00	0	0.43	0.75	3.984	12	1	0.94	0.11	0.22	0.90	4.432
	2	0.89	0.16	0.11	0.82	4.827		2	0.92	0.13	0.03	0.92	5.300
	3	1.38	0.63	0.05	1.11	6.107		3	1.57	0.53	0.03	1.19	7.139
	รวม	3.27	1.09	0.59	5.30	6.434		รวม	3.43	1.42	0.27	5.70	7.207

ตาราง 23 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมคนอัตถจริยา จากการทดสอบครั้งที่ 2

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	1.00	0	0.17	1.00	4.998	6	1	0.72	0.49	0.22	0.86	2.517
	2	1.00	0	0.50	0.71	3.550		2	0.92	0.14	0.50	0.66	2.810
	3	1.92	0.08	0.89	1.30	5.249		3	1.67	0.34	0.89	0.90	4.184
	รวม	3.92	0.08	1.56	4.25	6.805		รวม	3.31	1.25	1.61	3.39	2.643
2	1	0.72	0.49	0.31	0.91	2.114	7	1	0.92	0.14	0.25	0.94	3.865
	2	0.97	0.03	0.50	0.66	3.432		2	1.00	0	0.08	0.88	5.868
	3	1.94	0.11	0.53	1.28	7.191		3	1.92	0.14	0.31	1.53	7.482
	รวม	3.64	0.69	1.33	5.09	5.755		รวม	3.83	0.26	0.64	7.84	6.736
3	1	0.94	0.11	0.14	0.92	4.750	8	1	0.81	0.27	0.17	0.89	3.558
	2	0.97	0.03	-0.22	0.81	7.845		2	0.83	0.26	0.19	0.79	3.747
	3	1.67	0.34	-0.11	1.19	8.625		3	1.72	0.55	0.31	0.96	6.914
	รวม	3.58	0.54	-0.19	6.22	8.720		รวม	3.36	2.52	0.67	4.74	5.997
4	1	1.00	0	0.14	0.98	5.218	9	1	0.99	0.16	0.33	0.80	3.407
	2	0.92	0.14	0.28	0.83	3.891		2	1.00	0	0.33	0.79	4.685
	3	1.83	0.31	0.44	1.85	5.660		3	1.83	0.26	0.33	1.83	6.231
	รวม	3.75	0.76	0.86	7.15	6.161		รวม	3.72	0.38	0.97	5.80	6.639
5	1	-0.94	0.11	-0.39	0.76	-3.570	10	1	0.89	0.22	-0.19	0.90	6.134
	2	0.94	0.11	0.22	0.86	4.389		2	0.94	0.11	0.06	0.85	5.424
	3	1.06	0.97	0.06	1.25	4.025		3	1.22	0.86	0.19	1.47	4.034
	รวม	1.06	1.42	-0.11	2.84	3.389		รวม	3.05	2.17	0.06	3.77	7.388

ตาราง 23 (ต่อ)

สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
11	1	0.58	0.59	-0.11	0.90	3.406	12	1	1.00	0	0.17	0.83	5.489
	2	0.94	0.11	0.14	0.75	5.199		2	0.94	0.11	-0.06	0.91	5.935
	3	1.11	0.22	0.14	1.15	4.986		3	1.33	0.40	-0.11	1.30	5.541
	รวม	2.64	1.15	0.17	3.91	6.590		รวม	3.28	0.78	0	6.91	7.092

ตาราง 24 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมตามสมานัตตตา จากการทดสอบครั้งที่ 2

สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	1.00	0	0.77	0.36	2.264	4	1	1.00	0	0.11	0.92	5.441
	2	1.00	0	0.43	0.72	3.973		2	1.00	0	-0.06	0.94	5.760
	3	1.69	0.22	0.51	1.08	6.074		3	1.80	0.28	-0.31	1.40	6.783
	รวม	3.69	.22	1.71	4.32	5.469		รวม	3.80	0.28	-0.48	7.26	7.141
2	1	0.34	0.88	0.03	0.91	1.388	5	1	0.94	0.11	-0.29	0.80	7.614
	2	0.37	0.83	0.31	0.69	0.273		2	0.94	0.11	-0.17	0.73	7.157
	3	0.69	2.63	0.26	1.31	1.277		3	1.14	0.71	-0.31	1.16	6.292
	รวม	1.40	11.01	0.60	6.07	1.145		รวม	3.03	1.44	-0.77	5.18	18.736
3	1	0.94	0.11	0.37	0.77	3.599	6	1	0.77	0.41	-0.31	0.69	6.095
	2	0.91	0.14	0.09	0.84	4.938		2	0.86	0.24	-0.20	0.69	6.457
	3	1.29	0.05	-0.03	0.73	8.764		3	1.23	0.71	-0.17	1.15	6.078
	รวม	3.14	1.36	0.43	5.02	6.358		รวม	2.86	3.07	-0.68	5.75	7.059

ตาราง 24 (ต่อ)

สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานภาพ	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
7	1	0.94	0.11	-0.17	0.91	6.510	10	1	1.00	0	-0.43	0.72	9.943
	2	1.00	0	-0.37	0.77	9.243		2	1.00	0	-0.34	0.70	9.476
	3	1.51	0.32	-0.43	1.08	9.743		3	1.69	0.40	-0.31	0.99	10.054
	รวม	3.45	0.37	-0.97	5.44	10.965		รวม	3.69	0.40	-1.08	4.73	12.469
8	1	0.94	0.11	0.14	0.83	4.866	11	1	1.00	0	-0.29	0.74	8.850
	2	1.00	0	0.03	0.79	6.451		2	0.94	0.11	-0.14	0.77	6.822
	3	1.60	0.42	-0.23	1.01	9.052		3	1.77	0.36	-0.17	1.56	8.300
	รวม	3.71	0.68	-0.60	6.48	9.536		รวม	3.71	0.68	-0.60	6.48	19.536
9	1	0.91	0.14	-0.34	0.82	7.594	12	1	0.94	0.11	-0.43	0.66	9.202
	2	0.86	0.24	-0.23	0.83	6.202		2	1.00	0	-0.46	0.61	11.055
	3	1.20	1.05	-0.14	1.24	5.249		3	1.60	0.25	-0.34	1.17	9.640
	รวม	2.97	2.62	-0.71	5.68	7.568		รวม	3.54	0.31	-1.23	4.30	13.144

ตาราง 25 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมคนทาน จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	.91	.16	.46	.73	6.295	6	1	.87	.20	-.07	.82	12.202
	2	.98	.03	.56	.64	6.862		2	.92	.18	-.03	.81	12.557
	3	.56	.52	.06	.87	5.612		3	1.57	.39	.21	1.04	14.881
	รวม	2.46	.87	1.08	3.76	8.455		รวม	3.35	1.43	.12	5.21	16.530
2	1	.91	.15	-.19	.88	14.243	7	1	.87	.24	.18	.88	8.535
	2	.93	.10	-.39	.77	18.545		2	1.00	0	.52	.64	7.923
	3	1.64	.54	-.46	1.75	18.212		3	1.61	.33	.60	1.31	10.320
	รวม	3.47	1.24	-1.04	7.57	19.983		รวม	3.48	.67	1.30	5.16	11.847
3	1	.93	.14	.34	.78	7.991	8	1	.92	.13	.23	.81	9.440
	2	.99	.11	.51	.67	7.555		2	.98	.03	.24	.75	10.993
	3	.86	.77	.16	.71	7.565		3	1.15	.47	.29	1.22	8.666
	รวม	2.83	2.03	1.02	3.14	10.467		รวม	3.05	.36	.76	5.50	12.437
4	1	.71	.37	-.10	.80	9.850	9	1	1.00	0	.55	.67	7.258
	2	.75	.34	-.12	.78	10.833		2	.98	.05	.18	.89	10.837
	3	1.24	.88	-.02	.95	12.241		3	1.34	.44	.38	1.74	8.664
	รวม	2.70	3.79	-.24	5.72	12.550		รวม	3.32	.64	1.10	6.67	10.797
5	1	.99	.02	.48	.72	7.773	10	1	.85	.23	.28	.73	7.612
	2	1.00	0	.50	.65	8.127		2	.95	.07	.16	.81	11.111
	3	1.61	.25	.57	1.25	11.183		3	1.57	.52	.23	1.35	12.871
	รวม	3.60	.27	1.55	5.52	11.192		รวม	3.37	1.04	.68	4.78	14.718

ตาราง 26 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
 วัดคุณธรรมค่านานา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	ชาย					หญิง				
		กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1	0.90	0.19	0.35	0.83	5.100	0.91	0.18	0.61	0.57	3.234
	2	0.95	0.09	0.52	0.67	4.669	0.97	0.06	0.73	0.43	3.070
	3	0.56	0.55	0.04	0.89	4.105	0.63	0.59	0.20	0.84	3.332
	รวม	2.41	1.18	0.90	4.05	6.195	2.5	1.17	1.54	3.31	4.228
2	1	0.78	0.36	-0.25	0.87	8.723	0.93	0.11	-0.04	0.93	8.771
	2	0.85	0.25	-0.52	0.67	13.332	0.95	0.07	-0.07	0.91	9.578
	3	1.54	0.83	-0.55	1.44	12.954	1.65	0.47	-0.13	2.09	10.323
	รวม	3.17	3.03	-1.32	6.29	13.731	3.53	1.03	-0.23	9.55	10.731
3	1	0.81	0.35	0.20	0.86	5.190	0.94	0.10	0.31	0.81	6.112
	2	0.99	0.01	0.39	0.82	6.111	0.98	0.02	0.58	0.55	4.843
	3	0.62	0.68	0.10	0.89	3.862	0.97	0.76	0.20	0.51	6.297
	รวม	2.41	1.32	0.69	3.89	7.048	2.88	0.97	1.09	2.37	9.085
4	1	0.61	0.47	-0.02	0.84	5.150	0.81	0.22	-0.13	0.80	8.645
	2	0.66	0.44	-0.15	0.78	6.795	0.84	0.23	-0.14	0.78	8.997
	3	1.10	1.00	-0.02	0.98	7.426	1.35	0.75	-0.07	0.89	10.288
	รวม	2.37	4.93	-0.20	5.62	7.358	2.99	2.65	-0.34	6.09	10.435
5	1	0.95	0.09	0.41	0.78	5.397	1.0	0	0.57	0.62	5.048
	2	0.98	0.05	0.39	0.75	6.125	1.0	0	0.74	0.36	3.973
	3	1.54	0.32	0.48	1.30	7.746	1.73	0.20	0.86	0.87	7.810
	รวม	3.47	0.67	1.29	6.00	7.889	3.73	0.20	2.17	3.35	7.669

ตาราง 26 (ต่อ)

สถานการณื	ข้อคำถาม	ชาย					หญิง				
		กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
6	1	0.87	0.27	0.01	-0.83	7.267	0.94	0.08	-0.09	0.79	3.261
	2	0.91	0.13	-0.08	0.84	9.342	0.97	0.06	-0.01	0.77	9.993
	3	1.53	0.53	0.07	1.16	10.478	1.61	0.31	0.26	0.78	11.957
	รวม	3.26	1.62	0	5.19	11.674	3.51	0.78	0.51	5.38	12.568
7	1	0.91	0.18	-0.01	0.97	8.021	0.86	0.26	0.38	0.76	4.373
	2	1.00	0	0.36	0.79	6.758	1.00	0	0.72	0.37	4.265
	3	1.59	0.36	0.38	1.54	8.163	1.63	0.31	0.81	0.88	6.914
	รวม	3.50	0.56	0.72	6.25	9.905	3.49	0.65	1.92	3.18	7.430
8	1	0.87	0.21	0.13	0.83	6.848	0.94	0.10	0.30	0.80	6.242
	2	1.00	0	0.21	0.79	8.301	0.98	0.05	0.29	0.73	7.240
	3	1.20	0.23	0.26	1.17	7.333	1.16	0.23	0.35	1.31	6.068
	รวม	3.07	0.39	0.60	5.27	9.689	3.08	0.43	0.94	5.80	7.950
9	1	1.00	0	0.44	0.78	5.931	1.00	0	0.64	0.56	4.449
	2	1.00	0	-0.07	0.95	10.235	0.95	0.09	0.51	0.65	4.738
	3	1.40	0.31	0.08	1.84	8.400	1.21	0.54	0.83	1.42	2.537
	รวม	3.40	0.31	0.45	7.07	10.142	3.16	0.94	1.98	5.36	4.378
10	1	0.77	0.32	0.26	0.76	4.554	0.86	0.24	0.31	0.74	5.128
	2	0.87	0.18	0.14	0.84	6.787	0.97	0.06	0.19	0.79	7.854
	3	1.47	0.67	0.09	1.36	9.017	1.64	0.45	0.37	1.15	9.292
	รวม	3.12	2.06	0.49	5.25	9.043	3.47	0.84	0.87	4.24	10.671

ตาราง 27 การสัณนิษฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
 วัฏจักรธรรมดานีพยาวจา จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
11	1	0.98	0.05	0.58	0.65	6.282	16	1	0.98	0.02	0.34	0.55	11.032
	2	0.97	0.05	0.48	0.69	7.518		2	0.85	0.15	0.20	0.54	10.411
	3	1.77	0.35	0.68	1.33	11.078		3	0.63	0.68	-0.02	0.59	7.572
	รวม	3.72	0.58	1.76	5.58	10.385		รวม	2.46	1.10	0.52	3.10	12.465
12	1	0.94	0.12	0.27	0.73	9.564	17	1	0.89	0.23	0.31	0.75	7.873
	2	0.94	0.12	0.19	0.72	10.672		2	0.95	0.08	0.21	0.76	10.496
	③	1.87	0.30	0.51	1.39	13.728		3	0.89	0.34	0.01	1.22	9.312
	รวม	3.74	1.42	0.96	6.85	12.694		รวม	2.73	0.99	0.53	5.31	11.543
13	1	1.00	0	0.75	0.35	5.528	18	1	0.96	0.07	0.14	0.82	11.434
	2	0.61	0.50	๐	0.70	7.307		2	0.90	0.19	0.04	0.78	11.432
	3	0.87	0.93	0.05	0.91	7.972		3	1.30	0.56	0.17	1.19	11.212
	รวม	2.47	2.58	0.80	3.38	9.030		รวม	3.16	1.39	0.35	5.35	14.207
14	1	0.96	0.06	0.12	0.87	11.598	19	1	1.88	0.22	-0.27	0.71	15.656
	2	0.92	0.12	-0.15	0.74	15.109		2	0.90	0.19	-0.16	0.68	14.869
	3	1.42	1.86	-0.13	1.10	14.587		3	1.64	0.67	-0.20	1.44	16.619
	รวม	3.31	1.57	-0.17	4.95	17.884		รวม	3.41	2.40	-0.63	5.77	18.597
15	1	0.97	0.05	0.49	0.61	7.834	20	1	1.00	0	0.69	0.47	5.973
	2	0.82	0.17	0.14	0.55	10.435		2	0.35	0.31	0.04	0.43	4.770
	③	1.46	0.69	0.16	1.00	13.157		3	0.47	0.88	0.05	0.76	4.277
	รวม	3.25	1.57	0.79	4.25	13.422		รวม	1.82	2.08	0.78	2.43	6.417

ตาราง 28 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมคนบิยาวจา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	ชาย					หญิง				
		กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2	
11	1	0.95	0.09	0.55	0.69	4.237	0.98	0.05	0.71	0.49	3.39
	2	0.99	0.01	0.38	0.77	6.426	0.98	0.05	0.63	0.54	4.22
	3	0.72	0.43	0.51	1.48	8.201	1.81	0.29	0.92	1.21	6.77
	รวม	3.67	.69	1.44	6.46	7.780	3.77	0.46	2.23	4.48	6.43
12	1	0.93	0.13	0.30	0.82	6.042	0.95	0.09	0.26	0.62	7.68
	2	0.93	0.13	0.24	0.79	6.699	0.95	0.09	0.12	0.67	8.90
	3	1.81	0.39	0.49	1.65	8.651	1.90	0.26	0.52	1.15	10.73
	รวม	3.67	1.62	1.03	7.59	8.092	3.80	1.17	0.90	5.91	10.13
13	1	1.00	0	0.62	0.49	5.030	1.00	0	0.91	0.13	2.37
	2	0.48	0.53	0.08	0.77	3.292	0.64	0.52	-1.08	0.57	6.64
	3	0.68	0.83	0.09	1.25	3.796	0.95	1.03	-0.07	0.56	7.52
	รวม	2.16	2.44	.79	4.56	4.823	2.59	2.81	0.73	2.06	7.82
14	1	0.97	0.05	-0.22	0.89	11.325	0.99	0.01	0.43	0.65	6.37
	2	0.91	0.13	-0.39	0.71	13.244	0.97	0.06	0.12	0.67	9.24
	3	1.41	0.78	-0.41	1.20	12.120	1.54	0.72	0.19	0.95	9.67
	รวม	3.29	1.44	-1.02	4.70	16.228	3.49	0.96	0.73	3.87	11.63
15	1	0.94	0.10	0.33	0.74	6.209	0.98	0.05	0.69	0.43	3.91
	2	0.76	0.25	0.02	0.67	7.122	0.84	0.14	0.23	0.39	7.69
	3	1.32	0.83	0.01	1.20	8.595	1.50	0.68	0.28	0.75	9.50
	รวม	3.02	2.12	0.37	5.73	9.076	3.31	1.47	1.20	2.70	9.61

ตาราง 28 (ต่อ)

สถานีการวัด	ชนิดคำถาม	ชาย					หญิง				
		กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
16	1	0.95	0.04	0.15	0.66	8.924	0.97	0.03	0.64	.33	5.03
	2	0.78	0.22	0.11	0.73	6.383	0.90	0.10	0.33	0.34	8.00
	3	0.60	0.73	-0.00	0.75	5.198	0.72	0.72	0.07	0.44	5.60
	รวม	2.33	1.36	0.18	3.85	8.778	2.58	1.12	1.04	2.03	8.08
17	1	0.82	0.34	0.25	0.77	4.982	0.90	0.19	0.47	0.65	4.35
	2	0.92	0.14	0.11	0.80	7.720	0.97	0.06	0.48	0.61	5.56
	3	0.79	0.54	-0.03	1.54	5.345	0.90	0.24	0.21	0.83	6.17
	รวม	2.53	1.85	0.33	6.06	7.258	2.76	0.70	1.15	3.73	7.06
18	1	0.95	0.05	-0.14	0.79	10.821	0.98	0.05	0.50	0.65	5.28
	2	0.86	0.26	-0.23	0.76	10.085	0.94	0.10	0.38	0.62	6.11
	3	1.21	0.72	-0.10	1.26	8.681	1.43	0.37	0.54	1.01	7.09
	รวม	3.02	1.64	-0.47	4.88	12.576	3.34	0.79	1.42	4.55	7.74
19	1	0.75	0.42	-0.27	0.74	8.856	0.98	0.05	-1.74	0.71	12.78
	2	0.77	0.39	-0.24	0.67	9.151	0.98	0.05	-0.08	0.62	12.05
	3	1.41	1.11	-0.40	1.27	10.993	1.76	0.38	-0.04	1.38	12.55
	รวม	2.93	4.72	-0.92	5.07	11.478	3.71	0.73	-0.29	6.23	14.06
20	1	1.00	0	0.54	0.67	5.242	1.00	0	0.80	0.30	3.34
	2	0.31	0.33	0.01	0.62	2.867	0.36	0.26	0.08	0.22	3.76
	3	0.43	0.94	0.08	0.96	2.332	0.53	0.79	0.05	0.49	3.99
	รวม	1.74	2.24	0.63	3.37	4.352	1.90	1.84	.93	1.93	5.03

ตาราง 29 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมคุณกิจกริยา จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
21	1	0.95	0.07	0.28	0.70	10.045	26	1	0.99	0.02	0.21	0.69	12.158
	2	0.98	0.02	0.09	0.64	14.264		2	0.93	0.03	0.15	0.59	13.881
	3	1.02	0.24	0.14	1.25	18.041		3	1.09	0.18	0.26	1.16	18.526
	รวม	3.75	0.53	0.52	5.48	17.338		รวม	3.86	0.29	0.62	5.06	18.428
22	1	0.93	0.14	0.13	0.76	10.320	27	1	0.65	0.53	0.06	0.76	6.880
	2	0.97	0.06	0.10	0.59	14.036		2	0.94	0.11	0.44	0.57	7.933
	3	1.43	0.39	0.06	0.99	15.412		3	1.14	0.33	0.51	1.26	6.626
	รวม	3.33	0.75	0.35	4.09	17.884		รวม	2.73	1.69	1.01	3.30	10.184
25	1	0.95	0.08	0.24	0.82	11.811	28	1	1.00	0	0.56	0.59	7.549
	2	0.94	0.11	0.03	0.75	12.857		2	0.88	0.11	0.18	0.51	11.758
	3	1.31	0.34	0.17	1.05	12.684		3	1.76	0.43	0		
	รวม	2.20	0.98	0.44	5.50	14.245		รวม	3.64	0.68	1.12	4	
24	1	1.00	0	0.41	0.72	9.146	29	1	0.88	0.17	0.02	0.80	11.585
	2	0.95	0.02	0.58	0.50	7.450		2	0.94	0.08	-0.02	0.66	14.571
	3	1.90	0.10	0.95	1.17	11.143		3	1.84	0.26	0.09	1.53	17.165
	รวม	3.85	0.12	1.94	4.34	12.168		รวม	3.66	1.15	0.09	6.01	17.534
25	1	1.00	0	0.61	0.63	7.094	30	1	0.95	0.09	0.23	0.79	9.424
	2	1.00	0	0.37	0.69	9.990		2	0.99	0.02	0.11	0.67	13.892
	3	1.97	0.04	0.80	1.74	11.440		3	1.97	0.07	0.36	1.60	16.276
	รวม	3.97	0.04	1.78	6.70	11.069		รวม	3.91	0.22	0.76	6.46	16.026

ตาราง 30 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายช้อยย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านักศึกษา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ช้อย	ชาย					หญิง				
		กลมสูง		กลมต่ำ		t	กลมสูง		กลมต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
21	(1)	0.95	0.04	0.38	0.70	6.205	0.95	0.09	0.26	0.62	7.682
	(2)	0.97	0.03	0.22	0.73	7.566	1.00	0	0.01	0.48	13.197
	3	1.77	0.27	0.20	1.39	11.388	1.36	0.19	0.13	0.96	14.965
	รวม	3.69	0.66	0.80	5.80	10.634	3.81	0.32	0.40	4.36	14.659
22	(1)	0.90	0.19	0.07	0.81	7.729	0.93	0.14	0.27	0.69	6.757
	2	0.92	0.15	0.02	0.65	9.367	0.98	0.05	0.19	0.51	9.873
	3	1.23	0.62	-0.14	1.07	9.801	1.56	0.30	0.28	0.89	10.910
	รวม	3.05	1.51	-0.05	4.14	12.132	3.47	0.58	0.73	3.89	11.979
23	1	0.90	0.16	0.21	0.86	6.342	1.00	0	0.27	0.81	7.553
	(2)	0.94	0.25	-0.01	0.78	7.804	0.99	0.01	0.06	0.69	10.254
	3	1.15	0.62	0.13	1.14	7.211	1.37	0.28	0.23	0.96	9.456
	รวม	2.98	2.29	0.32	5.27	8.697	3.36	0.33	0.56	5.73	10.556
24	1	1.00	0	0.17	0.87	8.304	1.00	0	0.73	0.36	4.110
	(2)	0.98	0.05	0.45	0.66	6.144	1.00	0	0.74	0.36	3.273
	3	1.84	0.16	0.66	1.21	9.456	1.99	0.06	1.30	0.92	6.004
	รวม	3.82	0.20	1.28	4.71	10.190	3.94	0.06	2.78	2.76	6.420
25	(1)	1.00	0	0.46	0.67	6.153	1.00	0	1.76	0.32	3.652
	2	1.00	0	0.10	0.79	9.407	1.00	0	0.33	0.43	5.292
	3	1.919	0.07	0.40	1.55	10.204	1.97	0.06	1.15	1.33	6.410
	รวม	3.919	0.07	0.97	7.43	10.055	3.97	0.06	2.56	4.63	6.029

ตาราง 30 (ต่อ)

สถานการณที่	รอบคํานวณ	ชาย					หญิง				
		กลุ่สูง		กลุ่ต่ำ		t	กลุ่สูง		กลุ่ต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
26	1	0.97	0.06	0.26	0.80	7.059	1.00	0	0.19	0.55	10.151
	2	0.97	0.06	0.26	0.69	7.591	1.00	0	0.09	0.46	12.375
	3	1.82	0.32	0.46	1.25	10.107	1.95	0.07	0.14	1.23	14.774
	รวม	3.75	0.61	0.99	5.66	10.271	3.95	0.07	0.42	4.74	14.951
27	①	0.65	0.48	0	0.86	5.270	0.70	0.50	0.13	0.63	4.979
	2	0.84	0.26	0.35	0.69	4.735	1.00	0	0.54	0.44	6.501
	3	1.02	0.49	0.30	0.84	5.207	1.24	0.21	0.66	0.63	5.893
	รวม	2.52	2.72	0.72	3.34	6.794	2.94	0.83	1.33	2.98	7.681
28	1	1.00	0	0.44	0.74	6.117	1.00	0	0.71	0.40	4.283
	②	0.85	0.15	0.20	0.58	7.151	0.93	0.07	0.21	0.43	9.532
	3	1.68	0.55	0.43	1.36	7.377	1.85	0.27	0.43	1.07	11.351
	รวม	3.53	1.25	1.06	4.87	9.315	3.78	0.60	1.35	4.07	10.440
29	①	0.84	0.25	0.01	0.87	7.281	0.93	0.09	0	0.75	9.399
	2	0.95	0.04	-0.01	0.71	10.276	0.97	0.03	-0.02	0.61	11.408
	3	1.84	0.25	0.06	1.54	12.403	1.87	0.23	0.13	1.60	11.972
	รวม	3.61	1.36	0.06	5.89	12.305	3.77	0.77	0.11	6.66	12.460
30	1	0.91	0.18	-0.02	0.86	8.527	0.93	0.14	0.62	0.50	3.657
	2	0.98	0.05	-0.13	0.65	12.359	1.00	0	0.42	0.55	7.252
	3	1.98	0.05	-0.02	2.28	16.206	1.98	0.05	0.87	1.69	7.780
	รวม	3.86	0.35	-0.17	5.45	15.624	3.91	0.18	1.91	5.85	7.554

ตาราง 31 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านิยมศึกษา จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	สถานการณ์	ข้อคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2				$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
31	1	1.00	0	0.16	0.89	11.670	36	1	0.99	0.01	-0.06	0.83	15.115
	2	1.00	0	0.31	0.76	10.471		2	0.99	0.01	0.02	0.75	14.780
	3	1.75	0.21	0.31	1.04	16.920		3	1.73	0.23	-0.06	1.22	19.581
	รวม	3.75	0.21	0.77	5.66	16.118		รวม	3.71	0.27	-0.10	5.04	21.810
32	①	0.98	0.03	0.22	0.85	10.608	37	1	0.99	0.01	-0.10	0.87	15.236
	2	1.00	0.01	0.11	0.78	13.221		2	0.99	0.01	-0.01	0.77	14.766
	3	1.87	0.27	0.14	1.21	18.703		3	1.79	0.32	-0.08	1.39	18.784
	รวม	3.85	0.20	0.47	5.94	17.961		รวม	3.76	0.45	-0.19	6.87	19.190
33	1	1.00	0	0.12	0.86	12.545	38	1	1.00	0	0.21	0.85	11.286
	2	0.99	0.01	0.41	0.70	9.161		2	1.00	0	0.20	0.80	11.823
	3	1.81	0.18	0.50	0.95	16.248		3	1.98	0.03	0.15	1.52	19.238
	รวม	3.80	0.21	1.02	3.92	18.008		รวม	3.98	0.03	0.56	3.76	18.668
34	1	1.00	0	0.43	0.71	8.922	39	1	1.00	0	-0.08	0.87	15.142
	2	1.00	0	0.39	0.65	10.032		2	1.00	0	-0.10	0.73	16.915
	3	1.75	0.27	0.40	1.14	14.925		3	1.53	0.26	-0.17	1.38	17.455
	รวม	3.75	0.27	1.22	4.75	14.852		รวม	3.53	0.26	-0.35	6.05	20.271
35	1	1.00	0	0.38	0.76	9.318	40	1	0.99	0.02	0.10	0.81	12.701
	2	1.00	0	0.30	0.73	10.838		2	1.00	0	-0.01	0.76	15.309
	3	1.92	0.08	0.33	1.57	16.327		3	1.48	0.39	-0.03	.93	17.236
	รวม	3.92	0.08	1.01	6.23	15.285		รวม	3.47	0.40	0.06	4.64	19.937

ตาราง 32 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
 วัดคุณธรรมค่านิยมศึกษา จำแนกตามเพศของนักเรียน จากการทดสอบครั้งที่ 3

สถานการณ์	ข้อคำถาม	ชาย					หญิง				
		กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
31	1	1.00	0	0.06	0.94	10.174	1.00	0	0.52	0.68	5.380
	2	1.00	0	0.15	0.87	8.495	1.00	0	0.62	0.48	5.167
	3	1.64	0.33	0.15	0.97	12.273	1.79	0.17	0.71	1.15	8.735
	รวม	3.64	0.33	0.24	5.88	12.759	3.79	0.17	1.85	4.27	8.544
32	1	0.99	0.01	0.12	0.89	8.560	0.97	0.06	0.41	0.72	5.889
	2	1.00	0	-0.09	0.83	11.187	1.00	0	0.48	0.61	6.236
	3	1.67	0.34	-0.07	1.30	12.648	2.00	0	0.50	1.05	13.556
	รวม	3.66	0.37	-0.05	5.58	14.156	3.97	0.06	1.38	5.30	10.343
33	1	1.00	0	-0.90	0.98	10.889	1.00	0	0.41	0.67	4.258
	2	0.93	0.02	0.39	0.73	6.303	1.00	0	0.42	0.65	6.704
	3	1.76	0.26	0.53	1.11	9.801	1.33	0.15	0.49	0.98	11.674
	รวม	3.74	0.36	0.83	4.49	12.310	3.83	0.15	1.31	3.61	12.022
34	1	1.00	0	0.16	0.86	8.448	1.00	0	0.71	0.44	4.050
	2	1.00	0	0.25	0.76	8.310	1.00	0	0.59	0.50	5.322
	3	1.62	0.29	0.16	1.07	11.712	1.88	0.10	0.73	0.98	10.267
	รวม	3.62	0.29	0.58	4.78	12.622	3.88	0.10	2.03	3.56	8.949
35	1	0.98	0.05	0.15	0.92	7.855	1.00	0	0.70	0.40	4.417
	2	1.00	0	0.01	0.87	9.879	1.00	0	0.64	0.37	5.459
	3	1.91	0.13	-0.02	1.60	13.674	1.92	0.08	0.72	1.17	9.957
	รวม	3.89	0.17	0.14	6.73	13.311	3.92	0.08	2.06	3.49	9.134

ตาราง 32 (ต่อ)

หมายเลข	จุดค่า	ซ้าย					ขวา				
		กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t
		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
36	1	0.99	0.01	-0.33	0.71	14.461	1.00	0	0.38	0.66	7.016
	2	0.98	0.02	-0.01	0.80	10.146	1.00	0	0.16	0.63	9.764
	3	1.70	0.28	-0.13	1.18	14.084	1.80	0.16	0.13	1.05	14.089
	รวม	3.67	0.50	-0.47	4.92	16.563	3.80	0.16	0.67	4.29	13.746
37	1	1.00	0	-0.26	0.65	12.803	0.99	0.01	0.28	0.72	7.680
	2	1.00	0	-0.07	0.83	10.931	0.99	0.01	0.26	0.59	8.727
	3	1.68	0.43	-0.22	1.57	12.511	1.87	0.21	0.15	0.98	14.667
	รวม	3.68	0.43	-0.55	6.79	14.669	3.85	0.34	0.69	5.39	12.245
38	1	1.00	0	-0.09	0.90	10.742	1.00	0	0.59	0.53	5.199
	2	1.00	0	-0.03	0.87	10.351	1.00	0	0.56	0.49	5.886
	3	1.98	0.05	-0.18	1.15	13.173	1.95	0.07	0.66	1.21	10.566
	รวม	3.98	0.05	-0.31	6.52	15.666	3.95	0.07	1.91	4.62	9.153
39	1	0.99	0.01	-0.16	0.93	11.075	1.00	0	0.21	0.73	8.574
	2	0.99	0.02	-0.13	0.79	11.145	1.00	0	0.09	0.63	10.622
	3	1.90	0.20	-0.25	1.33	11.011	1.90	0.24	-0.02	1.13	12.886
	รวม	3.88	0.24	-0.54	6.00	13.237	3.90	0.24	0.28	5.43	12.951
40	1	0.97	0.06	0.07	0.63	8.379	1.00	0	0.24	0.78	7.964
	2	0.97	0.01	-0.16	0.31	11.121	1.00	0	0.20	0.63	9.363
	3	1.32	0.48	-0.10	0.95	11.111	1.55	0.35	0.16	0.82	11.891
	รวม	3.26	0.64	-0.20	4.53	14.228	3.55	0.35	0.61	4.36	12.579

ตาราง 33 เปรียบเทียบค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ

วัดคุณธรรมความเพียร จากการทดสอบ 3 ครั้ง

สถานการณ์	ชื่อย่อย	ทดสอบครั้งที่			สถานการณ์	ชื่อย่อย	ทดสอบครั้งที่		
		1	2	3			1	2	3
1	1	2.000	3.783	6.295	6	1	4.243	3.663	12.202
	2	2.626	3.415	6.862		2	5.146	6.239	12.557
	3	2.683	2.365	5.612		3	6.725	6.799	14.881
	รวม	3.677	4.172	8.455		รวม	6.987	6.693	16.530
2	1	4.098	6.742	14.243	7	1	4.689	5.895	8.535
	2	5.241	8.758	18.545		2	2.271	4.418	7.923
	3	8.165	7.464	18.212		3	4.563	4.508	10.320
	รวม	7.204	8.859	19.983		รวม	5.888	6.104	11.847
3	1	4.745	5.164	7.991	8	1	3.838	2.419	9.440
	2	3.212	5.259	7.555		2	4.745	4.282	10.993
	3	3.557	2.436	7.565		3	4.031	4.625	8.666
	รวม	5.701	6.755	10.467		รวม	5.599	4.937	12.437
4	1	6.061	5.362	9.850	9	1	2.138	3.282	7.258
	2	6.000	6.157	10.833		2	2.753	4.761	10.837
	3	7.661	6.569	12.241		3	5.735	4.632	8.664
	รวม	7.909	6.830	12.550		รวม	3.638	4.903	10.797
5	1	3.138	5.102	7.773	10	1	4.176	1.730	7.612
	2	6.039	4.922	8.127		2	2.353	3.276	11.111
	3	6.270	6.112	11.183		3	4.272	4.074	12.871
	รวม	6.326	6.739	11.192		รวม	5.225	4.553	14.718

ตาราง 34 เปรียบเทียบค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายชื่อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมความปียวาจา จากการทดสอบ 3 ครั้ง

สถานการณ์	ชื่อย่อย	ทดสอบครั้งที่ 1			สถานการณ์	ชื่อย่อย	ทดสอบครั้งที่ 2		
		1	2	3			1	2	3
11	1	2.408	4.432	6.282	16	1	2.641	6.113	11.032
	2	2.408	5.300	7.518		2	3.427	4.919	10.411
	3	3.430	7.139	11.078		3	3.270	2.461	7.572
	รวม	3.199	7.207	10.385		รวม	3.867	5.392	12.465
12	1	2.252	5.794	9.564	17	1	2.108	2.046	7.873
	2	2.618	5.794	10.672		2	2.206	5.057	10.493
	3	3.351	7.013	15.728		3	2.737	4.474	9.312
	รวม	2.977	7.053	12.694		รวม	2.669	5.239	11.543
13	1	1.739	3.232	5.528	18	1	4.108	3.333	11.434
	2	3.668	5.362	7.307		2	4.860	5.136	11.432
	3	4.202	5.087	7.972		3	3.374	3.526	11.218
	รวม	4.593	6.473	9.030		รวม	4.559	4.893	14.207
14	1	3.472	4.653	11.598	19	1	3.188	3.282	15.656
	2	2.862	4.911	15.109		2	4.877	2.538	14.869
	3	2.377	4.790	14.587		3	6.724	3.331	16.619
	รวม	3.263	6.443	17.884		รวม	6.592	3.972	18.597
15	1	2.970	3.984	7.834	20	1	6.908	2.567	5.973
	2	5.751	4.827	10.435		2	6.076	3.475	4.770
	3	5.508	6.107	13.157		3	6.406	4.162	4.277
	รวม	5.546	6.434	13.422		รวม	7.439	4.330	6.417

ตาราง 35 เปรียบเทียบค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายข้อย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมตามอัตถจริยา จากการทดสอบ 3 ครั้ง

สถานการณ์	ข้อคำถาม	ทดสอบครั้งที่ 1			สถานการณ์	ข้อคำถาม	ทดสอบครั้งที่ 2		
		1	2	3			1	2	3
21	1	3.397	4.750	10.045	26	1	2.713	3.407	12.158
	2	3.138	7.845	14.264		2	2.885	4.685	13.881
	3	5.302	8.625	18.041		3	4.989	6.231	18.528
	รวม	5.686	8.720	17.338		รวม	4.190	6.639	18.428
22	1	1.386	6.134	10.320	27	1	5.252	3.406	6.880
	2	6.979	5.424	14.036		2	3.125	5.199	7.933
	3	7.175	4.034	15.412		3	4.241	4.986	6.626
	รวม	7.472	7.388	17.384		รวม	7.212	6.590	10.184
23	1	3.185	5.439	9.841	28	1	2.885	5.218	7.549
	2	3.716	5.935	12.857		2	3.790	3.891	11.758
	3	4.059	6.641	12.684		3	5.351	5.660	13.852
	รวม	4.510	7.092	14.245		รวม	5.030	6.161	14.055
24	1	3.294	4.998	9.146	29	1	4.659	3.558	11.585
	2	2.477	3.550	7.450		2	5.819	3.747	14.571
	3	2.503	5.249	11.148		3	8.599	6.914	17.165
	รวม	3.774	6.805	12.168		รวม	7.699	5.997	17.534
25	1	3.125	3.865	7.094	30	1	2.536	2.114	9.424
	2	5.023	5.869	9.990		2	2.885	3.422	13.892
	3	8.921	7.482	11.440		3	5.028	7.191	16.276
	รวม	7.686	6.736	11.069		รวม	4.289	5.775	16.026

ตาราง 36 เปรียบเทียบค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรายรอบย่อย ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านิยมที่ดีๆ จากการทดสอบ 3 ครั้ง

สถานการณ์	ข้อคำถาม	ทดสอบครั้งที่ 1			สถานการณ์	ข้อคำถาม	ทดสอบครั้งที่ 2		
		1	2	3			1	2	3
31	1	5.428	9.202	11.670	36	1	9.660	7.614	15.115
	2	9.158	11.055	10.471		2	7.109	7.157	14.780
	3	8.737	9.646	16.920		3	6.761	6.292	19.513
	รวม	10.025	13.144	16.118		รวม	8.644	8.736	21.310
32	1	7.109	9.943	10.608	37	1	9.660	7.594	15.236
	2	6.847	9.467	13.221		2	7.109	6.202	14.766
	3	8.851	10.054	18.703		3	9.055	5.249	18.784
	รวม	9.786	12.469	17.961		รวม	10.527	7.568	19.190
33	1	8.611	14.860	12.545	38	1	10.839	5.441	11.286
	2	7.217	6.451	9.161		2	8.375	5.760	11.823
	3	4.503	9.052	16.248		3	13.341	6.783	19.236
	รวม	8.751	11.810	15.008		รวม	14.034	7.141	18.668
34	1	6.032	6.510	8.922	39	1	7.877	6.095	15.142
	2	6.625	9.243	10.032		2	11.182	6.457	16.915
	3	8.845	9.743	14.925		3	9.802	6.078	17.455
	รวม	8.636	10.865	14.922		รวม	13.847	7.059	20.771
35	1	8.099	8.850	9.318	40	1	2.675	3.599	12.701
	2	7.701	8.822	10.836		2	2.685	4.938	15.303
	3	11.489	8.300	16.327		3	4.114	8.764	17.235
	รวม	12.499	9.536	15.285		รวม	4.770	6.358	19.937

ตาราง 37 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งกัน ของแบบทดสอบ
 วัตุคุณธรรมกานทาน ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในกานทาน

กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t	กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t
สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	2.09	2.28	1.37	3.95	3.938	7	3.18	1.39	1.75	4.71	7.901
2	2.66	5.56	0.49	3.64	7.598	8	2.74	1.77	1.47	4.72	6.804
3	2.31	1.80	1.42	2.96	5.569	9	3.10	1.49	1.67	5.66	6.277
4	1.43	7.14	0.19	6.62	4.565	10	2.75	2.63	1.28	5.07	7.231
5	3.45	0.57	2.30	4.25	7.146						
6	2.52	4.10	1.18	5.82	5.809	รวมทั้งกัน	26.18	37.09	13.33	84.54	15.908

ตาราง 38 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งกัน ของแบบทดสอบ
 วัตุคุณธรรมคานปิยาวาจา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในคานปิยาวาจา

กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t	กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t
สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
11	3.60	0.96	2.62	4.00	5.815	17	2.32	2.28	1.22	4.63	5.525
12	3.21	3.70	2.19	5.30	4.487	18	2.91	2.24	1.36	5.98	7.141
13	1.78	3.18	1.10	3.22	3.546	19	2.05	7.82	0.93	6.58	3.927
14	2.69	3.44	1.06	6.66	6.772	20	1.40	2.05	0.86	2.09	3.501
15	2.61	2.30	1.33	4.14	6.659						
16	1.97	1.72	1.11	2.90	5.282	รวมทั้งกัน	24.55	35.51	12.94	78.26	14.373

ตาราง 39 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งค่าน ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านักอัครวิยา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในค่านักอัครวิยา

กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t	กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t
สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
21	3.12	3.23	1.87	5.53	5.500	27	2.34	2.77	1.36	3.08	5.297
22	2.78	2.02	1.33	4.36	7.461	28	2.92	2.41	1.95	4.21	5.414
23	2.33	3.74	1.46	4.99	3.843	29	2.12	6.95	1.00	7.12	3.907
24	3.77	0.50	2.57	3.15	8.109	30	3.70	1.02	1.70	6.73	9.273
25	3.78	0.47	2.58	4.58	6.883						
26	3.10	3.37	1.83	5.79	5.464	รวมทั้งค่าน	29.93	36.00	17.55	103.05	13.615

ตาราง 40 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งค่าน ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมค่านักสมานัตตา ของกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในค่านักสมานัตตา

กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t	กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t
สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
31	3.32	1.16	1.81	5.99	6.846	37	2.89	2.87	1.48	7.23	5.406
32	3.42	1.20	2.09	4.88	6.548	38	3.76	0.89	2.34	4.92	7.139
33	3.34	1.32	2.31	3.49	5.720	39	2.70	3.20	1.29	6.32	5.581
34	3.41	0.67	2.41	3.51	5.929	40	2.47	3.09	1.14	5.43	5.571
35	3.65	0.87	2.32	5.36	6.454						
36	2.96	2.69	1.54	5.92	5.904	รวมทั้งค่าน	31.94	40.82	18.84	207.86	10.071

ตาราง 41 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณและรวมทั้งคาน ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมคานทาน จากกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในคานทาน จำแนกตามเพศ

เพศ	ชาย					หญิง				
กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t	มาก		น้อย		t
สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1	1.78	3.73	1.03	4.60	2.594	2.33	1.06	2.02	2.23	1.530
2	2.28	6.56	0.28	9.53	4.997	2.94	4.68	0.86	9.73	4.742
3	1.93	2.27	1.27	3.37	2.782	2.60	1.23	1.71	2.09	4.291
4	1.09	7.51	0.13	6.90	2.480	1.69	6.79	0.32	6.19	3.451
5	3.35	0.78	2.24	4.74	2.849	3.54	0.33	2.39	3.47	4.347
6	1.99	4.96	0.95	5.88	3.126	2.93	3.05	1.61	5.50	3.965
7	3.09	1.48	1.53	5.60	6.096	3.25	1.37	2.14	2.95	4.621
8	2.64	2.28	1.30	5.20	5.017	2.82	1.35	1.77	3.78	3.962
9	3.21	1.29	1.52	6.44	6.417	3.01	1.69	2.52	3.67	1.847
10	2.47	3.30	0.91	5.61	5.276	2.97	1.99	1.97	3.38	3.786
รวมทั้งคาน	23.70	37.86	11.15	34.97	11.579	28.08	28.53	17.29	60.39	9.913

ตาราง 42 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งคัน ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมด้านเมตตา จากกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในด้านเมตตา จำแนกตามเพศ

เพศ	ชาย					หญิง				
กลุ่มคุณธรรม	มาก		น้อย		t	มาก		น้อย		t
สถานการณ์	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
11	3.49	1.51	2.51	4.05	4.199	3.60	0.56	2.86	3.94	2.956
12	3.04	4.61	2.25	5.05	2.421	3.32	5.09	2.07	5.83	3.376
13	1.69	3.07	0.93	3.39	2.674	1.84	3.26	1.36	2.83	1.657
14	2.89	2.93	0.63	6.81	7.226	2.56	3.75	2.02	5.09	1.504
15	2.48	2.54	1.09	4.47	5.133	2.70	2.17	1.84	3.14	3.071
16	1.96	2.13	0.87	3.28	4.559	1.98	1.47	1.64	1.72	1.616
17	2.11	2.96	1.00	5.11	3.834	2.47	1.76	1.71	3.28	2.747
18	2.82	2.55	1.01	6.46	6.037	2.97	2.07	2.13	4.15	2.728
19	1.49	10.20	-0.30	6.99	3.991	2.44	5.87	0.78	7.80	3.715
20	1.44	1.94	0.76	2.24	3.052	1.37	2.16	1.02	1.80	1.530
รวมทั้งคัน	23.41	36.87	10.92	75.94	11.637	25.35	33.04	17.35	56.23	6.902

ตาราง 42 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งกัน ของแบบทดสอบ
วัดคุณธรรมด้านอัธยาศัย จากกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในคำนิยามจาก จำแนกตามเพศ

เพศ	ชาย					หญิง				
	มาก		น้อย		t	มาก		น้อย		t
	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
สถานการณ์										
21	3.22	2.78	1.81	5.67	4.788	3.05	3.60	2.00	5.32	2.748
22	2.54	2.58	1.11	4.50	5.282	2.94	1.63	1.85	3.74	3.555
23	2.22	3.90	1.32	5.48	2.853	2.41	3.64	1.81	3.73	1.787
24	3.68	0.80	2.33	3.45	6.695	3.84	0.29	3.15	2.00	3.277
25	3.87	0.20	2.31	5.37	7.062	3.72	0.59	3.25	2.06	2.135
26	3.23	2.32	1.72	6.02	5.257	3.01	4.13	2.10	5.24	2.348
27	2.28	3.77	1.21	3.30	3.805	2.38	2.12	1.73	2.41	2.430
28	2.89	2.13	1.68	4.36	4.738	2.94	2.62	2.27	3.70	2.100
29	1.87	7.52	0.85	7.05	2.533	2.30	6.56	1.38	7.26	1.994
30	3.61	1.70	1.21	6.98	8.332	3.75	0.66	2.90	4.18	2.795
รวมทั้งกัน	29.34	37.68	15.55	99.91	11.812	30.36	34.12	22.44	78.08	5.664

ตาราง 44 ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์และรวมทั้งกัน ของแบบทดสอบ
 วัตุคุณธรรมค่านิยมศึกษา จากกลุ่มนักเรียนที่มีคุณธรรมมากและน้อยในค่านิยมศึกษา จำแนก
 เพศ

เพศ	ชาย					หญิง				
	มาก		น้อย		t	มาก		น้อย		t
	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
สถานการณ์										
31	3.16	1.45	1.26	6.98	5.967	3.46	0.85	2.60	3.57	3.261
32	3.18	1.57	1.68	5.48	5.104	3.62	0.83	2.67	3.58	3.630
33	3.07	1.48	2.07	3.64	3.969	3.58	1.06	2.65	3.15	3.635
34	3.32	0.75	2.18	4.72	4.442	3.49	0.59	2.75	2.39	3.439
35	3.47	1.56	1.80	7.09	5.147	3.80	0.31	3.05	2.08	3.833
36	3.85	2.77	1.06	5.91	5.460	3.06	2.58	2.22	3.60	2.801
37	2.55	4.14	0.80	8.16	4.473	3.19	1.61	2.45	4.39	2.433
38	3.62	1.55	1.82	6.29	5.809	3.88	0.32	3.07	2.17	4.083
39	2.36	4.34	0.73	6.58	4.397	3.00	2.05	2.09	4.96	2.807
40	2.18	4.37	0.65	5.83	4.272	2.72	1.92	1.89	4.06	2.889
รวมทั้งกัน	29.78	60.20	14.04	208.49	8.698	33.80	16.83	25.63	129.76	5.035

ตาราง 45 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดคุณธรรมในแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ หาโดยวิธีสัมประสิทธิ์ของแอลฟา จำแนกตามเพศ จากการทดสอบ 3 ครั้ง (คำนวณโดยใช้คะแนนรวมของแต่ละสถานการณ์)

แบบทดสอบด้าน			ทน	ปีวาจา	อึดจรรยา	สมานัตต	รวมทั้งฉบับ
สอบครั้งที่ 1	รวม	N	99	97	97	97	97
		r_{tt}	.662	.602	.792	.874	.942
สอบครั้งที่ 2	รวม	N	146	146	145	140	140
		r_{tt}	.605	.614	.720	.781	.785
สอบครั้งที่ 3	ชาย	N	350	349	345	339	339
		r_{tt}	.610	.621	.726	.855	.886
	หญิง	N	345	344	342	341	341
		r_{tt}	.584	.528	.693	.844	.871
	รวม	N	695	693	687	680	680
		r_{tt}	.620	.609	.710	.861	.890

ภาคผนวก ข

คู่มือดำเนินการสอบ

แบบทดสอบวัดคุณธรรมกานสังคหวัด 4

คู่มือดำเนินการสอบแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4

ความหมายของคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4

คุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสาน
มนุษย์ไว้ในสามัคคีตามหลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ทาน หมายถึง คุณธรรมในด้านการเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน
ด้วยสิ่งของ ตลอดจนการให้ความรู้ทางความรู้วิชาการ การแนะนำสั่งสอนในค่านิยม และ การให้อภัย
แก่ผู้อื่น

2. ปิยาจา หมายถึง คุณธรรมในด้านการพูด คือ กล่าวคำไพเราะ นุ่มนวล อ่อนหวาน
สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่เมตตา ตลอดจนคำพูดที่มีสาระ มีประโยชน์ มีเหตุผล
จริงใจให้นิยมยอมรับตามในทางที่ดี

3. อุตตจริยา หมายถึง คุณธรรมในด้านการประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือ
กิจการส่วนรวมทั้งในระดับครอบครัวจนถึงระดับหมู่คณะหมู่คณะที่ใหญ่ขึ้น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
ตลอดถึงการช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตา หมายถึง คุณธรรมในด้านการเป็นผู้อยู่ไม่ถือตัว การปฏิบัติตนเสมอต้น
เสมอปลาย มีความอ่อนน้อมถ่อมตนไม่เป็นผู้ยกตนข่มท่าน ตลอดจนวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล
เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมทุกกรณี

ความมุ่งหมาย

แบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ทดสอบคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่ามีคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับใด เพื่อประโยชน์ต่อ
บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู ครูแนะแนว ในการที่จะพัฒนาคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียน
ที่อยู่ในความปกครอง

โครงสร้างของแบบทดสอบ

แบบทดสอบวัดคุณธรรมร้านค้าสังฆวัตถุ 4 เป็นแบบทดสอบในรูปของสถานการณ์สมมุติ ซึ่งกำหนดสถานการณ์สมมุติเป็นเรื่องสั้น ๆ ให้นำ แล้วให้ผู้ตอบตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องในแต่ละสถานการณ์ 3 คำถามด้วยกัน คือ คำถามข้อที่ 1 ถามความรู้สึกของผู้ตอบ คำถามที่ 2 ถามการกระทำเมื่อเป็นผู้ตอบเป็นบุคคลในสถานการณ์สมมุติ และคำถามที่ 3 ถามเหตุผลที่ผู้ตอบเลือกกระทำตามคำตอบในข้อ 2 สถานการณ์สมมุติแต่ละสถานการณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมร้านค้าสังฆวัตถุ 4 ในแต่ละร้าน ซึ่งแต่ละร้านประกอบด้วยการสถานการณ์สมมุติ 10 สถานการณ์ รวมทั้งนับมีสถานการณ์สมมุติ 40 สถานการณ์ ใช้เวลาในการทดสอบ 90 นาที ซึ่งแยกวัดเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ด้านทาน
- ตอนที่ 2 ด้านปิยวาจา
- ตอนที่ 3 ด้านอภัยเวร
- ตอนที่ 4 ด้านสมานัตตตา

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดคุณธรรมในด้านการ

สถานการณ์ ๑ พิจารณาดู

ขณะเดินเล่นทางมาโรงเรียน ได้พบเด็กหญิงคนหนึ่ง หน้าตามอมแมม ซึมเศร้า เสื้อผ้าขาดรุ่งริ่ง เข้ามายกมือไหว้และขอเงินจากแดงเพื่อซื้ออาหารกิน แแดงมีเงินเฉพาะเป็นค่าอาหารกลางวันเท่านั้น ถ้าได้เงินแก่เด็กหญิงคนนี้ไปแดงจะต้องอดอาหารมื้อกลางวัน และกว่าจะกลับถึงบ้านในตอนเย็น ก็จะต้องหนีความกลัวหัวใจเต้น ๆ แก่ด้วยความสงสารแดงจึงเอาเงินของตัวเองให้แก่เด็กหญิงคนนั้นไป

1. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของแดงหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นแดงจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. ทำ (ทำข้อขอ 3(1))
- ข. ไม่ทำ (ทำข้อขอ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 1)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ต้องการให้เด็กหญิงนั้นเห็นว่าเราเป็นคนดี
- ข. เพื่อความสนใจจากการไต่ถาม
- ค. เป็นหน้าที่คนอยู่ในฐานะคิดว่าควรช่วยคนที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ถ้าให้แล้วตัวเองจะต้องทนทุกข์เพราะหิวอาหาร
- ข. เคียดแค้นใคร ๆ ไม่นิยมการให้ทานกันแล้ว
- ค. ถ้าให้ทานมาก ๆ อีกหน่อยขอทานจะเต็มบ้านเต็มเมือง

การพัฒนาแบบทดสอบ

ในการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 นี้ ได้ดำเนินการทดลอง ตั้งแต่ปี 2527 ถึง 2528 จึงสำเร็จตามต้องการ การดำเนินการทดลองและปรับปรุงได้ทำติดต่อกันสามครั้ง คือ

การทดลองครั้งที่ 1 ทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 101 คน

วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายสถานการณ์และรายข้อย่อยในแต่ละสถานการณ์ ได้ค่าอำนาจจำแนก

(๕) รายสถานการณ์ตั้งแต่ 0.779 ถึง 14.034 แล้วคัดเลือกสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ไว้จำนวน 12 สถานการณ์ ตัดสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ และสถานการณ์ที่มีค่า

อำนาจจำแนกต่ำที่สุดในแต่ละคานออกรวมกันละ 2 สถานการณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาในการทดสอบมากยิ่งขึ้น รวบรวมสถานการณ์ที่คัดเลือกไว้พิมพ์เป็นฉบับใหม่เพื่อใช้ในการทดสอบครั้งที่ 2 คือไป

การทดสอบครั้งที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ตั้งแต่ 1.145 ถึง 13.144 จึงคัดเลือกสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์และสถานการณ์ที่

มีค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามย่อยภายในสถานการณ์ไม่ถึงเกณฑ์หรือสถานการณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำที่สุดในแต่ละด้านออกอีกด้านละ 2 สถานการณ์ คงเหลือด้านละ 10 สถานการณ์ เพื่อใช้ในการทดสอบครั้งที่ 3

การทดสอบครั้งที่ 3 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 695 คน ใ้ค่าอำนาจจำแนกรายสถานการณ์ ตั้งแต่ 6.417 ถึง 21.810 และค่าสถิติพื้นฐานและคุณภาพของแบบทดสอบ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ

ตาราง 1: ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นซึ่งหาโดยวิธีสอบซ้ำ (Test-Retest) ของแบบทดสอบในแต่ละด้านและรวมทั้ง ฉบับ จำแนกตามเพศ

แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้าน		ทวน	ปิยวาจา	อภัยริริยา	สมานัตตตา	รวมทั้งฉบับ
จำนวนสถานการณ์		10	10	10	10	40
ชาย	คะแนนเฉลี่ย	18.0371	16.2337	22.0522	21.0355	77.5251
	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.4153	10.2082	11.3159	14.9016	37.5752
	ความเชื่อมั่น	.870	.912	.920	.927	.949
หญิง	คะแนนเฉลี่ย	22.6053	21.2064	26.1754	23.3812	98.4013
	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.8831	8.3314	9.8553	11.0268	30.4653
	ความเชื่อมั่น	.917	.880	.928	.884	.960
รวม	คะแนนเฉลี่ย	20.3050	18.7273	24.1048	24.7441	87.9941
	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	9.9433	9.6372	10.8050	13.5922	35.7309
	ความเชื่อมั่น	.892	.905	.918	.920	.953

2. ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ ในการดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมคน สังคหวัด 4 ในครั้งนี้ ได้หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้วิธี Known Group Technique และตรวจสอบด้วยค่าสถิติ t-test พบว่าทุกด้านมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบทั้งสี่ด้าน
คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมคนสังคหวัด 4 ทั้งสี่ด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบทั้งสี่ด้าน

แบบทดสอบด้าน	ทาน	บิยาวจา	ชัตถจริยา	สมานัตตตา
ทาน	1.0000	.4844 **	.4656 **	.5707 **
บิยาวจา		1.0000	.6199 **	.5368 **
ชัตถจริยา			1.0000	.5702 **
สมานัตตตา				1.0000

** มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการสอบ

วิธีดำเนินการสอบแบ่งเป็นสามระยะคือ การเตรียมตัวก่อนสอบ วิธีปฏิบัติขณะสอบ และ เมื่อสอบเสร็จแล้ว มีลำดับขั้นดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนสอบ การปฏิบัติดังนี้คือ

✓ 1.1 กำหนดวัน เวลา และสถานที่สอบล่วงหน้า และแจ้งให้ผู้สอบทราบ

วัตถุประสงค์ของการสอบ

✓ 1.2 เตรียมห้องสอบให้เรียบร้อย และมีผู้ดำเนินการสอบ 1 คน กับผู้ช่วย 1 คน

✓ 1.3 เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบ ใ้แก่ แบบทดสอบ กระดาษคำตอบ

ให้มีจำนวนมากกว่าผู้เข้าสอบ ประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

★ 1.4 การเตรียมตัวสำหรับผู้ดำเนินการสอบ ผู้ดำเนินการสอบต้องศึกษา คำชี้แจงวิธีทำแบบทดสอบเหล่านี้นล่วงหน้า อย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอบได้อย่างคล่องแคล่ว

✓ 2. วิธีดำเนินการสอบ ปฏิบัติดังนี้

✓ 2.1 พูดยืนยันหัวใจผู้สอบ ให้มีความกระตือรือร้นที่จะทำการสอบอย่างเต็มกำลัง

ความสามารถ

✓ 2.2 การให้คำชี้แจง รายละเอียดของคำชี้แจงจะปรากฏอยู่บนแผ่นหน้าของแบบทดสอบทุกฉบับ ผู้ดำเนินการสอบต้องให้คำชี้แจงจำกัดอยู่แค่เฉพาะเท่าที่ปรากฏเท่านั้น โดยอธิบายวิธีตอบแบบสอบถามให้ผู้เข้าสอบเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งทุกคน และอย่าให้ผู้เข้าสอบลงมือทำก่อนเวลา ควรให้ลงมือทำ แล้วเริ่มจับเวลาตั้งแต่ผู้ดำเนินการสอบอนุญาตให้ลงมือทำได้

✓ 2.3 การเตือนเวลา ให้เตือนสองครั้งเท่านั้น คือเตือนเมื่อหมดเวลาครั้งแรก และอีก 2 - 3 นาที จะหมดเวลาอีกครั้งหนึ่ง

3. วิธีปฏิบัติเมื่อหมดเวลา

3.1 สั่งให้ผู้สอบวางคินสอบ หรือปากกาหยุดทำทันที แล้วเก็บกระดาษคำตอบและแบบทดสอบ

3.2 เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบแล้ว ก่อนที่จะให้ผู้สอบออกจากห้องสอบ ผู้ดำเนินการสอบควรกล่าวคำชมเชยนักเรียน ที่พยายามตั้งใจสอบเป็นอย่างดี เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ

วิธีตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนน ตรวจให้คะแนนรวมเป็นสถานการณ์ ซึ่งในแต่ละสถานการณ์มีคำถามให้เลือกตอบ 3 คำถาม ผู้ตรวจต้องถือหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. ข้อคำถามที่ 1 และ 2 สถานการณ์ในทางดี ถ้าตอบรับให้คะแนน 1 ตอบปฏิเสธให้คะแนน -1 ตอบไม่แน่ใจให้คะแนน 0 สถานการณ์ในทางลบ ถ้าตอบรับให้คะแนน -1 ตอบปฏิเสธให้คะแนน 1 และไม่แน่ใจให้คะแนน 0

2. ข้อคำถามที่ 3 ต้องตอบให้สอดคล้องกับคำตอบข้อ 2 เหตุผลที่เลือกตอบมี 3 ระดับ ตามระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก คือระดับก่อนเกณฑ์ ระดับตามเกณฑ์ และระดับเหนือกฎเกณฑ์ ซึ่งเหตุผลในทางดีให้คะแนนเป็น 0, 1 และ 2 ตามลำดับ ส่วนเหตุผลในทางลบให้คะแนนเป็น 0, -1 และ -2 ตามลำดับ ในกรณีที่เลือกเหตุผลในข้อคำถามที่ 3 ไม่สอดคล้องกับคำตอบจากข้อคำถามที่ 2 ให้คะแนนของข้อคำถามที่ 3 เป็น 0

3. ข้อคำถามใดไม่ตอบให้คะแนน 0

คะแนนของข้อเลือกแต่ละข้อในแต่ละสถานการณ์ มีรายละเอียดดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนของคำตอบแต่ละข้อคำถามในแต่ละสถานการณ์

ตอนที่	ข้อคำถาม ข้อเลือก สถานการณ์	1			2			3(1)			3(2)		
		ก	ข	ค	ก	ข	ค	ก	ข	ค	ก	ข	ค
1	1	-1	1	0	1	-1	0	0	1	2	0	-1	-2
	2	-1	1	0	-1	1	0	-1	0	-2	0	2	1
	3	-1	1	0	1	-1	0	0	1	2	-1	0	-2
	4	-1	1	0	-1	1	0	0	-2	-1	2	0	1
	5	-1	1	0	-1	1	0	-2	0	-1	2	0	1
	6	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	0	2	1
	7	1	-1	0	1	-1	0	1	2	0	-2	0	-1
	8	-1	1	0	1	-1	0	2	0	1	-1	0	-2
	9	1	-1	0	1	-1	0	2	0	1	-1	0	-2
	10	-1	1	0	1	-1	0	2	1	0	-1	-2	0
2	11	1	-1	0	1	-1	0	0	2	1	-1	0	-2
	12	1	-1	0	1	-1	0	0	1	2	-1	-2	0
	13	1	-1	0	1	-1	0	0	2	1	-2	-1	0
	14	1	-1	0	1	-1	0	1	2	0	-2	0	-1
	15	-1	1	0	-1	1	0	-2	0	-1	2	0	1
	16	-1	1	0	-1	1	0	0	-2	-1	2	0	1
	17	1	-1	0	1	-1	0	0	2	1	-1	-2	0
	18	1	-1	0	1	-1	0	2	0	1	0	-2	-1
	19	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	2	0	1
	20	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	0	2	1

ตาราง 3 (ต่อ)

ตอนท	ข้อคำถาม ข้อเลือก สถานการณ์	1			2			3(1)			3(2)		
		ก	ข	ค	ก	ข	ค	ก	ข	ค	ก	ข	ค
3	21	1	-1	0	1	-1	0	1	2	0	-1	0	-2
	22	1	-1	0	-1	1	0	0	-1	-2	1	0	2
	23	1	-1	0	1	-1	0	0	2	1	-2	-1	0
	24	-1	1	0	1	-1	0	1	0	2	-1	0	-2
	25	1	-1	0	1	-1	0	2	0	1	-2	0	-1
	26	1	-1	0	1	-1	0	2	1	0	-1	0	-2
	27	-1	1	0	1	-1	0	2	1	0	-1	0	-2
	28	1	-1	0	1	-1	0	2	1	0	-1	0	-2
	29	1	-1	0	1	-1	0	1	2	0	-1	-2	0
	30	1	-1	0	-1	-1	0	2	0	1	-1	-2	0
4	31	-1	1	0	-1	1	0	0	-1	-2	1	0	2
	32	-1	1	0	-1	1	0	0	-2	-1	1	0	2
	33	-1	1	0	1	-1	0	0	2	1	0	-1	-2
	34	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	1	2	0
	35	-1	1	0	-1	1	0	0	-2	-1	2	0	1
	36	-1	1	0	-1	1	0	-2	-1	0	1	2	0
	37	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	2	1	0
	38	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	2	0	1
	39	-1	1	0	-1	1	0	-1	-2	0	1	2	0
	40	1	-1	0	1	-1	0	0	2	1	0	-1	-2

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ

คะแนนเกณฑ์ปกตินี้ เป็นเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (Local norms) กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดปัตตานี จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่นำมาสร้าง เกณฑ์ปกติมีจำนวน 695 คน เป็นชาย 350 คน หญิง 345 คน คะแนนเกณฑ์ปกตินี้ เป็นคะแนน มาตรฐานในรูปคะแนนทีปกติ (Normalized T-Scores) ซึ่งสร้างเป็นค่านี ๆ และรวม ทั้งฉบับ โดยแยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ ดังแสดงในตาราง 4 - 7

ตาราง 4 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่าน้ำใจ 4 สำหรับนักเรียนชาย

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทาน	ปิยวาจา	อัครจริยา	ธมานัตตทา		ทาน	ปิยวาจา	อัครจริยา	ธมานัตตทา
40	73*	74	67	62	17	51	52	46	40
39	72	73*	66	61	16	50	51	45	47
38	71	72	65	61	15	49	50	45	46
37	70	72	64	60	14	48	49	44	46
36	69	70	63	60	13	47	48	43	45
35	68	69	62	59	12	46	47	42	45
34	67	68	61	58	11	45	46	41	44
33	66	67	60	58	10	44	45	46	43
32	65	66	60	57	9	43	44	39	43
31	64	65	59	56	8	42	43	38	42
30	63	64	58	56	7	41	42	37	41
29	62	63	57	55	6	40	41	36	41
28	61	62	56	55	5	39	40	35	40
27	60	62	55	54	4	38	39	35	40
26	59	61	54	53	3	37	38	34	39
25	58	60	53	53	2	36	37	33	38
24	57	59	52	52	1	35	36	32	38
23	56	58	51	51	0	34	35	31	37
22	55	57	51	51	-1	33	34	30	36
21	54	56	50	50	-2	32	33	29	36
20	53	55	49	50	-3	31	32	28	35
19	52	54	48	49	-4	30	31	28	34
18	51	53	47	48	-5	29	30	27	34

ตาราง 5 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนหญิง

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตตา		ทาน	ปิยวาจา	อิตถจริยา	สมานัตตตา
40	68 *	73	63	56	17	46	46	42	42
39	67	72	62	56	16	45	45	41	41
38	66	71	61	55	15	45	44	40	40
37	65	70	60	54	14	44	42	39	40
36	64	68	60	54	13	43	41	39	39
35	63	67	58	53	12	42	40	38	39
34	62	66	58	53	11	41	39	37	38
33	61	65	57	52	10	40	38	36	37
32	60	64	56	51	9	39	36	35	37
31	59	63	55	51	8	38	35	34	36
30	58	61	54	50	7	37	34	33	35
29	57	60	53	49	6	36	33	32	35
28	57	59	52	49	5	35	32	31	34
27	56	58	51	48	4	34	31	30	34
26	55	57	50	47	3	34	29	29	33
25	54	55	49	47	2	33	28	29	32
24	53	54	48	46	1	32	27	28	32
23	52	53	48	46	0	31	26	27	31
22	51	52	47	45	-1	30	25	26	30
21	50	51	46	44	-2	29	23	25	30
20	49	49	45	44	-3	28	22	24	29
19	48	48	44	43	-4	27	21	23	28
18	47	47	43	42	-5	26	20 *	22	28

ตาราง 6 คะแนนเกณฑ์ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4 รวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทาน	ปิยวาจา	อภัยกริยา	สมานัตตตา		ทาน	ปิยวาจา	อภัยกริยา	สมานัตตตา
40	70 *	73 }	64	59	17	48	49	44	45
39	69	72 }	64	59	16	47	48	44	44
38	68	71	63	58	15	46	47	43	44
37	67	70	62	57	14	45	46	42	43
36	66	69	61	57	13	45	45	41	43
35	65	68	60	56	12	44	44	40	42
34	64	67	59	55	11	43	43	39	41
33	63	66	58	55	10	42	42	38	41
32	62	65	57	54	9	41	41	37	40
31	61	64	57	54	8	40	40	37	40
30	60	63	56	53	7	39	39	36	39
29	59	62	55	52	6	38	38	35	39
28	58	61	54	52	5	37	37	34	38
27	58	60	53	51	4	36	36	33	38
26	57	59	52	51	3	35	35	32	37
25	56	58	51	50	2	34	34	31	37
24	55	57	51	49	1	33	33	30	36
23	54	56	50	49	0	32	32	30	35
22	53	55	49	48	-1	31	32	29	34
21	52	54	48	47	-2	31	30	28	33
20	51	52	47	47	-3	30	29	27	33
19	50	51	46	46	-4	29	28	26	32
18	49	50	45	46	-5	28	27	25	31

ตาราง 6 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ				คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			
	ทวน	ปิยวาจา	อัครจริยา	สมานัตตทา		ทวน	ปิยวาจา	อัครจริยา	สมานัตตทา
-6	27	26	24	31	-27	7	5 *	6 } *	18
-7	26	25	24	30	-28	6 } *		5 } *	17
-8	25	24	23	30	-29	5			17
-9	24	23	22	29	-30				16
-10	23	22	21	28	-31				15
-11	22	21	20	28	-32				15
-12	21	20	19	27	-33				14
-13	20	19	18	27	-34				14
-14	19	18	17	26	-35				13
-15	18	17	17	25	-36				12
-16	17	16	16	25	-37				12
-17	17	15	15	24	-38				11
-18	16	14	14	24	-39				10
-19	15	13	13	23	-40				10
-20	14	12 *	12	22					
-21	13	11	11	22	$\bar{X}$	20.3050	18.7273	24.1048	24.7441
-22	12 *	10	10	21	s	9.9433	9.6372	10.8050	13.5922
-23	11	9	10	20	N	695	693	687	680
-24	10	8	9	20					
-25	9	7	8	19					
-26	8	7	8	19 *	SE _{meas}	3.2677	2.9704	3.0941	3.8445

* ส่วนที่ย้ายออก

ตาราง 7 คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบรวมทั้งฉบับ แยกเป็นเพศชายและหญิง และรวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
160	73	70	72	138	67	63	66
159	73	70	72	137	67	63	65
158	73	70	71	136	67	63	65
157	73	69	71	135	67	63	65
156	72	69*	71*	134	66	62	65
155	72	69	70	133	66	62	64
154	72	68	70	132	66	62	64
153	71	68	70	131	65	61	64
152	71*	68	70	130	65	61	63
151	71	67	69	129	65	61	63
150	71	67	69	128	64	60	63
149	70	67	69	127	64	60	63
148	70	67	68	126	64	60	62
147	70	66	68	125	64	60	62
146	70	66	68	124	64	59	62
145	69	66	68	123	63	59	61
144	69	65	67	122	63	59	61
143	69	65	67	121	63	58	61
142	68	65	67	120	62	58	61
141	68	64	66	119	62	58	60
140	68	64	66	118	62	57	60
139	68	64	66	117	62	57	60

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
116	61	57	59	94	55	50	53
115	61	56	59	93	55	50	53
114	61	56	59	92	55	49	53
113	61	56	59	91	55	49	52
112	60	56	58	90	54	49	52
111	60	55	58	89	54	49	52
110	60	55	58	88	54	48	51
109	59	55	57	87	53	48	51
108	59	54	57	86	53	48	51
107	59	54	57	85	53	47	51
106	59	54	57	84	53	47	50
105	58	53	56	83	52	47	50
104	58	53	56	82	52	46	50
103	58	53	56	81	52	46	49
102	58	53	55	80	52	46	49
101	57	52	55	79	51	45	49
100	57	52	55	78	51	45	49
99	57	52	55	77	51	45	48
98	56	51	54	76	50	45	48
97	56	51	54	75	50	44	48
96	56	51	54	74	50	44	47
95	56	50	53	73	50	44	47

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
72	49	43	47	51	44	37	41
71	49	43	47	50	43	37	40
70	49	43	46	49	43	36	40
69	49	43	46	48	43	36	40
68	48	42	46	47	43	36	40
67	48	42	46	46	42	35	40
66	48	42	45	45	42	35	39
65	47	41	45	44	42	35	39
64	47	41	45	43	41	35	39
63	47	41	44	42	41	34	38
62	47	40	44	41	41	34	38
61	46	40	44	40	41	34	38
60	46	40	44	39	40	33	38
59	46	39	43	38	40	33	37
58	46	39	43	37	40	33	37
57	45	39	43	36	40	32	37
56	45	38	42	35	39	32	36
55	45	38	42	34	39	32	36
54	44	38	42	33	39	31	36
53	44	38	42	32	38	31	36
52	44	37	41	31	38	31	35

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
30	38	31	35	8	32	24	29
29	38	30	35	7	32	24	28
28	37	30	34	6	31	23	28
27	37	30	34	5	31	23	28
26	37	29	34	4	31	23	28
25	37	29	34	3	31	22	27
24	36	29	33	2	30	22	27
23	36	28	33	1	30	22	27
22	36	28	33	0	30	21	27
21	35	28	32	-1	29	21	26
20	35	28	32	-2	29	21	26
19	35	27	32	-3	29	20	26
18	35	27	32	-4	29	20	25
17	34	27	31	-5	28	20	25
16	34	36	31	-6	28	20	25
15	34	26	31	-7	28	19	25
14	34	26	30	-8	28	19	24
13	33	25	30	-9	27	19	24
12	33	25	30	-10	27	18	24
11	33	25	30	-11	27	18	23
10	32	24	29	-12	26	18	23
9	32	24	29	-13	26	17	23

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
-14	26	17	23	-36	20	10	16
-15	25	17	22	-37	20	10	16
-16	25	17	22	-38	19	10	16
-17	25	16	22	-39	19	10	15
-18	25	16	21	-40	19	9	15
-19	25	16	21	-41	19	9	15
-20	24	15	21	-42	18	9	15
-21	24	15	21	-43	18	8	14
-22	24	15	20	-44	18	8	14
-23	23	14	20	-45	17	8	14
-24	23	14	20	-46	17	7	13
-25	23	14	19	-47	17	7	13
-26	23	13	19	-48	17	7	13
-27	23	13	19	-49	16	6	13
-28	22	13	19	-50	16	6	12
-29	22	13	18	-51	16	6	12
-30	22	12	18	-52	16	6	12
-31	21	12	18	-53	15	5	11
-32	21	12	17	-54	15	5	11
-33	21	11	17	-55	15	5	11
-34	20	11	17	-56	14		11
-35	20	11	17	-57	14		10

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
-58	14		10	-80	8		
-59	14		10	-81	8		
-60	13		9	-82	7		
-61	13		9	-83	7		
-62	13		9	-84	7	*	
-63	13		9	-85	6		
-64	12		8	-86	6		
-65	12		8	-87	6		
-66	12		8	-88	6		
-67	11		7	-89	5		
-68	11	*	7				
-69	11		7				
-70	11		7				
-71	10		6				
-72	10		6				
-73	10		6				
-74	9		6				
-75	9		5	$\bar{X}$	77.5251	98.4018	87.9941
-76	9		5	s	37.5752	30.4643	35.7309
-77	9		5	N	339	341	680
-78	8						
-79	8			SE _{meas}	6.4857	6.0929	7.7463

* ส่วนขยายออก

เกณฑ์การตัดสิน

เนื่องจากการตีความหมายของคะแนนเป็นแบบอิงกลุ่ม เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ จึงใช้คะแนนมาตรฐานในรูปของคะแนนที่ปกติ การตัดสินผลการสอบคิดได้ดังนี้

1. การคิดคะแนนผลการสอบในแต่ละด้าน เมื่อสามารถวัดว่านักเรียนคนใดได้คะแนนที่ปกติ เท่าใดแล้ว ให้ตัดสินตามเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล 2520 : 53)

ตั้งแต่ T 65 และสูงกว่า	แปลว่า	มีคุณธรรมค่านับสูงมาก
ตั้งแต่ T 55 - T 65	แปลว่า	มีคุณธรรมค่านับสูง
ตั้งแต่ T 45 - T 55	แปลว่า	มีคุณธรรมค่านับพอใช้
เฉพาะที่ T 50	แปลว่า	มีคุณธรรมค่านับในระดับปานกลางของกลุ่ม
ตั้งแต่ T 35 - T 45	แปลว่า	มีคุณธรรมค่านับน้อย
ตั้งแต่ T 35 และต่ำกว่า	แปลว่า	มีคุณธรรมค่านับน้อยมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ T 35, T 45, T 55 และ T 65 แล้ว ให้เลื่อนผู้สอบนั้นขึ้นไปอยู่ในกลุ่มที่สูงถัดไปเสมอ

2. การคิดคะแนนผลการสอบรวมทุกด้าน โดยรวมคะแนนดิบทุกด้าน แล้วไปเทียบเป็น คะแนนที่ปกติจากตารางที่ให้ไว้ ส่วนเกณฑ์ตัดสินใช้เกณฑ์เดียวกับข้อ 1

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบวัดคุณธรรมตามสังคหวัตถุ 4

แบบทดสอบสำหรับงานวิจัย

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบชุดนี้ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยระดับชาติ นักเรียนจะต้อง
ตอบคำถามตามที่กำหนดให้ทำทุกข้อให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดผลการวิจัยจึงจะถูกต้อง
และโปรดทราบว่า คำตอบที่นักเรียนเลือกตอบในแต่ละข้อนั้นไม่มีข้อถูกหรือผิดอย่างแท้จริง

2. ในการทำตอบมีกระดาษคำตอบมาให้แล้วโดยเฉพาะ อย่าขีดเขียนหรือทำ
เครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบนี้

3. แบบทดสอบชุดนี้มี 4 ตอน ตอนละ 10 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์
มีคำถามให้นักเรียนตอบ 3 คำถามด้วยกัน ดังนี้

คำถามที่ 1 ถามว่านักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของบุคคลในสถานการณ์สมมุติ
หรือไม่ หรืออาจจะถามว่านักเรียนชอบใครมากกว่ากันจากบุคคล 2 คน ในสถานการณ์สมมุติ

คำถามที่ 2 ถามว่าถ้านักเรียนเป็นบุคคลในสถานการณ์สมมุติ นักเรียนจะ
กระทำเช่นนั้นหรือไม่ หรืออาจจะถามว่านักเรียนชอบกระทำเหมือนใครมากที่สุด

คำถามที่ 3 ถามว่านักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่เลือกกระทำหรือไม่กระทำ
ตามข้อ 2 หรือมีเหตุผลอะไรบ้างที่ประพฤติดุเบกษาเหมือนบุคคลในสถานการณ์ นั้น ๆ
ดังนั้น ในการตอบคำถามข้อ 3 นักเรียนจะต้องตอบให้มีความสัมพันธ์กับคำตอบในข้อ 2
ดังต่อไปนี้

ถ้าในคำถามที่ 2 เลือกข้อ ก จะต้องตอบคำถาม 3(1) เท่านั้น

ถ้าในคำถามที่ 2 เลือกข้อ ข จะต้องตอบคำถาม 3(2) เท่านั้น

ถ้าในคำถามที่ 2 เลือกข้อ ค ไม่ต้องตอบคำถาม 3(1) หรือ 3(2)

ให้เขียนไปทำสถานการณ์ต่อไปได้เลย

4. วิธีทำตอบ ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ก ข หรือ ค
ซึ่งตรงกับข้อเลือกที่นักเรียนเลือกตอบในแต่ละข้อคำถาม

สถานการณ์ 1 ใครจะเก่งกว่ากัน

ปัญญาและประยูรเป็นเด็กเรียนเก่งทั้งคู่ เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน และมักจะสนิทกันได้ที่ 1
 เรื่อยมา วันหนึ่ง ปัญญาแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่ออกจึงไปถามประยูร แต่ประยูรพยายามบ่ายเบี่ยง
 ไม่ยอมอธิบายให้ ทั้ง ๆ ที่ตนเองเข้าใจโจทย์คณิตศาสตร์ข้อนั้นเป็นอย่างดี

1 นักเรียนเห็นท่วงท่าการกระทำของประยูรหรือไม่ ?

- ก. เห็นท่วงท่า
- ข. ไม่เห็นท่วงท่า
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นประยูรจะอธิบายโจทย์ข้อนั้นให้แก่ปัญญาหรือไม่ ?

- ก. อธิบาย (ทำข้อขอ 3(1))
- ข. ไม่อธิบาย (ทำข้อขอ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (นำไปทำสถานการณ์ 2)

3(1) ถ้าอธิบายเพราะเหตุใด ?

- ก. เพราะหวังว่าสักวันคงจะได้พึ่งปัญญาบ้าง
- ข. เพราะใคร ๆ ก็ยอมรับว่าคนไม่หวังวิชาเป็นคนน่าคบ
- ค. ถือว่าเป็นวิทยาทานบุญกุศล

3(2) ถ้าไม่อธิบายเพราะเหตุใด ?

- ก. เกรงว่าปัญญาจะสอบไล่คะแนนดีกว่าตอนปลายภาค
- ข. ไม่ใช่หน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือคู่แข่ง
- ค. คนเราควรพึ่งตนเองมากกว่าที่จะไปพึ่งคนอื่น

สถานการณ์ที่ 2 ไ้เทปเครื่องหนึ่งพอดี

มานะเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ซึ่งมีเงินฝากธนาคารมาก แต่การแสดงออกของครอบครัวนี้ เหมือนกับคนจน ๆ ซึ่งมานะรู้ดี และรู้ว่าพ่อแม่รักเขามาก เขาอยากได้อะไร ถ้าออกไปขอพ่อแม่ก็จะไม่เคยขัดเลย แต่มานะก็ไม่อยากรบกวนพ่อแม่บ่อยนัก สิ่งที่มานะอยากได้มากคือเทปสเทอริโอเครื่องเล็ก ๆ ชนิดมีหูฟังสะพายไปไหนมาไหนสะดวก พ่อที่ทางโรงเรียนประกาศว่า มีทุนให้แก่นักเรียนยากจน ทุนละ 1,000 บาท ถึง 5 ทุน ใครที่ขาดแคลนให้รีบไปสมัครเพื่อขอรับทุนดังกล่าว มานะคิดว่า ถ้าได้ทุนมากก็ เพราะเมื่อรวมกับเงินส่วนตัวอีกเล็กน้อยก็จะซื้อเครื่องเทปสเทอริโอที่ต้องการได้พอดี มานะจึงตัดสินใจไปสมัครขอรับทุนทันที

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของมานะหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นมานะจะไปสมัครขอรับทุนหรือไม่ ?

- ก. สมัคร (หาคำข้อ 3(1))
- ข. ไม่สมัคร (หาคำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปหาสถานการณ์ที่ 3)

3(1) ถ้าสมัครเพราะเหตุใด ?

- ก. ส่วนมากคนที่ขอทุนไม่ได้จนจริง ๆ
- ข. ไม่มีใครรู้ว่าเรามีเงิน
- ค. ได้โอกาสควรรีบเอาไว้อ่อน

3(2) ถ้าไม่สมัครเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่ต้องการให้เพื่อนติเตียนเมื่อรู้ภายหลังว่าเอาเงินไปซื้อเทปสเทอริโอ
- ข. ไม่ต้องการแย่งโอกาสคนที่เขายากจนจริง ๆ
- ค. ใคร ๆ ก็รู้ว่าทุนเหล่านี้ควรให้คนที่ยากจนที่สุดก่อน

สถานการณ์ 3 อยากเกิดมาทำไม

น้ำฝนและกานดาเป็นนักเรียนต่างจังหวัด พักอยู่หอพักสุโขทัยด้วยกัน น้ำฝนมีเงินเหลือจากการสะสมมาพอที่จะตัดกระโปรงตัวใหม่ได้ และตั้งใจว่าจะไปตัดกระโปรงในสัปดาห์นี้ ส่วนกานดานั้นทางบ้านค่อนข้างขาดแคลน มักจะส่งเงินมาให้ชาอยู่บ่อย ๆ และกานดาก็ได้คงคาเช่าหอพักมาเกือบเดือนแล้ว เจ้าของหอพักยื่นคำขาดว่าถ้าไม่จ่ายค่าเช่าหอพักภายใน 1 เดือน จะคงคาให้เช่า และจะต้องออกไปจากหอพักตามระเบียบ หอพักในจังหวัดนั้นหายากมากและแพงกว่าหอพักสุโขทัยทั้งนั้น กานดาจึงไปขอยืมเงินน้ำฝนโดยบอกความจำเป็นให้ทราบและรับปากว่าเมื่อทางบ้านส่งเงินมาแล้วจะรีบนำมาใช้คืนให้น้ำฝนทันที แต่น้ำฝนปฏิเสธการให้ยืม

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของน้ำฝนหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นน้ำฝนจะให้กานดาขอยืมเงินหรือไม่ ?

- ก. ให้ยืม (หาคือข้อ 3(1))
- ข. ไม่ให้ยืม (หาคือข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 4)

3(1) ถ้าให้ยืมเพราะเหตุใด ?

- ก. ที่เขาที่เราเมื่อเราเดือดร้อนเขาจะคงคาช่วยเราบ้าง
- ข. เมื่อเพื่อนเดือดร้อนใคร ๆ ก็ช่วยเพื่อนทั้งนั้น
- ค. รู้สึกเห็นใจน้ำฝน

3(2) ถ้าไม่ให้ยืมเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่ใช่หน้าที่ของเรา
- ข. ถ้าให้ยืมก็ยังไม่คงคากระโปรงตัวใหม่
- ค. การทำอะไรถ้าไม่มีความสำคัญใจมาให้ตัวเองไม่ทำเลยดีกว่า

สถานการณ์ 4 เรื่องเดียวกันกับสถานการณ์ 3

จากเรื่องราวในสถานการณ์ 3 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของเจ้าของหอพักหรือไม่ ?

ก. เห็นด้วย

ข. ไม่เห็นด้วย

ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นเจ้าของหอพักไซจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))

ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))

ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 5)

3(1) ถ้ากระทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด ?

ก. ไม่ต้องการซากรายใดที่ควรจะได้รับ

ข. เงินเท่านั้นเป็นยอดปรารถนาเรื่องสงสารยกไว้ก่อน

ค. ทำตามระเบียบซึ่งเหมือนกับหอพักทั่ว ๆ ไป

3(2) ถ้าไม่กระทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด ?

ก. เกิดเป็นคนต้องมีมนุษยธรรมบ้าง

ข. ไม่ต้องการให้ใคร ๆ ทหาหน้าเลือก

ค. คนอื่น ๆ ก็ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเมื่อเขาได้รับความลำบาก

สถานการณ์ 5 ที่รับรักษาแต่คนมีเงินจะ

ชายคนหนึ่งถูกรถชนอาการสาหัสเป็นตายเท่ากัน ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลเอกชนซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด แต่เป็นโรงพยาบาลของเอกชน เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลได้เรียกเงินมัดจำค่ารักษาพยาบาลล่วงหน้าห้าพันบาท แต่ญาติของผู้ป่วยมีเงินไม่พอจึงขอต่อรองขอวางเงินมัดจำแค่หนึ่งพันบาทก่อนที่เหลือจะหามาจ่ายในภายหลัง เพราะคนป่วยเจ็บหนักถ้าไปโรงพยาบาลอื่นอาจจะไม่ทันการ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลปฏิเสธและบอกให้ไปต่อรองกับยอกยั้งซึ่งเป็นเจ้าของโรงพยาบาลเขาเอง ญาติผู้ป่วยจึงไปหายอกยั้ง แต่ยอกยั้งก็ไม่ยินยอมและบอกให้ญาติรีบพาผู้ป่วยไปโรงพยาบาลรัฐบาลแทน

1. นักเรียนเห็นความกับการกระทำของยอกยั้งหรือไม่ ?

- ก. เห็นควย
- ข. ไม่เห็นควย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2. ถ้านักเรียนเป็นยอกยั้งจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. ทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 6)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

- ก. เรื่องเงินต้องมาก่อน เรื่องอื่นเอาไว้ทีหลัง
- ข. เกรงว่าจะไม่ได้เงินค่ารักษาพยาบาล
- ค. โรงพยาบาลเอกชนส่วนมากจะเรียกเก็บเงินก่อนหน้านั้น

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ชีวิตคนมีค่ากว่าเงินมากควรช่วยเหลือ
- ข. ใจพนักก็ยังไม่ดีกว่าไม่ทำอะไรเลย
- ค. เป็นหน้าที่ของโรงพยาบาลที่จะต้องช่วยชีวิตผู้ป่วยไว้ก่อน

สถานการณ์ที่ 6: เล่นสนุกกว่าทำงาน

วิชชุคานักกับเพื่อนไว้แล้วว่าวันนี้จะไปเล่นวอลเลย์บอลด้วยกันที่สนามเด็กเล่นของหมู่บ้าน วอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่เธอโปรดปรานมาก แต่พอถึงวันนี้ที่บ้านมีแขกมาซึ่งเป็นคนใกล้เคียง กับบ้านของวิชชุคานัก มีการบอกกล่าวไปลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นประเพณีช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องจ้างค่าแรง และนาคำหอมก็บอกวิชชุคานักให้ไปเกี่ยวข้าวด้วย วิชชุคานักจึงได้บอกปฏิเสธโดยอ้างว่าไ้หนักเพื่อนไว้ก่อน แล้วจะไปเล่นวอลเลย์บอล

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของวิชชุคานักหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นวิชชุคานักจะปฏิเสธนาคำหอมหรือไม่ ?

- ก. ปฏิเสธ (ทำข้อข 3(1))
- ข. ไม่ปฏิเสธ (ทำข้อข 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 7)

3(1) ถ้าปฏิเสธเพราะเหตุใด ?

- ก. ระหว่างผลประโยชน์ตนกับของคนอื่น ใคร ๆ ก็เลือกของคนไว้ก่อน
- ข. คนเราเกิดมาควรแสวงหาความสนุกสนานให้เต็มที่
- ค. ไม่อยากให้เพื่อนมาเพราะรอเล่นวอลเลย์บอลเกอ

3(2) ถ้าไม่ปฏิเสธเพราะเหตุใด ?

- ก. อยากให้นาคำหอมชื่นชมว่ามีความเสียสละ
- ข. การทำประโยชน์ด้วยความเสียสละต้องมาก่อนความสุขส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ
- ค. เป็นหน้าที่ของเพื่อนบ้านที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สถานการณ์ 7 แก่เด็กเสียวางกัก

ป้าสีเป็นคนปากร้ายชอบตำหนิคนที่ทำให้ตนเองไม่พอใจอยู่เสมอ รวมทั้งแกละ จุก และจ้อย ซึ่งเคยไปเล่นส่งเสียงดังใกล้บ้านป้าสี วันหนึ่งแกละกับจุกปรึกษากันว่าจะหาทางแก้แค้นป้าสีสักครั้ง โดยการขโมยชุดถ้วยล้างหลังบ้านป้าสีเอาไปต้มกิน ทั้งสองจึงมาชวนจ้อยเพื่อให้รวมขโมยชุดถ้วยด้วยกัน จ้อยกลับห้ามแกละและจุก โดยชี้ให้เห็นถึงความไม่ถูกต้องที่จะกระทำเช่นนั้น ทั้ง ๆ ที่ ถ้าจะขโมย ก็ไม่มีใครรู้ เพราะบ้านป้าสีอยู่หลังเขี้ยวห่างจากบ้านคนอื่น ๆ มาก และในตอนกลางวันป้าสีไปขายผัก อยู่ตลาดจึงไม่มีใครเฝ้าบ้านเลย

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของจ้อยหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 ถ้านักเรียนเป็นจ้อยจะชี้แจงเหตุผล ให้จุกและแกละเลิกไปขโมยชุดถ้วยล้างหรือไม่ ?
 - ก. ชี้แจง (หาคำขอ 3(1))
 - ข. ไม่ชี้แจง (หาคำขอ 3(2))
 - ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 8)
- 3(1) ถ้าชี้แจงเพราะเหตุใด ?
 - ก. ใคร ๆ ก็มักจะเตือนเพื่อนเมื่อเพื่อนกำลังจะทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
 - ข. เพื่อนที่ควรแนะนำก็เตือนเพื่อนด้วยความหวังดี
 - ค. ไม่อยากให้เพื่อนลืมนึกตัวเองว่ามีส่วนรู้เห็นการกระทำที่ไม่ดี
- 3(2) ถ้าไม่ชี้แจงเพราะเหตุใด ?
 - ก. พูดไปสองไพเบี้ยนึ่งเสียคำสิงห์ทอง
 - ข. กลัวเพื่อนจะไม่พอใจ
 - ค. เห็นด้วยกับความคิดของจุกและแกละ

สถานการณ์ ๘ สมน้ำหน้าอย่างหนัก

ในการแข่งขันกีฬานักเรียนประจำปี โรงเรียน ก และโรงเรียน ข มักจะผลัดกันแพ้ชนะเสมอ และจะมีการกระทบกระทั่งถึงขั้นยกพวกตีกันอยู่เสมอ ในครั้งนี้นักเรียนทั้งสองได้เข้ารอบชิงชนะเลิศฟุตบอลด้วยกัน ผลปรากฏว่าโรงเรียน ก เป็นฝ่ายชนะ เมื่อชนะแล้วก็มีการเบาะเบาะแว้งกันจนถึงกับยกพวกตีกันอีก ในวันรุ่งขึ้น วิชัยซึ่งเป็นหัวหน้ากองเชียร์โรงเรียน ก ประสบอุบัติเหตุรถคว่ำเสียเลือดมากเขาไม่ได้เลือกไปช่วยอาจถึงตาย วิเชียรเป็นนักเรียนโรงเรียน ข และรู้ว่าวิชัยคือผู้ที่เป็นคนเหตุที่ทำให้มีการยกพวกตีกันเมื่อวันก่อน วิเชียรได้ไปเยี่ยมญาติที่โรงพยาบาล และทราบว่าทางโรงพยาบาลกำลังต้องการเลือกกรุป ๐ ซึ่งในขณะนั้นไม่มีเหลืออยู่เลยเพื่อที่จะถ่ายให้แก่วิชิต วิเชียรมีเลือกกรุป ๐ และสามารถบริจาคโลหิตได้แล้ว แต่วิเชียรไม่ยอมบริจาคเลือกให้แก่วิชิต

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของวิเชียรหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นวิเชียรจะบริจาคโลหิตให้แก่วิชิตหรือไม่ ?

- ก. บริจาค (หาคือข้อ 3(1))
- ข. ไม่บริจาค (หาคือข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 9)

3(1) ถ้าบริจาคเพราะเหตุใด ?

- ก. การช่วยชีวิตคนไว้เป็นกุศลอันเลิศ
- ข. อยากให้คนอื่นเห็นว่าเป็นคนใจบุญ
- ค. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เมื่อเขาได้รับอันตราย

3(2) ถ้าไม่บริจาคเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่มีใครอยากช่วยคนที่ชอบหาเรื่องก่อวุ่น
- ข. ไม่อยากให้เพื่อนที่โรงเรียนว่าเรา
- ค. หากกรรมไว้มันต้องโทษกรรม

สถานการณ์ 9 ใครจะเป็นที่พึ่ง

ชานี้มีปัญหามากมาย พ่อแม่ทะเลาะกันไม่เว้นแต่ละวัน กลางวันพ่อไปทำงานแม่ก็เที่ยวเล่นไปตกเย็นพ่อก็เมาสุรากลับมาทุกวัน ชานี้รู้สึกหมกหมุ่นและหมกหมุ่นในชีวิต จึงหันเข้าหายาเสพติด เพื่อคลายความทุกข์ใจ สมบูรณ์เห็นว่าเพื่อนกำลังจะเกินทางจึงได้พูดคุยให้กำลังใจและขอรับรองไม่ให้ไปเสพยาเสพติด เพราะรู้ถึงโทษภัยของยาเสพติดเป็นอย่างดี

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมบูรณ์หรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสมบูรณ์จะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. ทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ย้ายไปทำสถานการณ์ 10)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ชีวิตเขาก็มีค่าเหมือนชีวิตเรา
- ข. อยากให้ชานี้เห็นถึงความหวังดีของเรา
- ค. ไม่มีใครเมินเฉยอยู่ได้เมื่อเห็นเพื่อนกำลังเกินทาง

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่มีหน้าที่ต้องทำเช่นนั้น
- ข. กลัวเพื่อนจะว่าไปยุ่งเรื่องของคนอื่น
- ค. ชีวิตใครคนนั้นต้องแก้ปัญหาเองถึงจะดี

ในช่วงมิถุนายนไทย อาจารย์กำลังถามคำถามที่ว่า "ราชาธิปไตยคืออะไร" (ราชาธิปไตยคืออะไร) พอคิดเสร็จก็ไปเห็นสุเทพกำลังคุยกับสมนึก อาจารย์จึงถามสุเทพ สุเทพไม่ทันได้ยินคำถามของอาจารย์ก็ลุกขึ้นยืนนิ่ง สุพจน์จึงแกล้งบอกว่าอาจารย์ถามว่ากระบือแปลว่าอะไร สุเทพจึงได้ตอบอาจารย์ว่า "ควายครับ" ทำให้เพื่อนหัวเราะกันทั้งชั้นและแถมถูกครูตำอีก สุเทพรู้สึกเสียหน้าเป็นอย่างมาก จึงโกรธและอาฆาตแค้นสุพจน์ ไม่ยอมพูดกับสุพจน์อีกเลย

1 นักเรียนเห็นค่ายกับการกระทำของสุเทพหรือไม่ ?

- ก. เห็นค่าย
- ข. ไม่เห็นค่าย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสุเทพจะให้อภัยสุพจน์หรือไม่ ?

- ก. ให้อภัย (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ให้อภัย (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (นำไปทำสถานการณ์ที่ 11)

3(1) ถ้าให้อภัยเพราะเหตุใด ?

- ก. เหวี่ยงอ้อมระวังภัยการไม่จองเวร
- ข. เป็นเรื่องที่ไม่ได้ใครเขาโกรธกัน
- ค. ไม่อยากให้เป็นคนที่มีอาฆาตจองเวร

3(2) ถ้าไม่ให้อภัยเพราะเหตุใด ?

- ก. โดยทั่วไปคนที่ให้อภัยผู้อื่นง่าย ๆ นั้นหายาก
- ข. แค่นี้เองมีการชำระจึงจะหายแค้น
- ค. ไม่อยากให้ใครมองเป็นตัวตลกอีกต่อไป

สถานการณ์ 11 เหลาจา

ในวันขึ้นปีใหม่ เพื่อน ๆ ของสุรวุฒิได้ปรึกษาหารือกันว่า จะฉลองปีใหม่มั้ย อย่างไร
มีหลายคนเสนอว่า จะดื่มสุรา เพราะเห็นพวกผู้ใหญ่ดื่มสุราแล้ว รู้สึกว่า สนุกสนาน เฮฮา กันก็
สุรวุฒิเห็นว่า เพื่อนกำลังจะทำในสิ่งที่ ไม่ถูกต้อง ดีงาม และผิดระเบียบของโรงเรียน จึงได้คัดค้าน
และได้เสนอแนะว่า ควรจะ ทำอย่างอื่น ที่ไม่ผิดระเบียบของโรงเรียนแทน เช่น แข่งขันกีฬา เป็นต้น

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสุรวุฒิหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสุรวุฒิ จะพูดเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. พูด (ทำข้อขอ 3(1))
- ข. ไม่พูด (ทำข้อขอ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 12)

3(1) ถ้าพูด เพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากร่วมกระทำผิด เพราะอาจถูกครูลงโทษ เมื่อถูกจับได้
- ข. ไม่ต้องการให้เพื่อน ล้มเหลว ในอนาคต
- ค. ใคร ๆ เห็นเพื่อนจะทำสิ่งไม่ดี เขาก็ห้ามทั้งนั้น

3(2) ถ้าไม่พูด เพราะเหตุใด ?

- ก. เพื่อนคนอื่น ๆ ก็ไม่มีใครคัดค้านเหมือนกัน
- ข. ไม่อยากขัดคอเพื่อน ๆ
- ค. ยึดถือตามเสียงส่วนใหญ่แบบประชาธิปไตย

อาจารย์ผาดิเป็นอาจารย์ประจำชั้นของนักเรียนห้องหนึ่ง ทุกครั้งที่นักเรียนทำความดี ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเรียนหรือการประพฤติ อาจารย์ผาดิจะไม่ลืมที่จะกล่าวชมเชยนักเรียนคนนั้น ๆ หน้าชั้นเสมอ

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอาจารย์ผาดิหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นอาจารย์ผาดิจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. ทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 13)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

- ก. อยากให้ชื่อว่า เป็นครูดี
- ข. เป็นหน้าที่ของครูที่จะทำเช่นนั้น
- ค. ค่ายกของชมเชยเป็นการส่งเสริมให้คนทำดียิ่งขึ้น

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่มีใครอยากฟังคำยกย่องของคนอื่นมากนัก
- ข. ค่ายกของสรรเสริญล้วนเป็นสิ่งมายา
- ค. นักเรียนคนอื่น ๆ อาจจะไม่พอใจ

สถานการณ์ที่ 13 คนปากหวาน

สามารถได้รับการสั่งสอนและฝึกฝนมาตั้งแต่เด็ก ๆ ให้พวกเขอบอกทุกครั้งที่ได้รับสิ่งของหรือได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่น พวกเขาไทยเมื่อตนเองทำผิดพลาดต่อผู้อื่นแม้จะเพียงเล็กน้อย พวกเขามองหาเสียงอ่อนน้อมอ่อนหวาน ไม่พูดคำหยาบคายแข็งกระด้าง จนเป็นนิสัยและความเคยชิน

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับการปฏิบัติของสามารถหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 ปัจจุบันนักเรียนปฏิบัติเช่นเดียวกับสามารถหรือไม่ ?
 - ก. ปฏิบัติเป็นประจำ (ทำข้อ 3(1))
 - ข. ไม่ค่อยปฏิบัติ (ทำข้อ 3(2))
 - ค. ไม่แน่นอน (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 14)
- 3(1) ถ้าปฏิบัติเป็นประจำเพราะเหตุใด ?
 - ก. อยากให้ใคร ๆ ชมว่าพุดดี
 - ข. เป็นนิสัยและความเคยชินเช่นเดียวกับสามารถ
 - ค. ใคร ๆ ก็ชอบคนที่พูดจาอ่อนน้อมอ่อนหวานรู้จักขอบคุณรู้จักขอโทษ
- 3(2) ถ้าไม่ค่อยปฏิบัติเพราะเหตุใด ?
 - ก. คำอ่อนหวานอาจเป็นน้ำตาคลเคลือบยาพิษ
 - ข. คนทั่วไปที่จะเป็นแบบสามารถมีน้อย
 - ค. เป็นเรื่องลำบากใจที่จะต้องเป็นใจพวกเขา

สุภาวาทเป็นคนพูดเสียงดัง ไม่ว่าจะพูดเรื่องอะไร โดยเฉพาะเวลาที่ไม่พอใจใคร จะมีเสียงดังไต่กันไปหลายบ้าน จึงได้รับฉายาว่าปากสาโงง และยังมีความสามารถชักชวนได้เจ็บแสบ ยิ่งนัก จึงมักจะไม่มีใครกล้าตอบแยะ ส่วนพวงนภาไม่กล้าคำใครเลยเพราะกระตาคใจและมีความละอายที่จะพูดคำหยาบคายต่อผู้อื่น ครึ่งหนึ่งพวงนภาทำให้สุภาวาทไม่พอใจในเรื่องบางอย่าง จึงถูกสุภาวาทมาขึ้นหน้าหน้า พวงนภาไม่ตอบ แต่พยายามพูดให้สุภาวาทพอใจเย็น ๆ และค่อย ๆ พูดกัน ทั้ง ๆ ที่สุภาวาทกลัวความเสียงอันดังและหยาบคายทาง ๆ นานา

1. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของพวงนภาหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2. ถ้านักเรียนเป็นพวงนภาจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 15)

3(1) ถ้ากระทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่มีใครคัดค้านคนปากจุก
- ข. พูดก็ยอมเป็นศรีแก่ตัวเอง
- ค. ไม่อยากสร้างศัตรู

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. คนเรามีปากก็ควรใช้ให้เต็มที่
- ข. ไม่อยากให้ใครว่าเป็นคนยอมคนง่าย ๆ
- ค. เมื่อถูกคำใคร ๆ ก็ต้องตอบโต้

สถานการณ์ที่ 15 สุนทร - พรเลิศ

สุนทรเป็นคนช่างพูด คำพูดมีเล่ห์เหลี่ยมชั้นเชิง และสามารถพลิกกลับเปลี่ยนความนึกได้เก่ง ชนิดที่เรียกว่าลื่นเป็นปลาไหลหรือกลมเหมือนมะนาว ส่วนพรเลิศเป็นคนที่ชอบพูดแต่ความจริง คำพูดที่พูดไม่มีเงื่อนงำแอบแฝงแต่อย่างใด

1 นักเรียนชอบนิสัยของใครมากกว่ากัน ?

- ก. สุนทร
- ข. พรเลิศ
- ค. ไม่แน่นอน

2 นักเรียนนิสัยคล้ายใครมากที่สุด ?

- ก. สุนทร (ทำคชข 3(1))
- ข. พรเลิศ (ทำคชข 3(2))
- จ. กำลังระหว่างสุนทรและพรเลิศ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 16)

3(1) ถ้าคล้ายสุนทรเพราะเหตุใด ?

- ก. คนไม่มีเล่ห์เหลี่ยมในการพูดยอมยกยอศักดิ์ศรี
- ข. อยากให้ใคร ๆ ชมว่าลื่นเหมือนปลาไหล
- ค. คนอื่น ๆ ในสังคมเขาก็พูดอย่างมีเล่ห์เหลี่ยมชั้นเชิงทั้งนั้น

3(2) ถ้าคล้ายพรเลิศเพราะเหตุใด ?

- ก. เกิดเป็นคนต้องมีข้อดีข้อเสีย
- ข. ต้องการให้ใคร ๆ ชมว่าเป็นคนซื่อ
- ค. คนในสังคมนิยมคนซื่อสัตย์พูดความจริง

วินัยมีนิสัยชอบคุยโอ้อวดตัวเองไม่ว่าที่ไหน และชอบคุยกับคนอื่นอยู่เสมอ ส่วนชัยยศมักพูด
อ่อนน้อมถ่อมตน และชอบยกย่องชมเชยคนอื่นต่อหน้าเสมอ

- 1 ระหว่างวินัยกับชัยยศนักเรียนชอบนิสัยของใครมากกว่ากัน ?
 - ก. วินัย
 - ข. ชัยยศ
 - ค. พอ ๆ กัน
- 2 นักเรียนนิสัยคล้ายใครมากที่สุด ?
 - ก. วินัย (ทำข้อขอ 3(1))
 - ข. ชัยยศ (ทำข้อขอ 3(2))
 - ค. ก้ำกึ่งระหว่างวินัยและชัยยศ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 17)
- 3(1) ถ้าคล้ายวินัยเพราะเหตุใด ?
 - ก. ต้องการให้เพื่อน ๆ นิยม
 - ข. ของที่ถ้าไม่แสดงก็ไม่มีใครรู้
 - ค. ใคร ๆ ก็ต้องพูดอวดตัวเองไว้ก่อน
- 3(2) ถ้าคล้ายชัยยศเพราะเหตุใด ?
 - ก. คนเรายังถ่อมตัวยิ่งจะสูงส่ง
 - ข. ไม่อยากให้ใครมองว่าแค่พูด
 - ค. ใคร ๆ ก็ชอบคนที่ถ่อมตัวทั้งนั้น

สถานการณ์ที่ ๗ ย้ำแล้วย้ำอีก

เมื่อสาวตรีเรียนจบชั้น ม.6 แล้ว ได้ไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ โดยไปเช่าหอพักอยู่ คุณพ่อของสาวตรีรักและเป็นห่วงสาวตรีมาก ทุกเดือนที่ส่งจกหมายชนวนดีไปให้สาวตรี คุณพ่อจะตอกลงลายย้ำแล้วย้ำอีกให้สาวตรีเลือกประเพณีปฏิบัติแต่ในทางที่ถึงงาม สิ่งไหนไม่ดีไม่งามควรละเว้น เพราะคุณพ่อไม่สามารถดูแลสาวตรีอย่างใกล้ชิดเหมือนตอนอยู่บ้าน จนสาวตรีก็จะขี้เกียจอ่านจกหมายของคุณพ่อ เพราะฉนั้นแต่เป็นเรื่องคุณธรรม เรื่องธรรมะชั้นโมทั้งนั้น

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของคุณพ่อของสาวตรีหรือไม่ ?

ก. เห็นด้วย

ข. ไม่เห็นด้วย

ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นคุณพ่อของสาวตรีจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

ก. ทำ (ทำข้อขอ 3(1))

ข. ไม่ทำ (ทำข้อขอ 3(2))

ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 18)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

ก. ไม่อยากให้ใครมองว่าปล่อยปละละเลยไม่อบรมลูกของตน

ข. พยายามให้คนทั่วๆไปต้องย้ำแล้วย้ำอีกถึงจะดี

ค. เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะทำเช่นนั้น

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

ก. สาวตรีโตแล้วไม่จำเป็นต้องจำจี้จำไช

ข. เขาโตแล้วให้เขารับผิดชอบชีวิตของเขาเอง

ค. ไม่อยากให้สาวตรีรำคาญ

สถานการณ์ที่ 18 คือช่วยผู้ใจใครจะเห็น

ในวงสนทนา เนิคนายซึ่งไม่ชอบพบกับควงฤทัยคุยเรื่องส่วนตัว ได้พูดใส่ร้ายป้ายสีควงฤทัยให้เพื่อน ๆ ฟังว่า ที่ควงฤทัยชอบช่วยเหลือทำงานให้อาจารย์นั้น ไม่ได้ช่วยด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ต้องการผลตอบแทน คืออยากได้คะแนนในวิชาที่อาจารย์เหล่านั้นสอนมาก ๆ สลิดาไคยจึงพูดว่า "ความจริงแล้ว เราไม่อาจที่จะหยั่งรู้จิตใจใครได้ว่าเขาจะคิดอย่างไร เราจึงไม่ควรเดาเอาว่าเขามีเจตนาไม่ดี ควรมองคนในแง่ดีไว้ดีกว่า ควงฤทัยเองก็เป็นคนดี ชอบช่วยเหลืองานส่วนรวมเป็นประจำ และอีกอย่างหนึ่งก็คือ อาจารย์แต่ละคนก็มีความยุติธรรมพอ ไม่ใช่จะให้คะแนนใคร ๆ ตามอำเภอใจได้"

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสลิดาหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. เฉย ๆ

2 ถ้านักเรียนเป็นสลิดาจะพูดกับเพื่อน ๆ หรือไม่ ?

- ก. พูด (หาคือข้อ 3(1))
- ข. ไม่พูด (หาคือข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปหาสถานการณ์ที่ 19)

3(1) ถ้าพูดเพราะเหตุใด ?

- ก. พูดให้เขาคิดในทางที่ดีกว่านี้เฉย ๆ
- ข. อยากให้เพื่อน ๆ ซบว่าเป็นคนมองคนในแง่ดี
- ค. ใคร ๆ ก็ต้องปกป้องเมื่อเพื่อนถูกใส่ร้ายป้ายสี

3(2) ถ้าไม่พูดเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากขัดคอเจคนาย
- ข. ไม่มีใครที่จะพ้นจากการนิทาไปได้
- ค. ใคร ๆ ก็ชอบฟังการนิทา

สถานการณ์ 19 ใครจะรู้ใจเรา

สมภพมีความคิดว่า ปากเท่านั้นที่จะนำผลประโยชน์มาสู่ผู้พูด ในเมื่อใคร ๆ ก็ชอบคำพูด - อ่อนหวาน เขาก็ควรใช้คำพูดที่อ่อนหวานเข้าไว้ เพื่อให้คนอื่นตายใจและนำผลประโยชน์มาให้ ถึงแม้ว่าบางครั้งปากกับใจอาจจะไม่ตรงกันก็ตาม เพราะการพูดนั้นตัดสินได้โดยการฟังว่าอ่อนหวานหรือไม่ แต่จิตใจนั้นอยู่ภายในไม่มีใครรู้ นอกจากตัวเราเองเท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องตรงกัน

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับความคิดของสมภพหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 นักเรียนคิดเช่นเดียวกับสมภพหรือไม่ ?
 - ก. คิด (ทำข้อ 3(1))
 - ข. ไม่คิด (ทำข้อ 3(2))
 - จ. ไม่แน่นอน (ผ่านไปทำสถานการณ์ 20)
- 3(1) ถ้าคิดเช่นนั้นเพราะเหตุใด ?
 - ก. ใคร ๆ ก็คิดแบบนี้กันมาก
 - ข. เพื่อผลประโยชน์ของเราควรพูดหวานไว้ก่อนถึงจะไม่ตรงกันก็ตาม
 - ค. ความคิดอยู่ภายในใจจะคิดอย่างไรก็ไม่มีใครเห็น
- 3(2) ถ้าไม่คิดเช่นนั้นเพราะเหตุใด ?
 - ก. เป็นมนุษย์ต้องมีความจริงใจ คำพูดต้องตรงกับความคิด
 - ข. ถ้าเขาจับได้ไล่ทันจะเสียชื่อ
 - ค. ไม่มีใครชอบคนที่ปากกับใจไม่ตรงกัน

สถานการณ์ 20 ไม่พูดก็จะได้สิ่ง

ในขณะที่อาจารย์สอน สมพลชอบชวนเพื่อนนั่งข้าง ๆ คุยกันเป็นประจำ

1 นักเรียนเห็นควยกับการกระทำของสมพลหรือไม่ ?

- ก. เห็นควย
- ข. ไม่เห็นควย
- ค. เฉย ๆ

2 นักเรียนเคยประพฤติเช่นเดียวกับสมพลหรือไม่ ?

- ก. บ่อย ๆ (หาคือข้อ 3(1))
- ข. ไม่เคยเลย (หาคือข้อ 3(2))
- ค. นาน ๆ ที่ (ผวนไปทำสถานการณ์ 21)

3(1) ถ้าประพฤติบ่อย ๆ เพราะเหตุใด ?

- ก. เพื่อนคนอื่นก็ทำเหมือนกัน
- ข. เป็นความเคยชินอดที่จะพูดไม่ได้
- ค. ต้องการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน ๆ

3(2) ถ้าไม่เคยประพฤติเลย เพราะเหตุใด ?

- ก. กลัวครูจะดุ
- ข. การจะพูดอะไรควรคำนึงถึงกาลเทศะเสมอ
- ค. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่พูดเวลาครูสอน

สถานการณ์ 21 งานหนักอยู่แล้ว

อาจารย์ทองดีได้รับการขอร้องจากก้านั้น ให้ช่วยไปวางแผนและคำนวณราคาวัสดุที่จะใช้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรของหมู่บ้านอย่างเร่งด่วน จะได้รับทำโครงการของงบประมาณมากก่อสร้างต่อไป อาจารย์ทองดีเองก็ต้องใช้เวลาในตอนกลางคืนหลายชั่วโมงเพื่อเตรียมการสอนในวันรุ่งขึ้น ถ้ารีบงานไปทำก็จะออกตาหลับหลับนอนหลายคืนกว่าจะเสร็จ แต่เมื่อคิดถึงประโยชน์ที่จะได้รับกับหมู่บ้านแล้วมีมากมาย จึงรับปากกับก้านั้นที่จะทำตามคำขอร้องดังกล่าว

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอาจารย์ทองดีหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 ถ้านักเรียนเป็นอาจารย์ทองดีนักเรียนจะรับปากก้านั้นหรือไม่ ?
 - ก. รับปาก (ทำข้อ 3(1))
 - ข. ไม่รับปาก (ทำข้อ 3(2))
 - ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 22)
- 3(1) ถ้ารับปากเพราะเหตุใด ?
 - ก. เป็นหน้าที่ของลูกบ้านที่จะทำตามที่ได้รับมอบหมาย
 - ข. การอุทิศตนเพื่อส่วนรวมต้องทำทุกโอกาสที่สามารถทำได้
 - ค. อยากให้ใคร ๆ เห็นว่ามีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 3(2) ถ้าไม่รับปากเพราะเหตุใด ?
 - ก. ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องทำเช่นนั้น
 - ข. ไม่อยากทรมาณสังขารในการนอนกึก ๆ
 - ค. สุขภาพย่อมสำคัญกว่าเรื่องอื่นใดทั้งหมด

สถานการณ์ที่ 22 ไม่อยากขาดรายได้เลย

อาจารย์มนูญตั้งใจไว้ว่า ในตอนเย็น ๆ จะเปิดสอนพิเศษเพื่อหารายได้เพิ่มเติม เพราะอาศัยแต่เงินเดือนเพียงอย่างเดียวก็น้อย ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดจึงจะพอใช้ แต่ทางโรงเรียนกำลังกังวลกับความประพฤติของนักเรียน ซึ่งได้รับรายงานอยู่ เสมอว่ามีนักเรียนจำนวนมากชอบประพฤติไปในทางเสื่อมเสีย ชอบเที่ยวเตร่ นั้วสูม ก็มั่วสุมอาละวาด และเข้าไปในสถานที่ที่ไม่สมควรในเวลา กลางคืน จึงให้อาจารย์ออกตรวจตราสอดส่องดูแลและจับนักเรียนที่ทำผิดไปลงโทษต่อไป อาจารย์มนูญเป็นคนหนึ่งที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ดังกล่าว การปฏิบัติงานนอกเวลานี้ไม่มีค่าตอบแทน ในการทำงานล่วงเวลา และอาจปฏิเสธไม่รับปฏิบัติก็ได้ แต่อาจารย์มนูญก็ไม่ไปปฏิเสธ

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอาจารย์มนูญหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. เฉย ๆ

2 ถ้านักเรียนเป็นอาจารย์มนูญจะปฏิเสธการแต่งตั้งจากอาจารย์ใหญ่หรือไม่ ?

- ก. ปฏิเสธ (ทำข้อขอ 3(1))
- ข. ไม่ปฏิเสธ (ทำข้อขอ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 23)

3(1) ถ้าปฏิเสธเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากขาดรายได้จากการสอนพิเศษ
- ข. เป็นงานนอกเหนือหน้าที่ในเวลาปกติไม่ทำได้
- ค. คนเราควรมีเวลาเป็นของตัวเองบ้าง ไม่ใช่จะต้องอุทิศตัวเองแก่งานร่ำไป

3(2) ถ้าไม่ปฏิเสธเพราะเหตุใด ?

- ก. เป็นหน้าที่ของครูที่จะสอดส่องดูแลศิษย์
- ข. อาจารย์ใหญ่คือผู้ที่ให้ความรู้ความชอบได้ไม่ควรปฏิเสธอาจารย์ใหญ่
- ค. ความประพฤติของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องอุทิศตนเพื่อสอดส่องดูแล

สถานการณ์ 23 อยากโคหนาม้ง

ทุกครั้งที่คุณช่วยทำงานบางอย่าง เช่น ลบกระดาน ไปเอาชอล์ก ชื้อของใช้ในห้องเรียน เป็นต้น อนุวัณจะอาสาทำทุกครั้ง ทั้ง ๆ ที่อาจารย์ไม่ได้ระบุว่าให้ใครทำ จนเพื่อน ๆ ชักจะอิจฉา แต่อนุวัณก็ไม่สนใจว่าใครจะอิจฉาหรือไม่ ยังคงรับอาสาทำงานทุกอย่างเรื่อยมา

- 1 นักเรียนเห็นเกี่ยวกับการกระทำของอนุวัณหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. เฉย ๆ

- 2 ถ้านักเรียนเป็นอนุวัณจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?
 - ก. กระทำ (ทำต่อข้อ 3(1))
 - ข. ไม่กระทำ (ทำต่อข้อ 3(2))
 - ค. ไม่แน่ใจ (นำไปทำสถานการณ์ 24)

- 3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?
 - ก. อยากให้ครูรัก
 - ข. การทำประโยชน์ต้องทำทุกเมื่อที่มีโอกาส
 - ค. เป็นหน้าที่ของศิษย์ที่จะต้องช่วยเหลือครูบาอาจารย์

- 3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?
 - ก. ทำอะไรมากเกินไปก็ไม่ดี
 - ข. คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับอาสา
 - ค. กลัวเพื่อนจะว่าทำงานเอาหน้า

สถานการณ์ที่ 24 รายการชิงแชมป์โลกต้องรีบไป

หลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว กำนัดรีบกลับบ้านทันที เพื่อดูการถ่ายทอดสดการแข่งขันมวยทางโทรทัศน์ระหว่างนักชกชาวไทยกับญี่ปุ่น ระหว่างทางมีชายตามอกกำลังจะข้ามถนนไปทางเดียวกัน และไม่มีคนอื่นอีกเลย กำนัดเห็นแล้ว แต่เป็นห่วงว่าจะกลับไปดูรายการมวยไม่ทันช่วงเปิดรายการ จึงวิ่งผ่านไปโดยไม่ได้ช่วยเหลือพาคนตามอกข้ามถนน

1. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของกำนัดหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2. ถ้านักเรียนเป็นกำนัดจะช่วยพาคนตามอกข้ามถนนหรือไม่ ?

- ก. ช่วย (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ช่วย (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 25)

3(1) ถ้าช่วยเพราะเหตุใด ?

- ก. เป็นหน้าที่ที่ไม่อาจจะละเลยเสียได้
- ข. ต้องถวายเป็นบุญจากชายตามอก
- ค. คนเราควรบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

3(2) ถ้าไม่ช่วยเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่ใช่หน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือ
- ข. ไม่อยากพลาดรายการโทรทัศน์
- ค. เรื่องของเราสำคัญกว่าจะเสียเวลาอยู่ทำไม

สถานการณ์ 25 ไม่มีเวลาเสียด้วย

นิมิตรนึกเพื่อนไว้ที่หน้าโรงภาพยนตร์เพื่อจะดูภาพยนตร์รอบคึกคักด้วยกัน แต่เนื่องจาก
ตอนกลางวันทำงานหนักไปทำให้เพลียมากจึงเข้านอนหลับไปนาน มารู้สึกตัวก็ใกล้เวลาภาพยนตร์
จะเริ่มฉายอยู่แล้ว จึงรีบลุกขึ้นแต่งตัวออกจากบ้านมุ่งไปโรงภาพยนตร์ บังเอิญเหลือบไปเห็น
กลุ่มคนรายกัฉลักทำกรงักแจะบ้านหลังหนึ่งซึ่งเจ้าของบ้านไม่อยู่ แทนที่จะมุ่งไปโรงภาพยนตร์
นิมิตรกลับมุ่งไปโรงพักเพื่อแจ้งเหตุร้ายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแทน

1. นักเรียนเห็นเกี่ยวกับการกระทำของนิมิตรหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2. ถ้านักเรียนเป็นนิมิตรจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 25)

3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. คนก็ต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อกำจัดคนชั่ว
ในทุกโอกาส
- ข. อยากได้ชื่อเสียง
- ค. ใครเจอเหตุการณ์เช่นนี้ก็ต้องกระทำเหมือนนิมิตร

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. เรื่องคนอื่นเขาเราไม่ควรเกี่ยวข้อง
- ข. ไม่อยากให้เพื่อนที่รออยู่ตำหนิ
- ค. ไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องกระทำเช่นนั้น

สถานการณ์ที่ 26 ทำจำเป็นต้องให้รางวัลถ้วยหรือ

ประภิตตั้งร้านขายเครื่องเขียนแบบเรียน คัดลอกขายหนังสือแบบเรียนและวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้โรงเรียนเป็นประจำ วันหนึ่ง ทางโรงเรียนได้ขอถ้วยรางวัลและเงินสดจำนวนหนึ่งจากประภิต เพื่อที่จะให้เป็นรางวัลสำหรับนักเรียนที่มีมารยาทดีงามในโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนจะได้พิจารณาตัดสินจากนักเรียนทั้งหมด ราคาถ้วยรางวัลและเงินสดที่ขอไปมีจำนวนมากพอสมควร แต่ประภิตก็ไม่ขัดข้องแต่อย่างใด

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของประภิตหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 ถ้านักเรียนเป็นประภิตจะให้ถ้วยรางวัลและเงินสดแก่ทางโรงเรียนหรือไม่ ?
 - ก. ให้ (ทำข้อ 3(1))
 - ข. ไม่ให้ (ทำข้อ 3(2))
 - ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 27)
- 3(1) ถ้าให้ เพราะเหตุใด ?
 - ก. การให้รางวัลแก่ผู้ที่มีความประพฤติดีเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริม
 - ข. ร้านค้าส่วนใหญ่ไม่ปฏิเสธที่จะให้แก่ทางโรงเรียน
 - ค. ต้องติดต่อกับทางร้านค้ากับทางโรงเรียนอีกนาน
- 3(2) ถ้าไม่ให้ เพราะเหตุใด ?
 - ก. ร้านค้าที่ถูกขอไม่ใช่จะให้ทุกร้าน
 - ข. ถ้าให้ต่อไปทางโรงเรียนก็มาขออีก
 - ค. การมีมารยาทและความประพฤติไม่จำเป็นต้องให้รางวัล

สถานการณ์ที่ 27 อ่านหนังสือเถละลูก

คุณแม่ของอิทธิพลขายข้าวแกงอยู่ในตลาด ตอนเช้า ๆ ก่อนที่อิทธิพลจะไปโรงเรียน คุณแม่ต้องยุ่งกับการขายข้าวแกงมาก เพราะมีคนไปรับประทานข้าวแกงกันเยอะ แต่อิทธิพลก็ไม่ได้ช่วยคุณแม่ แต่ใช้เวลาก่อนไปโรงเรียนนั่งอ่านหนังสือเรียนแทน เพื่อที่จะรักษาผลการเรียนซึ่งเป็นหน้าที่ 1 ของห้องเอาไว้

1. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอิทธิพลหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2. ถ้านักเรียนเป็นอิทธิพลจะช่วยคุณแม่หรือไม่ ?

- ก. ช่วย (ทำข้อข 3(1))
- ข. ไม่ช่วย (ทำข้อข 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 28)

3(1) ถ้าช่วยเพราะเหตุใด ?

- ก. เมื่อช่วยได้ไม่เคยนิ่งดูดาย
- ข. เป็นหน้าที่ของลูกที่จะต้องช่วยเหลือพ่อแม่
- ค. อยากให้คุณแม่รักมาก ๆ ขึ้น

3(2) ถ้าไม่ช่วยเพราะเหตุใด ?

- ก. มีหน้าที่เรียนหนังสือต้องเรียนให้เต็มที่
- ข. กลัวว่าผลการเรียนจะตกต่ำ
- ค. การเรียนมากกว่างานเสมอ

สถานการณ์ที่ 28 ส่วนตัวกับส่วนรวมอะไรสำคัญกว่ากันแน

ถ้าเป็นงานส่วนรวมแล้ว มานีไม่เคยขาด เธอตั้งใจช่วยอย่างเต็มที่โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยและลำบากลำบาก จะยอมเสียผลประโยชน์ของตนเอง เช่น ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความสะดวกสบาย เพื่อที่จะช่วยกิจกรรมส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนอื่นใด

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของมานีหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. เฉย ๆ

2 นักเรียนเองชอบประพฤติก๊ลายกับมานีหรือไม่ ?

- ก. ชอบประพฤติก๊ลาย (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ชอบประพฤติก๊ลาย (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่นอน (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 29)

3(1) ถ้าชอบประพฤติก๊ลายมานีเพราะเหตุใด ?

- ก. คนเราเกิดมาควรอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุด
- ข. คนอื่นก็ช่วยเหลือส่วนรวมกันเยอะ
- ค. ต้องการให้ตัวเองมีชื่อเสียง

3(2) ถ้าไม่ชอบประพฤติก๊ลายมานีเพราะเหตุใด ?

- ก. คนส่วนมากไม่ได้ประพฤติก๊ลายแบบมานี
- ข. ไม่อยากเบียดเบียนความสุขส่วนตัว
- ค. ตัวเราย่อมสำคัญกว่าสิ่งอื่นใดทั้งหมด เรื่องส่วนรวมก็ไม่สำคัญเท่าเรื่องของเราเอง

อาจารย์ฝ่ายปกครองได้เรียกสุกิจเข้าพบและบอกว่าในโรงเรียนมีนักเรียนเสพยาเสพติดให้โทษกันเยอะ ทางโรงเรียนต้องการทราบอย่างละเอียด จึงได้แต่งตั้งนักเรียนในห้องให้เป็นตัวแทนของละคน จะให้ทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลเพื่อน ๆ ว่าคนใดมีการเสพยาเสพติดให้โทษกันบ้าง ให้คอยรายงานและติดตามความเคลื่อนไหวอย่างลับ ๆ โดยจะไม่มีใครรู้ว่าเป็นสายลับ สุกิจเองเรียนไม่เก่งถ้ารับงานแล้วจะต้องมีความกังวลและกระทบกระเทือนทางการเรียนอย่างแน่นอน แต่สุกิจก็รับปากกับอาจารย์ฝ่ายปกครองที่จะทำหน้าที่นั้น

1 นักเรียนเห็นตัวกับการกระทำของสุกิจหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสุกิจจะรับปากกับอาจารย์ฝ่ายปกครองหรือไม่ ?

- ก. รับปาก (หาคำข้อ 3(1))
- ข. ไม่รับปาก (หาคำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 30)

3(1) ถ้ารับปากเพราะเหตุใด ?

- ก. เป็นหน้าที่ที่จะทำตามอาจารย์
- ข. ไม่อยากให้เพื่อนนักเรียนต้องเสียคนเพราะยาเสพติด
- ค. อยากให้อาจารย์รัก

3(2) ถ้าไม่รับปากเพราะเหตุใด ?

- ก. ควรมอบหน้าที่ให้คนที่เรียนเก่ง ๆ ดีกว่า
- ข. การจะทำอะไรต้องคำนึงถึงตัวเองไว้ก่อน ถ้ากระทบกระเทือนต่อตัวเองแล้วจะไม่ทำเลย
- ค. กลัวจะเสียผลทางการเรียน

วันหนึ่ง อาจารย์ประกาศรับสมัครอาสาสมัครที่จะไปขายพวงกุญแจในวันหยุดเรียน เพื่อนำเงินที่ได้ไปช่วยเหลือเด็กกำพร้า มีนักเรียนสมัครกันหลายคน นิธิจึงได้ชวนสมศักดิ์ให้ไปสมัครด้วยกัน แต่สมศักดิ์บอกว่าอย่าไปสมัครเลย วันเสาร์อาทิตย์นี้มีรายการภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์เจจิ ถ้าไปดูด้วยกันสมศักดิ์จะจ่ายค่าตั๋วภาพยนตร์ให้เอง นิธิเองก็ชอบดูภาพยนตร์เหมือนกัน แต่ก็ไม่รับปากสมศักดิ์ กลับไปสมัครขายพวงกุญแจแทน

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของนิธิหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 ถ้านักเรียนเป็นนิธิจะรับอาสาไปขายพวงกุญแจหรือไม่ ?
 - ก. รับอาสา (ทำข้อข 3(1))
 - ข. ไม่รับอาสา (ทำข้อข 3(2))
 - ค. ไม่แน่ใจ (มานไปทำสถานการณ์ที่ 31)
- 3(1) ถ้ารับอาสาเพราะเหตุใด ?
 - ก. ถือว่าการบำเพ็ญประโยชน์ก่อนผู้อื่นควรมาก่อนความสุขส่วนตัว
 - ข. อยากให้คนอื่นเห็นว่ามีความเสียสละ
 - ค. คนอื่น ๆ ก็สมัครกันหลายคนจึงสมัครบ้าง
- 3(2) ถ้าไม่รับอาสาเพราะเหตุใด ?
 - ก. ถึงแม้เราไม่สมัครก็มีคนอื่นเขาสมัคร
 - ข. ถือว่าความสุขส่วนตัวต้องมาก่อนการทำให้ผู้อื่น
 - ค. ไม่อยากชักใจสมบัติ

สถานการณ์ 31 เหมินสามคนจน

อ๋าพลเรียนจบการศึกษาชั้นสูง ด้วยความที่เรียนเก่งมาตั้งแต่เล็ก และได้รับทุนอุดหนุนเรื่อยมา ทำให้เรียนจบชั้นสูงได้ทั้งที่พ่อแม่ซึ่งมีอาชีพทำนาอยู่ในฐานะยากจนไม่สามารถส่งให้เรียนตามลำพังได้ ถึงขั้นนั้น ในงานแต่งงานของอ๋าพลกับลูกสาวอริบคี่ จัดงานใหญ่มีแขกเหรื่อมากมายอย่างสมเกียรติ แต่อ๋าพลไม่อยากให้พ่อแม่ของตนไปรวมในงานแต่งงาน เพราะรู้สึกอายที่มีพ่อแม่เป็นชาวนายากจน จึงไม่บอกพ่อแม่ให้รู้วันแต่งงาน

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอ๋าพลหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นอ๋าพลจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. ทำ (หาคำตอบ 3(1))
- ข. ไม่ทำ (หาคำตอบ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปหาคำสถานการณ์ 32)

3(1) ถ้าทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากให้ใครรู้ว่าพ่อแม่เป็นชาวนายากจน
- ข. คนส่วนมากมีความคิดว่า การได้รับการศึกษาทำให้คนเป็นคนชั้นสูงขึ้น
- ค. คนเราต้องหยิ่งในเกียรติและศักดิ์ศรี สิ่งไหนที่เบียดเบียนแล้วทำให้เสื่อมเกียรติก็ต้องปิดไว้

3(2) ถ้าไม่ทำเพราะเหตุใด ?

- ก. คนส่วนมากไม่รังเกียจพ่อแม่ถึงพ่อแม่จะยากจนอย่างไรก็ตาม
- ข. ไม่อยากให้ใครว่าเป็นคนล้มเหลว
- ค. เกิดเป็นคนไม่ควรหึงงันพ่อแม่

หลังจากได้รับตำแหน่งเทพีในการประกวดนางงามมาแล้ว สมทรงแต่งตัวเก่งขึ้น และจะแต่งตัวตามแฟชั่นทันสมัยอยู่เสมอ มีการแต่งหน้าทาปากทาเล็บมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน เธอจะมองคนอื่น ๆ ที่ไม่รู้จักแต่งตัวว่าเป็นคนเขยาล้าสมัยคร่ำครึเป็นโคโนเสาร์เฒ่าล้าสมัย

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมทรงหรือไม่ ?

ก. เห็นด้วย

ข. ไม่เห็นด้วย

ค. เฉย ๆ

2 ถ้านักเรียนเป็นสมทรงจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))

ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))

ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 33)

3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?

ก. อยากให้คนชมว่าสวยและเป็นคนเก๋

ข. คนเรามีตึกทองอวดไว้อ่อน

ค. คนสวยสาวมากหยิ่งในความสวยของตัวเอง

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

ก. คนสวยสาวมากไม่ได้ถือตัวเหมือนสมทรง

ข. ไม่อยากให้ใครมองว่าเธอตำแหน่งเทพี

ค. ความสวยไม่ได้ทำให้คนเป็นคนสูงส่งแต่อย่างใด

สถานการณ์ 33 งานชิ้นสำคัญกับชีวิต

สรพงษ์เรียนจบชั้นปริญญาตรีแล้ว แต่ยังไม่ได้งานทำ กำลังอยู่ในช่วงหางานทำอยู่ ในช่วงนั้นพ่อแม่ทางบ้านได้ส่งข่าวให้สรพงษ์กลับไปบ้านเพื่อช่วยพ่อแม่ไถนาปลูกข้าวเพราะถึงหน้าทำนาแล้ว และไม่มีใครทางบ้านที่จะช่วยพ่อแม่ทำนาเลย สรพงษ์ทราบข่าวแล้วแต่กลับทำเฉย เพราะไม่อยากกลับไปทำนาด้วยรู้สึกอายนั่นเอง

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสรพงษ์หรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสรพงษ์จะกลับไปช่วยพ่อแม่ทำนาหรือไม่ ?

- ก. ช่วย (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่ช่วย (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 34)

3(1) ถ้าช่วยเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากขัดใจพ่อแม่
- ข. อาชีพชาวนาไม่ได้ทำให้คนเป็นคนชั้นต่ำลงแต่อย่างใด
- ค. เป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยพ่อแม่

3(2) ถ้าไม่ช่วยเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากให้ชาวบ้านว่าเรียนสูง ๆ แล้วยังหนีการทำนาไม่พ้น
- ข. คนเรียนจบชั้นสูง ๆ ส่วนมากจะทำงานสบาย ๆ ไม่ทำงานใช้กำลัง
- ค. เรียนจบชั้นสูงแล้วถือว่าเป็นบัณฑิตมีเกียรติไม่ควรลดเกียรติไปทำงานใช้กำลัง

สถานการณ์ที่ 34 สิ่งขายเสียหรือ

เมื่อเชคชัยขับรถฝ่าไฟแดง ตำรวจจราจรเรียกให้หยุดและขอใบขับขี่ เชคชัยคิดว่าตัวเองเป็นเศรษฐีใหญ่มียานยนต์มาก รู้จักคุ้นเคยกับนายตำรวจระดับสูงหลายคน เชคชัยรู้สึกไม่พอใจมากที่ตำรวจจราจรชั้นผู้น้อยมาขอใบขับขี่ เขาจึงพูดกับตำรวจจราจรว่า "รูหรือเปล่าว่าอ้าวเป็นใคร เคยพาให้เจ้านายซื้อสิ่งขายเสียหรือ"

1 นักเรียนเห็นเกี่ยวกับการกระทำของเชคชัยหรือไม่ ?

- ก. เห็นควย
- ข. ไม่เห็นควย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นเชคชัยจะพูดเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. พูด (ทำข้อข 3(1))
- ข. ไม่พูด (ทำข้อข 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 35)

3(1) ถ้าพูดเพราะเหตุใด ?

- ก. คนมีอิทธิพลมักจะพูดกันแบบนี้
- ข. มีอิทธิพลทำไมแสดงแล้วใครจะรู้
- ค. อยากให้ตำรวจจราจรเกรงกลัว

3(2) ถ้าไม่พูดเพราะเหตุใด ?

- ก. เป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎจราจร
- ข. คนก็ควรเคารพกฎหมายไม่ใช่มีอิทธิพลเพื่ออยู่เหนือกฎหมาย
- ค. อยากให้ตำรวจจราจรเห็นว่ามิคนด้วยอัมรินทร์

สถานการณ์ 35 เอาหน้าใจก่อน

สุทัศน์ในฐานะอยู่ในชั้นพอมือพอกัน ไม่ร่ำรวย แต่ชอบใช้ชีวิตแบบคนรวย เป็นคนว่า สิ่งของที่ซื้อมาใช้ราคาแพง ๆ ต้องซื้อแบบผ่อนส่งเป็นเวลานาน ๆ หรือไม่ก็กู้เงินเขามาซื้อ ทั้ง ๆ ที่สิ่งของเหล่านั้นไม่ใช่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น เครื่องสูตสูทหรือราคาแพง ๆ รถเก๋งขับไปทำงาน และเที่ยวตากอากาศ นอกจากนั้นเวลาว่างงาน ๆ ก็ชอบจกใจใหญ่โต เช่น งานมวชตัวเอง จ้างวงดนตรีมาแสดง งานแต่งงานก็เลี้ยงโต๊ะจีนซึ่งราคาแพงจนต้องกู้เงินมาใช้

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสุทัศน์หรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสุทัศน์จะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 36)

3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากนอยหน้าใคร ๆ
- ข. ทำอะไรต้องคำนึงถึงชื่อเสียงไว้ก่อนหนี้สินไม่ใช่เรื่องสำคัญ
- ค. ใคร ๆ ก็ทำแบบนี้

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ทำอะไรต้องคำนึงถึงฐานะไม่ควรคิดเรื่องใดที่อายหน้า
- ข. ไม่อยากให้ใครว่าทำอะไรอยากได้แต่หน้า
- ค. ไม่มีใครอยากทำอะไรเกินฐานะของตน

สถานการณ์ที่ 36 คณะโรงเรียน

โรงเรียน ก และโรงเรียน ข เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดด้วยกัน มีการแข่งขันชิงกีฬากันเรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขัน การกีฬา และด้านอื่น ๆ ทุกด้าน สุชาติเป็นนักเรียนโรงเรียน ก และเป็นนักดนตรีของโรงเรียนด้วย ในวันเปิดการแข่งขันกีฬานักเรียนประจำปี โรงเรียน ข ได้รับความเห็นชอบโดยผู้อำนวยการของโรงเรียน ข ในขบวนพาเหรด ปรากฏว่านักดนตรีโรงเรียน ข ไปอยู่ไปคนหนึ่ง ไม่มีคนแทน นักดนตรีโรงเรียน ข จึงมาขอร้องให้สุชาติไปเล่นดนตรีแทน สุชาติเห็นว่าเป็นคนละโรงเรียนกันจึงปฏิเสธ โดยอ้างว่าไม่ว่าง ทั้ง ๆ ที่ไม่มีธุระอะไรเลย

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสุชาติหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นสุชาติจะปฏิเสธคำร้องหรือไม่ ?

- ก. ปฏิเสธ (ทำข้อขอ 3(1))
- ข. ไม่ปฏิเสธ (ทำข้อขอ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 37)

3(1) ถ้าปฏิเสธเพราะเหตุใด ?

- ก. ไม่อยากส่งเสริมให้คู่แข่งทั้ง
- ข. ไม่ใช้หน้าที่ของเรา
- ค. ไม่อยากให้เพื่อนที่โรงเรียนว่าเขา

3(2) ถ้าไม่ปฏิเสธเพราะเหตุใด ?

- ก. เป็นงานระดับจังหวัดจำเป็นต้องช่วยเหลือ
- ข. การทำประโยชน์ไม่ควรถือเอาถือเรา
- ค. ไม่อยากให้เพื่อนต่างโรงเรียนหาว่าไม่ให้ความร่วมมือ

เทวัญมีพื้นเพอยู่ทางภาคใต้ เมื่อจบการศึกษาแล้วได้ประกอบอาชีพส่วนตัว โดยจัดตั้งบริษัท ทำกิจการค้าธุรกิจ และเทวัญเป็นผู้จัดการเอง เมื่อเป็นผู้จัดการแล้วเขาจะพูดแต่ภาษากลางเท่านั้น แม้ว่าเพื่อนที่เคยอยู่บ้านเดียวกันหรือเคยเรียนหนังสือมาด้วยกันตอนเล็ก ๆ จะไปหาและพูดภาษากับเขา เขาก็จะตอบเป็นภาษากลางไม่ยอมพูดภาษาท้องถิ่นเลย ทั้ง ๆ ที่เขาสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของเทวัญหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นเทวัญจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ 38)

3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. คนระดับผู้บริหารมักพูดภาษากลาง
- ข. ภาษาพูดยอมแสดงถึงความมีศักดิ์ศรี คือภาษากลางย่อมเหนือกว่าภาษาท้องถิ่น
- ค. ไม่อยากให้ใครรู้ว่าเป็นคนบ้านนอก

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. ภาษาไม่ได้แสดงถึงความมีศักดิ์ศรีต่างกันแต่อย่างใด
- ข. ใคร ๆ ก็พูดภาษาท้องถิ่นกับเพื่อน ๆ ที่เคยพูดกันมาก่อน
- ค. ไม่อยากให้ใครมองว่าเป็นคนล้มเหลว

สถานการณ์ที่ 38 คนคนขึ้นเตียงกันดีกว่า

มะลิเป็นลูกเศรษฐีมีอันจะกิน ด้วยความถือตัวว่าพ่อแม่ร่ำรวย จึงชอบที่จะคบหาสมาคมกับเพื่อนที่พ่อแม่มีฐานะร่ำรวยเหมือนกัน ส่วนเพื่อนที่พ่อแม่มีฐานะยากจน มะลิจะไม่ทำตัวให้สนิทสนมด้วยมากนัก ถ้าจะคบหาก็คงคบแบบขอไปทีเท่านั้น

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของมะลิหรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2 ถ้านักเรียนเป็นมะลิจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 39)

3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. คนรวยส่วนมากก็ชอบคบหาสมาคมกับคนรวยด้วยกัน
- ข. คนรวยคนจนมันคนละชั้นกัน
- ค. ไม่อยากลดเกียรติของตัวเอง

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. เกิดเป็นคนรวยหรือจนก็คนเหมือนกัน
- ข. อยากให้เพื่อนรักมาก ๆ
- ค. คนรวยที่ไม่ถือตัวก็มีเยอะแยะ

สถานการณ์ที่ 39 คนละชั้นกัน

ประพันธ์เป็นเจ้าพนักงานอยู่ในสำนักงานว่าการอำเภอ เขาคิดว่าตำแหน่งหน้าที่การงานทางราชการย่อมแสดงถึงความเป็นอำนาจเหนือประชาชนทั่วไปที่มาติดต่อราชการกับทางอำเภอ ในการวางตัวก็ควรแสดงออกถึงการไว้ตัวบ้าง เพื่อให้ประชาชนได้เกรงขามในอำนาจของข้าราชการ ซึ่งถือเสมือนเป็นนายของประชาชน ทุกครั้งที่ประชาชนมาติดต่อ ประพันธ์จึงชอบที่จะพูดแบบไม่ค่อยมีหางเสียงและท่าทางเคร่งขรึม ในขณะที่เมื่อพบกับหัวหน้าหรือเพื่อนร่วมงานเขาจะพูดอย่างสุภาพ มีหางเสียงและยิ้มแย้มเป็นกันเอง

1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของประพันธ์หรือไม่ ?

- ก. เห็นด้วย
- ข. ไม่เห็นด้วย
- ค. ไม่แน่ใจ

2 ถ้านักเรียนเป็นประพันธ์จะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?

- ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
- ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
- ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำสถานการณ์ที่ 40)

3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. คนอื่นเขาก็วางตัวแบบนี้เหมือนกัน
- ข. เป็นคนคนละชั้นกันต้องวางตัวให้เหมาะสม
- ค. ไม่อยากให้ประชาชนมาตีเสมอได้

3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?

- ก. เป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะต้องสุภาพและรับใช้ประชาชนด้วยความสุภาพเรียบร้อย
- ข. เกิดเป็นคนทุกคนเท่าเทียมกันไม่มีชั้นสูงต่ำควรปฏิบัติต่อทุกคนเสมอกัน
- ค. อยากให้ใคร ๆ ชมว่าไม่ถือตัว

สถานการณ์ 40 ส่วยทั้งคู่

มานะเป็นคนได้รับการศึกษาสูง มีฐานะดี มานะชอบผู้หญิงสองคน คือ เพชรซึ่งเป็นลูกเศรษฐี มีนิสัยค่อนข้างหยิ่งและถือตัวว่าพ่อแม่ร่ำรวย กับ พัชรีซึ่งพ่อแม่มีฐานะยากจน แต่พัชรีเป็นคนประพฤติดี มีมารยาทเรียบร้อย สงบเสงี่ยมเจียมตน พ่อแม่ของมานะต้องการให้มานะแต่งงานกับเพชร เพราะมีฐานะดีกว่าพัชรีและเห็นว่าฐานะทัดเทียมกัน ส่วนพัชรีเป็นคนชั้นต่ำกว่าไม่ควรแต่งงานด้วย แต่มานะก็เลือกที่จะแต่งงานกับพัชรี

- 1 นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของมานะหรือไม่ ?
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้
- 2 ถ้านักเรียนเป็นมานะจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่ ?
 - ก. กระทำ (ทำข้อ 3(1))
 - ข. ไม่กระทำ (ทำข้อ 3(2))
 - ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปทำแบบทดสอบฉบับที่ 2)
- 3(1) ถ้ากระทำเพราะเหตุใด ?
 - ก. ไม่อยากให้ใครว่าเป็นคนเห็นแก่เงิน
 - ข. เกิดเป็นคนควรยึดความดีมากกว่าความร่ำรวย
 - ค. โดยทั่วไปการเลือกคู่ครองจะมองที่นิสัยมากกว่าฐานะ
- 3(2) ถ้าไม่กระทำเพราะเหตุใด ?
 - ก. ไม่อยากขัดใจพ่อแม่
 - ข. ใคร ๆ ก็เลือกคู่ครองที่มีฐานะดีไว้ก่อน
 - ค. หงสยอมคู่ควรกับหงสหาคู่ควรกับกาไม่

การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมคนสิงห์วัด 4

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

บทคัดย่อ

ของ

ไสว ขอมงคลอุทม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มีนาคม 2523

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านิยมระดับ 4 ที่มีคุณภาพ
เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบทดสอบฉบับนี้วัดคุณธรรมค่านิยมระดับ 4 ของนักเรียน
4 คน คือ ทาน ปิยวาจา อิตถจริยา และสมานัตตตา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน
ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2527 ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 945 คน โดยใช้วิธีสุ่ม
แบบธรรมดา วิธีการศึกษา คือทำการทดสอบสามครั้ง การทดสอบครั้งที่ 1 หาค่าอำนาจจำแนก
ของแบบทดสอบเพื่อคัดเลือกพร้อมทั้งปรับปรุงข้อสอบ การทดสอบครั้งที่ 2 หาค่าอำนาจจำแนกของ
แบบทดสอบอีกครั้งหนึ่ง และคัดเลือกข้อสอบ การทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก
ความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และสร้างเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนที่ปกติ

ผลการศึกษาพบว่า ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยวิธีสอบซ้ำ มีพิสัยตั้งแต่ .892 ถึง .920 และค่าความเชื่อมั่น
รวมทั้งฉบับมีค่า .953 ส่วนค่าความเชื่อมั่นที่หาโดยวิธีสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีพิสัยตั้งแต่ .620
ถึง .861 และค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับมีค่า .890 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของ
แบบทดสอบหาโดยวิธีกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว พบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 แบบทดสอบทั้งสี่ด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

A CONSTRUCTION OF SANGAHAVATTHU IV VIRTUE TESTS
FOR MATTAYOM SUKSA I STUDENTS

AN ABSTRACT

BY

SWAI KOHMONGKOLUDOM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Educational degree
at Srinakharinwirot University

March 1985

The purpose of this study was to construct a qualified Sangahavatthu IV virtue test for students in Mattayom Suksa I level. This test, composed of four subtests, was designed to measure Sangahavatthu IV virtue in four aspects, namely donation (Dāna), pleasant speech (Piyavācā), benefaction (Atthacariyā), and impartiality (Samānattatā). The samples of the study, randomized by using the simple random sampling technique, were 945 Mattayom Suksa I students of academic year 1984 in Changwat Pattani. The procedure of study consisted of three testing. The first testing was administered to review and select test items and to find discriminating power. The second one was to re-determine the discriminating power of the test and to select test items. And the third one was to find discriminating power, reliability, validity and normalized T-score norms.

The result of this study showed that discriminating power was highly significant at .01 level. The reliability of four subtests, calculated by test-retest method, ranged from .892 to .920 ; and the reliability of the whole test was .953 . When the data was calculated by alpha coefficient formula it indicated that the reliability ranged from .620 to .861 for four subtests and showed .890 for the whole test. The construct validity of the test, determined by using known group technique, was highly significant at the .01 level. The intercorrelations of four subtests were positively correlated and statistically significant at .01 level.